

Η
ΜΗΤΡΙΚΗ ΣΤΟΡΓΗ

ΗΘΙΚΟΝ ΔΙΗΓΗΜΑ

ΑΝΑΓΝΩΣΘΕΝ ΕΙΣ ΤΡΕΙΣ ΔΙΑΛΕΞΕΙΣ

ΕΝ Τῇ « ΕΛΛ. ΦΙΛΟΛΟΓ. ΣΥΛΛΟΓῃ » ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΩΣ

κατὰ τὴν Συλλογικὴν περίοδον 1874—1875

ΥΠΟ

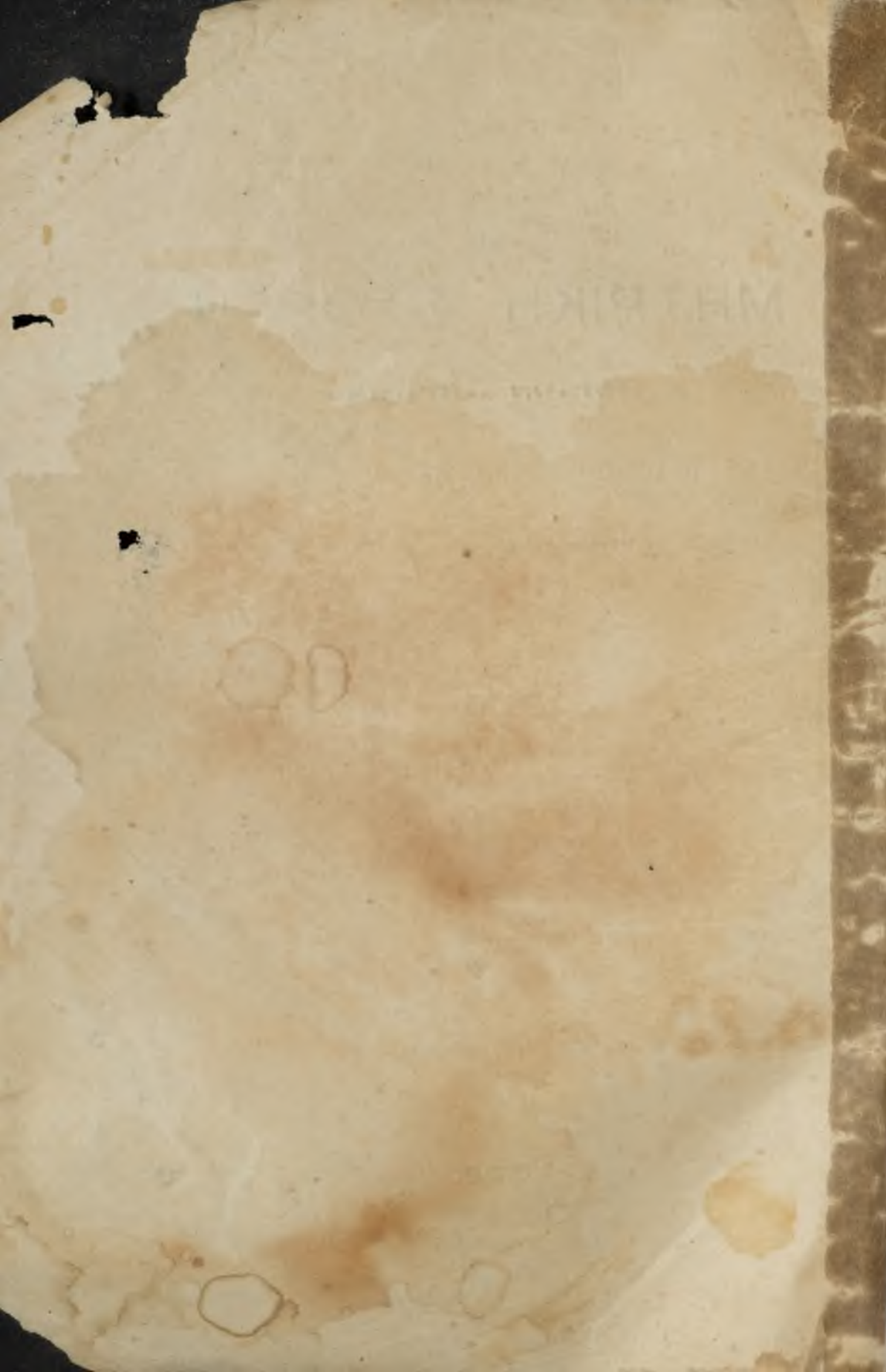
ΟΔΥΣΣΕΩΣ ΙΑΛΕΜΟΥ

(Ἐκδίδεται ἀδείᾳ τοῦ ἐπὶ τῆς ἐκπαιδεύσεως ὑπουργείου)

ΕΝ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΙ,

Τύποις ΟΔ. ΙΑΛΕΜΟΥ ΕΛΙ Σ/ΑΣ.

1875.

ΤΗ:
ΕΛΛΗΝΙΚΩΤΑΤΗ: ΚΟΙΝΟΤΗΤΙ

ΣΜΥΡΝΗΣ

ΙΕΡΟΝ

ΑΝΑΤΙΘΗΣΙΝ

Ο ΓΡΑΨΑΞ.

Η ΜΗΤΡΙΚΗ ΕΤΟΡΓΗ

Α'.

Αί τελευταῖαι τοῦ Αὐγούστου ἡμέραι συγκινητικὸν καὶ ἔκτακτον, ἰδιόζον τῇ Ἀνατολῇ μόνον, θέαμα παριστῶσι. Τὸν Σεπτέμβριον ἀνοίγουσι πανταχοῦ αἱ πύλαι τῶν τῆς παιδεύσεως τεμενῶν, καὶ οἱ γονεῖς ἐτοιμάζουσι τὰ προσφιλῆ αὐτῶν τέκνα ὅπως εὐπρόσωπα προσέλθωσιν εἰς τὴν ἐθνικὴν ἐκείνην καὶ πανελλήνιον πανήγυριν. Οὕτε αὐλητῶν ἢ ὀρχηστῶν ὄμιλοι, οὔτε θρησκευτικαὶ ἀναγγέλλουσιν αὐτὴν ἱεροπραξίαι, οὔτε ἐν κεκλεισμένῳ τελεῖται ἱερῷ χώρῳ. Στάδιον ἔχει τῆς Ἀνατολῆς τὰς γωνίας ἀπάσας, ἡ δὲ χαρὰ τῶν γονέων καὶ τὰ σκιρτήματα τῶν παίδων τὴν εὐέλπιδά συναρμύζουσι τῆς πανηγύρεως ἁρμονίαν. Μακρὰν ἀπ' ἀλλήλων ἀπέχουσιν οἱ νεαροὶ τῶν Μουσῶν μύσται, οἱ παρασκευαζόμενοι τὰς πρώτας νὰ ἐορτάσωσι τοῦ Σεπτεμβρίου ἡμέρας· ἀλλὰ οἱ τῶν παλμῶν αὐτῶν ἀπόκρυφοι φθόγγοι ὑπὸ ἓνα καὶ μόνον συγκεντροῦνται θόλον, ἐκεῖ ὅθεν ὁ Θεὸς τῶν Ἑλλήνων εὐλογῶν τοῦς νεαροὺς τοῦ ἐθνικοῦ κορμοῦ κλῶνας «βλαστήσατε, προσφωνεῖ αὐτοῖς μετὰ στοργῆς πατρικῆς, βλαστήσατε ὅταν τοῦ φθινοπώρου καταπίπτωσι τὰ φύλλα, καὶ στολίσατε σεῖς τὴν χλωμαίνουσάν μου δημιουργίαν. »

Οἱ πλούσιοι ἀναζητοῦσι τὸ καλλίτερον διὰ τὰ τέκνα αὐτῶν παιδευτήριον, ἢ ἀνακρίνουσι τὰς δυνάμεις τῶν ὑποψηφίων προγυμναστῶν, καὶ οἱ πτωχοὶ ἐνεχυριάζουσι τὸ τελευταῖον χρυσοῦν ἢ ἀργυροῦν τῆς οἰκίας κειμήλιον, ἵν' ἀγοράσωσι τὴν γραμματικὴν καὶ τὴν ἐγκυκλοπαιδείαν, τὴν παρὰ τοῖς δημοσίοις σχολείοις συνειθισμένην. Ἀλλ' ὑπάρχουσι καὶ παιδιὰ ἅπερ οὔτε τοῦ Ἰουλίου καὶ τοῦ Αὐγού-

στου ἐχάρησαν τὰς διακοπὰς, οὔτε τῶν ἑορτῶν τοῦ Σεπτεμβρίου μετέχουσι. Καί τινα μὲν αὐτῶν προσῆλθον ἤδη ἀπὸ τῆς μεγάλης τεσσαρακοστῆς εἰς τὸν τεχνίτην διδάσκαλόν των, τινὰ δ' ἐλπίζοντα τὴν ἡμέραν τοῦ Σταυροῦ νὰ τοῖς οἰκονομήσῃ τὰ ἔξοδα τῆς Σχολῆς ἢ μήτηρ ἢ ὁ πατήρ, τὴν δεκάτην πέμπτην τοῦ Σεπτεμβρίου ἀκούουσιν αἴφνης ἓνα βαθὺν στεναγμὸν τῶν γονέων, ὅστις τὸν τέλειον ἀπὸ τοῦ Σχολείου χωρισμὸν ἀναγγέλλει.

Ἐν μεγάλαις τισὶ τῆς Εὐρώπης ἐπικρατείαις, παρ' αἷς ἀπότομα χωρίζουσι τὰς διαφόρους κοινωνικὰς τάξεις μεσότηχα, αἱ κατώτεραι τοῦ λαοῦ οἰκογένειαι, εἴτε μεριμνῶσιν εἴτε μὴ περὶ τῆς τῶν τέκνων αὐτῶν ἐκπαιδεύσεως, εἴτε ἀναλογίζονται εἴτε μὴ τὰ παραδείγματα τῶν ἐκ μικρῶν εἰς μεγάλα ἀξιώματα ἢ εἰς περίθλεπτον θέσιν ἐπιστημονικὴν καὶ φιλολογικὴν προαχθέντων, μένουσι συνήθως ἐνθα εὐρέθησαν, ἀνέχονται ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ τὴν τύχην ἣν ἡ τάξις αὐτῶν τοῖς ὥρισεν, ἢ τοῦλάχιστον λαμβάνουσι πρὸ ὀφθαλμῶν ὅτι, ἂν ἀπρόοπτός τις περίστασις δὲν ἀνυψώσῃ αὐτάς, τὸ τῶν τέκνων αὐτῶν μέλλον τὴν αὐτὴν περίπου μὲ τὴν τῶν γονέων ὁδὸν θὰ βαδίσῃ καὶ ἐν τῇ αὐτῇ τῆς κοινωνίας περιωπῇ θέλει διατηρήσει τοὺς ἐπιγόνους. Παρὰ ταῖς ἐπικρατείαις ἐκείναις αἱ κατώτεραι τάξεις κέκτῃνται τὰς ἰδίας αὐτῶν παραδόσεις, καὶ τὰ τέκνα τῶν θνητῶν ἐκεῖνων, οἵτινες ἀπὸ τῶν εὐρυχώρων ἀγρῶν μετηνάστευσαν κατὰ ἑκατοστυίαις εἰς τὰ βιομηχανικὰ τῶν πόλεων καταστήματα, ἀναπολοῦντα ἢ ἐξ ἀκροῆς μανθάνοντα τὰ κατορθώματα ἅπερ οἱ ὁμοταγεῖς πρόγονοί των διέπραξαν ἐν ταῖς μεγαλουπόλεσι κατὰ θορυβώδεις ἱστορικὰς ἐποχὰς, φεύγοντα ἄσμένως τὸν πατρικὸν οἶκον, οὐδὲν συνήθως πνευματικὸν ἢ ἠθικὸν ἐφόδιον φέροντα καὶ τὴ σύνηθες τοῦ ἐργάτου ἱμάτιον περιβαλλόμενα εἰσβάλλουσι προτροπάδην εἰς τὰς πνιγνὰς στενωποὺς καὶ εἰς τὰ πνιγνρότερα ἀεριύφωτα τῶν πρωτευουσῶν μηχανικὰ καταγώγια.

Ἄν καὶ διὰ τὰς τάξεις ἐκείνας ἡ ἀμάθεια δὲν εἶναι πλέον σήμερον προσφιλὴς καὶ ἐπιζήλος τίτλος, δὲν μισεῖται ὅμως ὡς ἀποτρόπαιος ἀνισότης, καὶ αἱ πατροπαράδοτοι ἔξεις καθιστῶσιν αὐτὴν θεσμὸν, καθ' οὗ οἱ θῆτες οἱ τὴν πάντων τῶν καθεστώτων πολιτικῶν καὶ κοινωνικῶν ὅρων ἀνατροπὴν ὀνειρευόμενοι, δὲν ἀνέλαβον δυστυχῶς ἀκόμη ἀδιάλλακτον ἐκστρατείαν. Ἀλλὰ παρ' ἡμῖν οὔτε ὁ μεσαιὼν

ἐγκατέλιπεν ἔχνη κοινωνικῆς ἀνισότητος, οὔτε ἡ ξένη κατάκτησις ἐγκαθίδρυσεν ἑξέεις, θεσμούς καὶ νόμους καθιεροῦντας ἀνυπέρβλητα μεταξὺ τῶν τάξεων μεσοπύργιαι. Ἄν δέ που τοιαῦτα παρετηρήθησαν, ὁ διὰ τῆς φιλοπονίας καὶ τοῦ ἐπιχειρηματικοῦ πνεύματος προσκτώμενος πλοῦτος ἢ ἡ ἐκ περιφανῶν τῆς Ἀνατολῆς καὶ τῆς Δύσεως ἐκπαιδευτηρίων ἀποφοίτησις ἐνομίσθησαν πάντοτε, καὶ δικαίως, ὡς οἱ καταλληλότεροι πρὸς κατερείπωσιν τῶν μεσοτείχων ἐκείνων πελῆκεις.

Καὶ σήμερον μὲν βλέποντες τὴν τῶν λογίων πληθύν οἱ ὁμογενεῖς, ἢ τὴν ἐπαύξησιν τῶν πρὸς πλουτισμὸν καὶ προαγωγὴν πρακτικῶν μέσων, φαίνονται ἀρκούμενοι εἰς στοιχειώδη τινὰ ἢ ἐγκύκλιον παιδευσιν. Ἄλλοτε ὅμως, πρὸ ὀλίγων τοῦτέστιν ἀκόμη δεκαετηρίδων, οἱ γονεῖς εἰκότως κατέιχοντο ὑπὸ ἀνωτέρων φιλολογικῶν καὶ ἐπιστημονικῶν φιλοδοξιῶν, καὶ οἱ μὴ δυνάμενοι νὰ διατηρήσωσι τὴν τῶν τέκνων αὐτῶν σχολιακὴν ἀγωγὴν μέχρις ἀπελπισίας ἐθλίβοντο, διότι οὐχὶ μόνον ἡ ἀμάθεια αὐτῶν ἤθελε τοῖς στερήσει τὰ πρὸς ἕνετον τοῦ βίου ἐκμετάλλευσιν μέσα, ἀλλὰ καὶ τῆς ὁδοῦ ἐκείνης ἀπετρέποντο, δι' ἧς ἔμελλον ν' ἀφιχθῶσιν ὅπου ἡ ἀνωτέρω καλλιέργεια πᾶσαν διάκρισιν τάξεων καταρρίπτει.

Ἄλλ' ἐν τῇ Ἀνατολῇ ὅπωςδὴ ποτε δὲν ὑπάρχουσιν ἀπόκληροι τάξεις, τίτλοι καὶ κοινωνικὰ μίσση δὲν χωρίζουσι τοὺς ἀνθρώπους, οἱ ἐργάται δὲν πολεμοῦσι τοὺς κεφαλαιούχους, οἱ γεωργοὶ δὲν ἀποστρέφονται τοὺς γεωκτῆμονας, μεθ' ὧν καὶ οἱ ἴδιοι μετ' ὀλίγα ἔτη δύνανται νὰ συγκαταχλεχθῶσι, πληθυσμοὶ ἀπειράριθμοι καὶ ἀνέστιοι δὲν ἐγκαταλείπουσι τὴν γενέτειραν χώραν ὅπως πλάνητες μεταναστεύσωσιν εἰς τὸν νέον κόσμον· ἡ γὰρ τοὺς πάντας χωροῦσα τοῖς πᾶσι φιλοστοργῶς παρέχει κλίνην καὶ βίον, καὶ τὰ ἤθη τῶν κατωτέρων ἡμῶν τάξεων καθόλου ἡμερώτερα παρίστανται τῶν ἐν ταῖς λοιπαῖς τῆς οἰκουμένης ἐπικρατείαις, εἴτε δύνανται αἱ τάξεις αὗται νὰ παιδεύωσι τὰ ἑαυτῶν τέκνα εἴτε μὴ.

Ἄλλ' αἱ σκέψεις καὶ ὑπομνήσεις αὗται δὲν ἀφορῶσι τὸν οἶκον οὐπὲρ τὴν τύχην προτιθέμεθα νὰ παρακολουθήσωμεν. Εὐρισκόμεθα εἰς τὰς πρώτας ἡμέρας τοῦ Σεπτεμβρίου τοῦ 1852. Τὰ πρόσωπα τοῦ δράματος εἶναι ἡ χήρα Κλεοπάτρα καὶ ὁ δεκατετραετής αὐτῆς υἱὸς Φαῖδρος. Ἡ ἐκπαίδευσις τοῦ τέκνου ἐπασχολεῖ αὐτόν τε καὶ τὴν

μητέρα· ἀλλὰ σκηναὶ ἔκτακτοι καὶ ἀπροσδοκῆτων περιπετειῶν συγκινήσεις κατέχουσι τὴν διάνοιαν καὶ συνταράττουσιν αὐτῶν τὴν καρδίαν. Πρὸ τριῶν περίπου ἔτων ὁ πατήρ τοῦ οἴκου Κλεάνθης, ἐκ τῶν πρώτων τῆς Σμύρνης ἐμπόρων, ἐξέπεσεν, καὶ ἐπιχειρήσεις αὐτοῦ ἀποτυχῶσαι ἐπήνεγκον τὴν πτώχευσιν τοῦ καταστήματος, ἀλλὰ πτώχευσιν ὑπὸ πάντων ἐντιμοτάτην ὁμολογουμένην, ἡ κτηματικὴ αὐτοῦ περιουσίᾳ ἐξεποιήθη ὑπὸ τῶν δανειστῶν, καὶ, εἰς ἐπίμετρον τῆς οἰκογενειακῆς συμφορᾶς, θάνατος ἐξ ἀποπληξίας ἀφῆρπασεν αὐτὸν ἀπὸ τῶν ἀγκαλῶν τῆς προσφιλοῦς συζύγου, ἐν ἀκμῇ ἔτι τῆς ἡλικίας. Ἐκαστος δύναται νὰ φαντασθῇ τὴν θλίψιν τῆς Κλεοπάτρας ἀλλὰ τὸ καθῆκον αὐτῆς πρὸς τὸ τέκνον ἐνεθάρρυνε τὴν δυστυχήσαν μητέρα, καὶ δὲ ὀλίγα προικῶν ἰδιοκτησίαι αἵτινες ἀπελείφθησαν αὐτῇ περὶ τινα κώμην τῆς Σμύρνης, τέσσαρας ὥρας ἀπέχουσιν τῆς πόλεως ταύτης, καὶ ἑπαυλὶς τις ἐν τῇ αὐτῇ κώμῃ ἔμελλον, ὡς ἤλπιζε καὶ ἐπρόβλεπε, νὰ ἐπαρκεῖσιν εἰς τὴν τελείαν τοῦ Φαίδρου ἐκπαίδευσιν.

Καὶ κατὰ μὲν τοὺς πρώτους δύο ἐνιαυτοὺς ἀπὸ τῆς χηρείας ἡ Κλεοπάτρα διέμενεν ἔτι ἐν Σμύρνῃ ὅπως ὁ Φαίδρος φοιτᾷ εἰς τῆς πόλεως τὰ σχολεῖα. Ἀλλὰ κατὰ τὸν Αὐγούστον τοῦ 1851 νέαι περιπέτειαι ὑπὸ σκληρὰν ἔθηκαν δοκιμασίαν τῆς μητρὸς τὴν στοργήν. Καὶ ἡρωϊκῶς μὲν κατ' αὐτῆς ἀντεστάθη, ἀλλὰ ὡς οἰωνὸν ἀπαίσιον σκληροτέρων ἀκόμῃ δοκιμασιῶν ἐνόμισε ταύτην, καὶ τὸ προαίσθημα τῆς μητρὸς δυστυχῶς δὲν τὴν ἠπάτα. Ἡ Κλεοπάτρα διερχομένη τὰ βιβλιοπωλεῖα τῆς Σμύρνης μετὰ τοῦ Φαίδρου εἶδε παρκαλουθούσαν αὐτὴν πεντηκονταετῇ γυναῖκα φυσιογνωμίας ἥτις δὲν ἐπρόβλεπε μὲν κακίαν ἀλλὰ κατῆγγελλεν ἔκτακτον ταραχήν, ἐκ τῆς θέας τῆς Κλεοπάτρας καὶ τοῦ Φαίδρου προσγενομένην, καὶ τὴν ὄψιν τῆς γυναικὸς μέχρις ἐξαγριώσεως ἀλλοιώσασαν. — «Βέβαια! ἐπεφώνησε κατὰ πρόσωπον τῆς Κλεοπάτρας ἡ γυνὴ ἐκείνη, τὸ εἰξεύρω καὶ ἐγώ! ὅταν φάγῃ κανεὶς τὰ ξένα χρήματα εἰμπορεῖ καὶ ἀρχοντικὰ νὰ ἐνδύσῃ τὸ παιδί του καὶ χρυσοδεμένα βιβλία νὰ τοῦ ἀγοράσῃ καὶ διδασκάλους νὰ τοῦ διατηρῇ. Ἀλλὰ δὲν ἐρωτᾷς κυρὰ κι' ἐμένα πῶς με κατήντησεν ὁ σύζυγός σου, ποῦ μ' ἄφησε εἰς τοὺς πέντε δρόμους με δύο κοράσια τῆς ὑπανδρείας; Ὁ Θεὸς νὰ σοῦ χαρήνῃ, κυρὰ Κλεοπάτρα, καὶ τὸ παιδί σου, καὶ ταῖς ἀρχονταῖς σου, ἀλλ' ὅποιος με ἔφερεν ἐμένα εἰς αὐ-

τὴν τὴν θέσιν δὲν εἰξεύρω ἂν θὰ ἰδῇ Θεοῦ πρόσωπον. » — Κεραυνό-
πληκτος ἡ Κλεοπάτρα ἐκ τῶν πικρῶν αὐτῶν λόγων ἐνηγκαλίσθη τὸν
Φαῖδρον ἐλπίζουσα διὰ τοῦ μητρικοῦ ἀσπασμοῦ ν' ἀποδιώξῃ τὴν
βασκανίαν, ἀλλὰ καὶ τὸ φίλτρον τῆς ἄλλης μητρὸς τὴν κατεσπάρα-
ξε, καὶ μὲ φωνὴν ἡρεμον καὶ γλυκεῖαν « μὴ καταρᾶσαι, τῇ εἶπε, κα-
λὴ μου γυνή, τὴν ἔντιμον τοῦ συζύγου μου μνήμην. Ἔως τώρα κα-
νεῖς δὲν ἀπέδωκεν εἰς αἰσχροκέρδειαν τὴν πτώχευσίν σου, καὶ ὅλοι
γνωρίζουν ὅτι ζημίαι ἀνεπανόρθωτοι κατέστρεψαν τὸ κατὰστημά
σου. Ἐλθέ μαζί μου εἰς τὴν οἰκίαν μου καὶ θὰ μάθης καλλίτερον ἂν
ἡμεῖς εἴμεθα ἄνθρωποι νὰ ἀδικῶμεν τὸν κόσμον. »

Ἡ Κλεοπάτρα ἐτόλμα νὰ προσκαλέσῃ παρ' ἑαυτῇ τὴν ἄγνωστον
ἐκείνην γυναῖκα, διότι εὐθὺς ἅμα ἤκουσε τοὺς ἐλέγχους αὐτῆς ὑπώ-
πτευσε τί συνέβη καὶ συνέλαβε τὴν ἰδέαν νὰ παρηγορήσῃ διὰ γενναίας
πράξεως τὴν πτωχὴν δύο κορασίων μητέρα. Ἡ Θεοδώρα ἐμπιστευομέ-
νη εἰς τὸ κατὰστημα τοῦ Κλεάνθους πάσας τὰς ἐκ τοῦ εἰσοδήματος
τῆς μικρᾶς προικὸς τῆς οἰκονομίας αὐτῆς εἶχε τῶντι καταστραφῇ ἐν
τῇ πτωχεύσει αὐτοῦ, ἀλλὰ τὸ περιστατικὸν τοῦτο ἐκθέτουσα ἔσπευσε
νὰ πείσῃ τὴν Κλεοπάτραν ὅτι μόνον ἐκ τοῦ μητρικοῦ πόνου ἐλαυνο-
μένη εἶχεν ἀφήσει νὰ τῇ διαφύγῃσιν αἱ πικραὶ ἐκεῖναι λέξεις, τὰς
ὁποίας ἐν τῇ οἰκίᾳ τῆς Κλεοπάτρας ἀνεγνώρισεν ὡς ὑπερβολικὰς καὶ
ἀδίκους. Ἡ ἀγαθότης μεθ' ἧς συνδιελέγετο μετ' αὐτῆς ἡ σύζυγος τοῦ
πτωχεύσαντος, τὰ δάκρυα μεθ' ὧν συνώδευε τὴν ἀφήγησιν τῶν τε-
λευταίων περιπετειῶν τοῦ Κλεάνθους οὐδεμίαν πλέον κατέλειπον ἐν
τῇ καρδίᾳ τῆς Θεοδώρας ἀμφιβολίαν περὶ τῆς ἄκρας τιμιότητος τοῦ
οἴκου, ἐν ᾗ τοιαύτης εὐγενοῦς ἐτύγχανεν ὑποδοχῆς· ἀλλὰ ἡ Κλεοπά-
τρα ζωηροτέραν ἀκόμη ἐπεφύλαττε τῇ Θεοδώρα συγκίνησιν. « Ὁ Θεὸς,
προσέθηκε, τελευτῶσα τὴν ὁμιλίαν της, ὁ Θεὸς καὶ ἡ μητρικὴ μου
ἀγάπη θὰ ἐπαρκέσωσιν εἰς τὴν ἀνατροφὴν τοῦ μονογενοῦς μου τέ-
κνου. Ἄν σὺ φαίνεσαι πειθομένη περὶ τῆς εἰλικρινείας τοῦ μακαρίτου
ἀνδρός μου, ἐγὼ δὲν ἀνέχομαι οὔτε σκιά ἀναθέματος νὰ καταδιώκῃ
τὴν μνήμην σου, οὔτε νέφος βασκάνου ζηλοτυπίας νὰ σκιάσῃ τὴν
φαιδρὰν τοῦ υἱοῦ μου ὅψιν καὶ νὰ δηλητηριάσῃ τὰ ἀνθηρὰ τοῦ βίου
σου. Ἐκ τῶν τριῶν προικῶν ἰδιοκτησιῶν μου εὐθὺς αὔριον αἱ
δύο ἐκτίθενται εἰς πλειστηριασμὸν, καὶ τὸ προῖόν αὐτοῦ ἀνήκει εἰς
σε, καλὴ Θεοδώρα, καὶ εἰς τὰ δύο κοράσιά σου. »

Ἦ Θεοδώρῃ ἐδέχθη εὐγνωμονοῦσα τὴν γενναιοδώριαν, ἐζήτησεν ἐπανειλημμένως τὴν συγγνώμην τῶν πικρῶν λέξεών της, ἥ δὲ Κλεοπάτρα εἶχεν ἤδη λησμονήσει τὰς λέξεις ἐκείνας καὶ εἰς ἑλλειψιν ἀνκτροφῆς μᾶλλον καὶ εἰς τὸ μητρικὸν φίλτρον αὐτὰς ἀποδώσασα δὲν κατείχετο πλέον ἢ ὑφ' ἐνὸς καὶ μόνου αἰσθήματος: Τὸ ὄνομα τοῦ συζύγου της ὕπερ πρότερον, χωρὶς μηδὲν νὰ ὑποπτεύσῃ ἐκείνη, ἀνεθεματίζετο ὑπὸ μιᾶς ἀγνώστου ἀλλ' ὅπωςδὴποτε πασχούσης οἰκογενείας, ἀπὸ τῆς στιγμῆς ἐκείνης ἔμελλεν εὐλογιῶν νὰ ἀπολαύσῃ, καὶ ὁ Φαῖδρος αὐτῆς, ὅστις τὸ δέκατον καὶ τρίτον μὲν ἄγων ἔτος εἶχε τρεῖς ἀσπόνδους ἐχθροὺς, ἔμελλε τοῦ λοιποῦ εὐχὰς νέας εἰς ἑαυτὸν νὰ ἐλκύῃ, εὐχὰς οὐχὶ βέβαιαι τῶν τῆς μητρὸς θερμοτέρας, ἀλλ' ὅπωςδὴποτε εἰς ταύτας προστιθεμένας.

Ἀλλὰ ἡ πόλις εἶχε φοβίσει τὴν Κλεοπάτραν, καὶ ὅπουδὴποτε ἔστρεφε τὰ βήματα ἢ τὸ βλέμμα ἐνόμιζεν ὅτι βασικανίας λέξεις κατὰ τοῦ Φαίδρου ἤθελον περιβομβήσῃ τὰ ὦτα αὐτῆς καὶ φυσιογνωμίας ἀγρίας ἤθελεν ἀπαντήσῃ. Ὑπάρχουσιν ἄνθρωποι οἵτινες ἐν τῷ ἐγκλήματι ζήσαντες καὶ τραφέντες οὔτε τοὺς ἐσωτερικοὺς τῆς συνειδήσεως φθόγγους ἀκούουσιν, οὔτε τοὺς τῶν ὁμοίων αὐτῶν ἐλέγχους φοβοῦνται, οὔτε εἰς τοῦ δικαστηρίου τὴν καταδικαστικὴν ἐτυμηγορίαν συνταράσσονται. Ἀλλ' ὅπάρχουσιν ἄλλοι οἵτινες ἐν τοῖς μυχοῖς αὐτῶν τὰ αἰσθημα μόνον τῆς πρὸς τὸν πλησίον ἀγάπης καθ' ἅπαντα τὸν βίον θεραπεύσαντες, τὴν ἀδικίαν ἀποστραφέντες καὶ ἑαυτοὺς τε καὶ τὴν κοινωνίαν θρησκευτικῶς σεβασθέντες τρέμουσιν ὅμως καὶ τὸν ἐλάχιστον κατ' αὐτῶν θροῦν, διότι εἰξεύρουσιν ὅτι εἰς μικροσκοπικὸς σάραξ κατεπόντισε νῆας ὑπερμεγέθεις, εἰς οὐτιδανὸς σκορπιὸς οἰκογενείας ὀλοκλήρως ἐδηλητηρίασεν. Αἱ φύσεις αὐταὶ εἶναι ἀληθῶς δυστυχεῖς, ἡ ταραχὴ τοῦ νοῦς ἀποτελεῖ παράδοξον ἀντίθεσιν πρὸς τὴν ἡρεμίαν τῆς καθαρᾶς συνειδήσεώς των, ἡ ψυχὴ αὐτῶν, χωρὶς μηδὲ ὑπὸ τῆς ἐλαχίστης νὰ μολύνηται μοχθηρίας, καταλαμβάνεται ὑπὸ δυσπιστίας πρὸς τὴν ἀνθρωπότητα, ἣν ἐν τούτοις δλόκληρον χωροῦσιν ἐν τῇ εὐρείᾳ αὐτῶν καρδίᾳ, ἀλλὰ τέλος πάντων εἶναι καὶ ὀνομάζονται ἐκλεκταὶ φύσεις, μετὰξὺ δὲ τούτων ἀναντιρρήτως κατελέγετο καὶ ἡ Κλεοπάτρα.

Ὑπὸ τὸ κράτος τοιούτων αἰσθημάτων καὶ ἐντυπώσεων ἡ Κλεοπάτρα διακόψασα τὰ ἐν τῷ σχολείῳ τῆς Σμύρνης μαθήματα τοῦ

υιού της μετώκησεν εἰς τὴν ἐν τῇ ἐξοχῇ ἑπαυλὶν της, ἣν ἐπὶ δύο ἡδὴ ἔτη κατὰ κλειστον διετήρει, διότι ἡ ἑπαυλις ἐκείνη τῇ ἀνεπόλει τὰς εὐδαίμονας τοῦ οἴκου αὐτῆς ἡμέρας. Ἡ εὐπαίδευτος μήτηρ ἀπεφάσισε μόνη νὰ διδάξῃ τῷ Φαίδρῳ τὰ ἐγκύκλια μαθήματα, μακρὰν τῆς τύρβης τοῦ κόσμου· καὶ ἔβλεπε μὲν ὅτι ὁ υἱὸς ἔμελλε νὰ στερηθῇ τῶν ἀγαπητῶν τῶν παιδικῶν χρόνων φίλων, κατενόει ὅτι ἡ κατ' οἶκον διδασκαλία ἤθελεν ἀπομακρύνει αὐτὸν τοῦ τῆς ἀμίλης σταδίου, ἀλλ' ἔτι μᾶλλον ἐφοβεῖτο μεγαλύτερον ἠθικὸν κίνδυνον τοῦ παιδὸς, καὶ ἔτρεμε μήπως σκηναὶ ὅμοιαι τῇ τῆς Θεοδώρας ἐπαναλαμβάνόμεναι ἐν τῇ πόλει καὶ φθάνουσαι μέχρι τῶν αἰσθήσεων τοῦ Φαίδρου — εἰς ὃν ἡ μήτηρ εἶχε προσπαθήσει ν' ἀποκρύψῃ τὴν πρῶτην σκηνὴν — καταστήσωσιν αὐτὸν μισάνθρωπον ἀπὸ τῆς τρυφερᾶς ἀκόμῃ ἡλικίας καὶ ἐμπνεύσωσιν αὐτῷ ἄγρια καὶ ἀδυσώπητα πάθη κατὰ τῆς κοινωνίας.

Βαρυθυμοῦσα ἠνέωξεν ἡ Κλεοπάτρα τὰς τῆς ἐπαύλεως θύρας καὶ διὰ σκληρᾶς ἐσωτερικῆς πάλης κατέπνιξε τοὺς στεναγμοὺς ὅτινες ἐκινδύνευον νὰ ἐκτραγῶσιν εἰς τὴν θέαν τόπων χαρᾶς ἄλλοτε πληρουμένων καὶ εὐθυμίας, εἰς τὴν ἀνάμνησιν σκηνῶν ἀγλαῶν τοῦ εὐδαίμονος οἰκογενειακοῦ βίου. Ἀλλὰ τὰ δάκρυα κρουνηδὸν ἔρρευσαν ἀπὸ τῶν ὀφθαλμῶν της πρὸ τῆς εἰκόνος τοῦ συζύγου, ὁ δὲ υἱός, ὅς τις, ὅπως μὴ αὐξήσῃ τὴν τῆς μητρὸς θλίψιν, πλαστὴν προσεποιεῖτο ἀπάθειαν, ὁρμήσας τότε εἰς τὰς μητρικὰς ἀγκάλας καὶ καταφιλῶν ὅτε μὲν ἐκείνην ὅτε δὲ τὴν εἰκόνα τοῦ πατρὸς, ἀπετέλεσε μετὰ τῆς μητρὸς ἱερὸν σύμπλεγμα ὀδύνης συνάμα οἰκογενειακῆς καὶ παρηγορίας, θλίψεως καὶ ἐλπίδος.

Τὴν ἐπαύριον ἠνέωχθη ἡ πλουσία βιβλιοθήκη, καὶ ἡ Κλεοπάτρα ἤρξατο διδάσκουσα τῷ Φαίδρῳ τὴν συνέχειαν τῶν ἐν τῷ Γυμνασίῳ ἐγκυκλίων μαθημάτων. Ἡ Κλεοπάτρα εἶχε τύχει ἐλευθερίας καὶ λίαν ἐπιμελελημένης παιδεύσεως· ὁ πατὴρ αὐτῆς ἐκ Χίου ὁρμώμενος εἶχεν ἀνατραφῇ καὶ παιδευθῇ ἐν Λονδίῳ, κατὰ τοὺς πρῶτους τοῦ αἵωνος ἡμῶν χρόνους, ὁ δὲ πενθερὸς αὐτῆς, Χίος ἐπίσης τὴν πατρίδα, εἶχεν ἀναθρέψει τὸν σύζυγόν της Κλεάνθη ἐν Μασσαλίᾳ. Ἀμφότεροι δὲ, πατὴρ καὶ πενθερὸς, ἔσχον τὴν εὐδαίμονίαν ἐκ τοῦ πλησίον νὰ γνωρίσωσι τὸν Ἀδαμάντιον Κοραῆν· ἀμφότεροι, ὅτε βραδύτερον ἐγκατεστάθησαν ἐν τῇ φιλομουσίᾳ καὶ ἀφνειᾷ Σμύρῃ,

ἔφερον μεθ' ἑαυτῶν τὰς ἱερωτέρας ἀναμνήσεις τῶν πρώτων τῆς πνευματικῆς ἡμῶν ἀναγεννήσεως ἡμερῶν, ἀμφότεροι, ὅτε τὴν ἐσπέραν ἐπανήρχοντο εἰς τὸν οἶκον, ἔδιδον εἰς ἀνάγνωσιν καὶ μελέτην ἢ ἐπιστολὰς αὐτογράφους τοῦ ἀειμνήστου τοῦ Γένους καθηγεμόνος, ἢ ἀπομνημονεύματα ἅπερ αὐτοὶ διετήρουν, ὅπως εἰς γενεὰς γενεῶν μεταδώσωσι τὰ σοφὰ καὶ πατριωτικὰ παραγγέλματα, σημειούμενα ἐπὶ τοῦ χάρτου ἅμα ἀπὸ τοῦ χρυσορρήμονος στόματος τοῦ Κοραΐ ἐκφερόμενα. Ὁ πατὴρ τῆς Κλεοπάτρας Στέφανος καὶ ὁ πενθερὸς αὐτῆς Παῦλος ἦσαν τὸ ζωντανὸν ὑπόδειγμα τῶν ἐν τῇ Δύσει πλουτησάντων καὶ παιδευθέντων ὁμογενῶν, κατὰ τὰς πρώτας τοῦ αἰῶνος ἡμῶν δεκαετηρίδας, καὶ τὸ παρελθὸν αὐτῶν ἦτον ἡ ἱστορία τῶν ἀνδρῶν οἵτινες τὰ θαυμάσια τῆς ἐπιστήμης καὶ τῶν γραμμάτων αὐτοῖς χερσὶ ψηλαφήσαντες ἐπὶ εὐρυτάτης καὶ ἐδραίας βάσεως ἐπόθουν νὰ ἴδωσιν ἐρειδόμενον τὸ πνευματικὸν τοῦ ἔθνους αὐτῶν μέλλον. Ποῖον ἦτο τὸ θέαμα ὅπερ παρίστατο πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν αὐτῶν ἐν Γαλλίᾳ καὶ ἐν Ἀγγλίᾳ διατριβόντων; Ἡ μεγάλη κίνησις τοῦ 1789 ἦτο τὸ ἄμεσον προῖον φιλοσοφίας, πνευματικῆς ἐξεγέρσεως καταπληκτικῆς, ἐπιστημονικῆς ὠθήσεως ἀπαραμίλλου. Τὰ δύο μεγάλα ἔθνη συνεκρούσθησαν, καὶ ἐκ τῆς συγκρούσεως ἐκείνης γενικὴ ἐπῆλθε δόνησις εἰς τὴν οἰκουμένην· ἡ στρατιωτικὴ βία καὶ ἡ ὑπέρμετρος φιλοδοξία ἐπήνεγκον τὴν ἀναστάσιν τῆς Δύσεως, ἀλλὰ μετὰ τὴν ἑξαλλοὴν ἐκείνην παραφορὰν, οἱ γίγαντες τῆς Εὐρώπης ἔδωκαν πρὸς ἀλλήλους τὴν χεῖρα, καὶ ὥς πρότερον ἡ φιλολογία, ἡ ἐπιστήμη, ὁ πνευματικὸς αὐτῶν βίος ἐδίδασκον τοὺς ἐν σκότει καὶ σκιᾷ θανάτου καθημένους, οὕτω μετὰ τὴν εἰρήνευσίν των ἐπανελάβον τὴν μεγάλην αὐτῶν ἐντολὴν τῆς παιδαγωγήσεως καὶ τοῦ φωτισμοῦ τῶν ἐθνῶν.

Ἄλλ' οὐδένες ἴσως στενότερον μετὰ τῆς Δύσεως συνεδέοντο ὅσον οἱ ἡμέτεροι ὁμογενεῖς, διότι ἐν τῇ Δύσει φλόγας θαλερὰς εἶχεν ἀνάψει ὁ τῆς ἑλληνικῆς ἀρχαιότητος ὑποκεχυμένος σπινθήρ, ἐκεῖθεν εἶχον ἐγερθῆ αἱ παρήγοροι φωναὶ τῆς πρὸς τὸ ἔθνος ἡμῶν εὐγνωμοσύνης, ἐκεῖ εὐρύτατον εὗρισκε στάδιον τὸ ἐπιχειρηματικὸν πνεῦμα τῶν νέων Ἑλλήνων, πρὸς τὴν Δύσιν, τέλος, εἵλκυεν ἡμᾶς, ὡς ἱερὸς καὶ μυστηριώδης μαγνήτης, ἡ κοινὴ ἡμῶν καὶ αὐτῆς ὀρθοδοξίας τῆς προόδου καὶ τοῦ πολιτισμοῦ. Ἀδέξιος καὶ ἀρπηνὴς ποιητῆς, Κλήμης καλούμενος, μισῶν τοὺς ἄλλους τραγικοὺς ποιητὰς τοῦ

18ου αἰῶνος, οἵτινες Ἕλληνας καὶ Ῥωμαίους ἥρωας ἀνεβίβαζον πάντοτε ἐπὶ τῆς σκηνῆς, εἶχε γράψει τὸν ἀτυχῆ ἐκείνον καὶ κακό-ζηλον στίχον « **qui nous delivrera des Grecs et des Romains?** » ἀλλ' ὁ δυσάρμοστος αὐτὸς φθόγγος κατεπνίγη ἐν τῷ μέσῳ τοῦ νέου ὑπέρτων Ἑλλήνων ἐνθουσιασμοῦ, ὅστις καὶ κατ' αὐτὰς ἀκόμη τὰς μα-νιώδεις τοῦ πατριωτισμοῦ παραφορὰς τῆς Γαλλικῆς ἐπαναστάσεως εὔρε χῶρον ἐν ταῖς εὐγενέσι τῶν Γάλλων ψυχαῖς. Καὶ μέλη μὲν τῆς Συντακτικῆς Συνελεύσεως ἀνεζήτουν ἐν ταῖς βιβλιοθήκαις τὰ πολι-τεύματα τῶν Ἀθηνῶν καὶ τῆς Σπάρτης, εἰς δὲ ἥρως τῆς τρομοκρα-τίας, ὁ Σαὶν Ἰουστ, ὅστις τὴν κεφαλὴν εἶχε μᾶλλον ἐξ ἐσφαλμένων διδασκαλιῶν διαστραφεῖσαν ἢ τὴν καρδίαν ἐκ φύσεως θηριώδη, ἐθεω-ρήθη ὑπὸ βασιλικῶν συγγραφέων, οἷος ὁ **Alfred de Vigny**, ὡς μα-θητὴς τῆς τοῦ Λυκούργου νομοθεσίας, ὅστις ἐν τοῖς Σχολείοις κατα-μαθὼν τὰ σιδηρᾶ παραγγέλματα καὶ τὰς αὐστηρὰς ἐπιταγὰς τῆς Πολιτείας πρὸς τοὺς πολίτας ἐξῆλθεν ἐκεῖθεν εἰς τὴν κοινωνίαν ἵνα αὐτὸς, ἐν τῷ μέσῳ φλεγμαινούσης ἐποχῆς καὶ μοναδικοῦ ἐν τῇ ἱστο-ρίᾳ ταραχου, ἐφαρμόσῃ τὰ δόγματα τοῦ ἀμειλίκτου τῆς Σπάρτης νομοθέτου, ἅπερ καὶ ἐν ὁμαλῇ ἀκόμη καταστάσει δύνανται νὰ πα-ραγάγῳ εἰς τὰ ζωντὰ πνεύματα καὶ εἰς τὰς εὐκόλως παλλούσας καρδίας ἀληθῆ πατριωτισμοῦ παραφροσίνην. "Ὅτε τὸ πρῶτον ἀνέ-γνων τὰς περὶ Σαὶν Ἰουστ ἐπιεικεῖς κρίσεις τοῦ βασιλόφρονος **Alfred de Vigny**, ἀναλογισθεὶς τὸ οἰκτρὸν τέλος τοῦ ἥρωος ἐκείνου τῆς Γαλλικῆς τρομοκρατορίας, ἠναγκάσθην νὰ κλίνω τὴν κεφαλὴν πρὸ τῆς σκιᾶς αὐτοῦ, καὶ χωρὶς μηδέποτε ν' ἀποδεχθῶ τὰς ἀρχὰς του ἐνόμισα καθῆκον Ἕλληνος νὰ σεβασθῶ τὴν ὠραίαν ἐκείνην κε-φαλὴν — ὁ Σαὶν Ἰουστ ἦτον ὁ ὠραιότερος τῆς Γαλλικῆς ἐπαναστά-σεως ἀνὴρ — τὴν δόξαν ἐδέχθη μὲν ὁ Σηκουάνας πεσοῦσαν, ἀλλὰ τῆς δόξας ἡ πτώσις ἀντήχησε μέχρι τοῦ Εὐρώτα, εἰς οὗ τὰ ρεῖθρα παῖς ἔτι εἶχε πνευματικῶς βαπτισθῆ ὁ τρομοκράτωρ νεανίας.

Ἀλλὰ οἱ ὁμοεθνεῖς ἡμῶν δι' ἄλλου κυρίως ἰερωτέρου καὶ ἀγνο-τέρου συνδέσμου ἠνοῦντο μετὰ τῆς εἰσαεὶ ἐστίας τοῦ πολιτισμοῦ διατελεσούσης Εὐρώπης· οὐχὶ γίγας πατῶν τὸν ἕνα πόδα ἐν τῇ Ἀ-νχτολῇ καὶ τὸν ἕτερον ἐν τῇ Ἀσίᾳ, οὐχὶ ἀετὸς τὰς ἡπείρους τῆς γῆς συνταράσσων ἦν ὁ ἄνθρωπος ὁ τὸν σύνδεσμον ἐκείνον ἀντιπρο-σωπεύων. Μετρίοφρων τῶν ἑλληνικῶν χειρογράφων ἀναδιφητῆς, ζῶν

ἀπὸ τῆς κόνεως αὐτῶν εἰς τὸ ἔθνος του μεταδώσας, ζῶν εἰς τὸν τε-
 θνεῶτα ἀλλ' οὐδέποτε ὁδωδότα Αἰζαρον τῆς ἑλληνικῆς ἀρχαιότη-
 τος, ἥρεμος κάτοικος τῶν βιβλιοθηκῶν καὶ μετὰ τῶν λογίων τῆς
 Δύσεως περὶ γλώσσης καὶ Πολιτείας, περὶ νόμων τῆς ἐπιστήμης καὶ
 περὶ θεσμῶν τῶν Κρατῶν, περὶ φιλοσοφίας πρακτικῆς τὰ ἔθνη ἀνα-
 καινίζούσης καὶ περὶ θρησκείας τῶν λαῶν τὰς ψυχὰς εἰς τὰ πρόσω-
 πάντοτε παρορμώσης, περὶ πατρίδος καὶ ἀνθρωπότητος συνδιαλε-
 γόμενος καὶ περὶ τῶν ζωτικῶν τούτων θεμάτων τόμους ἐπὶ τόμων
 συγγράφων, τοιοῦτος ἀνὴρ ἦτον ὁ τὴν Ἀνατολὴν ἡμῶν μετὰ τῆς
 Εὐρώπης συνδέσας, καὶ τοιούτου ἀνδρὸς τὰς νοουθεσίας, ὡς νέου τοῦ
 Γένους Μεσίου, ἐκζητοῦντες οἱ κατὰ τὴν Δύσιν ἐμπορευόμενοι ἢ
 ὅπωςδῆποτε ἄλλως διατρίβοντες ὁμογενεῖς μετήνεγκον παρ' ἡμῖν,
 οὐχὶ τὸν βάνουσον πλοῦτον, ἀλλὰ τὸν πλοῦτον τὸν εὐρυσθενῆ ὃν ὁ
 Πίνδαρος ὕμνησε, τὸν γόνιμον τοῦ Πλάτωνος πλοῦτον, ὃν οἱ κακόζη-
 λοι Διογένης δὲν πατοῦσιν ἢ ἐτέρῳ κατεχόμενοι τύφῳ, τὸν πλοῦτον
 τὸν εὐεργέτην ὅστις ἐκ τοῦ ταμείου τῶν Ζωσιμαζῶν εἰς τὰ Σχολεῖα
 καὶ τὰ τυπογραφεῖα μετέβαιεν. Ἐν ἐζήτει μετέωρον σημεῖον ὁ
 Ἀρχιμήδης, ἵνα στὰς ἐπ' αὐτοῦ τὴν γῆν κινήσῃ· δύο εὔρεν ὁ Ἀδα-
 μάντιος ἵνα τοὺς ὁμοεθνεῖς ἡμῶν ἀναμορφώσῃ, σημεῖα πρόσγεια καὶ
 ψηλαφητὰ, τὰς βιβλιοθήκας τῶν Παρισίων καὶ τὰ πρόθυμα βαλάν-
 τια τῶν εὐπόρων. Ὅτε τὸν κερδῶν Ἑρμῆν ἐθεράπευε τὸ πιστὸν τέ-
 κνον τῆς Χίου εἶχεν ἐπὶ τοῦ καταστήματος αὐτοῦ ὡς γνωστὸν ἐπι-
 γράφει « Πάντοθεν πορίζεσθαι πλὴν ἐκ κακοῦ. » Οἱ τὰς ὑποθήκας ἐ-
 κείνου προφορικῶς ἢ ἐγγράφως ἀποδεχόμενοι ἐμποροὶ συμπληροῦντες
 τὴν ἐπιγραφὴν ἐκείνην τῆς τιμιότητος προσέθηκαν εἰς αὐτὴν τὰς λέ-
 ξεις τῆς γενναιοδωρίας « πρὸς πᾶν δαπανᾶν ἢ πρὸς κακόν. »

Καὶ ἡλόγει λοιπὸν τὰς ἐπιχειρήσεις αὐτῶν ὁ Θεὸς, καὶ μετὰ θα-
 κρύων εὐγνωμοσύνης ὑπεδέχετο αὐτοὺς ἡ πατρίς εἰς τὴν Ἀνατολὴν
 ἐπανερχομένους, καὶ εἰς αἰῶνας αἰώνων μεταδώσει τὰ τίμια αὐτῶν
 ὀνόματα, καὶ ἐπὶ πλακῶν χαλκῶν καὶ μαρμαρίνων ἀναγράψει αὐτὰ
 ἐπὶ τῶν Σχολείων καὶ τῶν βιβλιοθηκῶν ἡμῶν ἀνηρτημένων, καὶ τῆς
 Δύσεως τὰς εὐεργεσίας ζωηρὰς εἰς τὴν μνήμην τῶν τέκνων καὶ τῶν
 ἀπογόνων ἡμῶν διατηρήσει, καὶ τοῦ Κρατὸς τὴν γερασὴν καὶ προσφι-
 λῆ σκιὰν ὡς πολιοῦχον εἰκόνα ἐπὶ πάσης γωνίας ἑλληνικῆς, ἐπὶ
 παντὸς παιδευτηρίου ἀνεξιτήλως ἐγγραφάξει.

Τῶν τοῦ Κορκῆ ἀρχαίων καὶ θιασωτῶν μαθήτρια ἡ Κλεοπάτρα ἡσυχολεῖτο μὲν ἐν ἡμέραις εὐδαιμονίας περὶ τὸν πλουτισμὸν τῆς τοῦ οἴκου βιβλιοθήκης, ἀνέλαθε δὲ αὐτὴ διὰ τῆς στοργῆς καὶ τῆς μαθήσεώς της, δυστυχήσασα, νὰ παιδεύσῃ τὸ τέκνον. Ἐν ἔτος διδασκαλίας εἶχεν οὕτω παρῆλθαι, διδασκαλίας ψυχωφελοῦς καὶ καρπίμου, διότι τὰ τῆς πείρας μαθήματα μετὰ τῆς θεωρίας συμμειγνύουσα, τοῦ Ξενοφῶντος τὰ Ἀπομνημονεύματα εἰς ἀποστήθισιν καὶ ἐμβριθῆ μελέτην τῷ Φαίδρῳ προσφέρουσιν ἔβλεπε μὲν τὸν παῖδα ὁσημέραι κρεῖττονα ἑαυτοῦ καθιστάμενον, παρεσκεύαζε δὲ τὰ ἀναγκαῖα πειράματα καὶ βιβλία ὅπως ἀπὸ τοῦ Σεπτεμβρίου τοῦ 1852 εἰς τὰς φυσικὰς ἐμπιστήμας εἰσαγάγῃ τὸν Φαίδρον. Ἡ κόμῃ ἐτέλει τὴν πανήγυριν τοῦ Σταυροῦ, καὶ οἱ πολῖται ἐξήρχοντο τοῦ ναοῦ φέροντες τὰ κυλογημένα τῆς ἐπισήμου ἡμέρας ἄνθη. Ἀνθρωπος ἀγροῖκος καὶ δυσειδής, πρὸ πολλοῦ δὲ γνωστὸς τῇ Κλεοπάτρῃ ὡς σπουδαίων τυχὼν εὐεργεσιῶν καὶ ὡς μεγάλως ὠφεληθεὶς παρὰ τοῦ συζύγου αὐτῆς Κλεάνθους, ὅτε οὗτος πληθὺν ὑπαλλήλων καὶ ἐκτάκτων ἀποστολέων διέθετε, δὲν ἐτελείωσεν ἕνα αὐθάδη χαιρετισμὸν πρὸς τὴν Κλεοπάτραν καὶ « τοῦ κακοῦ τρέχεις μὲ τὸν υἱόν σου εἰς τὴν Ἐκκλησίαν, τῇ λέγει· ὦσοι τρώγουν τὰ ξένα χρήματα εὐκολὰ δὲν συγχωροῦνται, καὶ ἁμαρτῖαι γονέων παιδεύουσι τέκνα. » Τοκογλύφος τῷ 1852 ὁ ἄνθρωπος ἐκεῖνος, τὸν πρῶτον αὐτοῦ πλοῦτον εἰς τὸν ὕλθον τοῦ Κλεάνθους ὀφείλων, ἀλλ' ἀπαίδευτος, μοχθηρὸς τὴν ψυχὴν καὶ ἀγνώμων, δὲν ἔπαυε διαδίδων ὅτι κατεστράφη εἰς τὸν Κλεάνθη ἀφοσιωθείς, μετ' ἐμπιστοσύνης καὶ ἄνευ ἐγγράφων παραδίδων εἰς αὐτὸν τὸ προῖόν τῆς πολυετοῦς ἐργασίας του. Ἡ Κλεοπάτρα ἐγίνωσκε τὰς διαδόσεις αὐτὰς, ἀλλ' οὐδέποτε ἠδύνατο νὰ φαντασθῇ τηλικαύτην αὐθάδειαν, πρὸς ἣν μετὰ βλέμματος ὀργίλου ἀρκεσθεῖσα τότε νὰ ἀπαντήσῃ, εὐθὺς ἅμα φθάσασα οἴκαδε ἔστειλε τὸν ὑπηρέτην αὐτῆς εἰς τὸν βάνανυσον τοκογλύφον, ὅπως τὸν ἐρωτήσῃ τίνας ἀπαιτήσεις εἶχε κατὰ τοῦ συζύγου της καὶ ἂν ἠδύνατο νὰ παρουσιάσῃ βιβλία τῶν ληψοδοσιῶν του· ὁ τοκογλύφος Μάρκος ὑπέβαλε λογαριασμοὺς ἀναβιβάζοντας τὰς ἀξιώσεις του εἰς χιλίας ὀθωμ. λίρας, δηλ. εἰς τὸ ποσὸν τῆς ἀξίας τῆς μόνης ὑπολειφθείσης αὐτῇ προικῶς περιουσίας. Μετὰ μίαν ἐβδομαδὰ τὸ τελευταῖον τῆς εὐπορίας αὐτῆς λείψανον ἐπλειστηριάζετο, ὁ ἀγνώμων Μάρκος ἐλάμβανεν ὅ,τι βεβαίως δὲν τῷ ὦ-

φείλετο, καὶ ἡ Κλεοπάτρα δὲν εἶχε πλέον ἄλλην ιδιοκτησίαν ἢ τὴν ἀφοσίωσιν εἰς τὴν τοῦ συζύγου αὐτῆς μνήμην, τὴν πρὸς τὸν Φαῖδρον ἀγάπην, τὴν βιβλιοθήκην καὶ τὴν ἔπαυλιν μετὰ μικροῦ περιβόλου.

Ἄλλη τυχαία μὴτηρ ἤθελεν ἴσως νομίζει ὅτι ἀδιαφοροῦσα διὰ τὰς ἀδίκους τῶν πονηρῶν ἀνθρώπων ἐπιτημῆσεις καὶ διὰ τὰς αὐθαδείας τῶν ἀναγῶγων, ἀφοῦ πᾶν ὅ,τι ἐκέκτητο ὁ σύζυγός της τὸ παρεχώρησεν εἰς τοὺς δανειστάς του, δὲν εἶχεν ἄλλο νὰ πράξῃ ἢ νὰ φροντίσῃ πῶς τὴν ἰδίαν προικῶν περιουσίαν ἐκμεταλλευομένη ἀνετον βίον εἰς ἐκυτὴν καὶ τὰ πρὸς ἐκπαίδευσιν μέσα εἰς τὸν υἱόν της νὰ προμηθεύσῃ. Ἀλλ' ἡ στοργὴ εἰς ἄλλους ἀνύψου αὐτὴν αἰθερίας χώρας, εἰς ἡρωϊκώτερας τοῦ βίου ἀσκήσεις ἐννόει νὰ παρασκευάσῃ τὸ τέκνον, εἰς ἀρρενωποτέρας δοκιμασίας ἐπεθύμει νὰ ὑποβάλῃ τὴν εὐγενῆ αὐτῆς φύσιν, καὶ ἐνῶ τῆς παχυλῆς ὕλης ἐστέρει τὸν Φαῖδρον, ἀφ' ἐνὸς μὲν ἀπήλαττεν αὐτὸν τῆς διὰ πᾶσαν μητέρα ἐπιφόβου κακογλωσσίας, ἀφ' ἑτέρου δὲ ἀμφοτέρων ὁ χαρακτήρ ἔμελλεν ἀνδρικώτερον νὰ ὀρμήσῃ εἰς ἀνέυρεσιν τῶν ἀκηράτων ἐν ταῖς θυέλλαις, ἐν ταῖς συμφοραῖς ἀκραδάντων ἠθικῶν καὶ πνευματικῶν τῆς ζωῆς μέσων.

Ἡ Κλεοπάτρα συμπαθοῦσα πάντοτε πρὸς τὰς κατωτέρας τοῦ λαοῦ τάξεις οὐδόλως ἐφοβήθη τὰς μελλούσας ἐκεῖνας περιπετείας, δι' ὧν εἰς τὸν λαὸν ἡδύνατο νὰ κατέλθῃ· ἀλλὰ δὲν ἐμίσει τὰς ἀνωτέρας, διότι καὶ τὴν στιγμὴν ἀκόμη ἐκείνην καθ' ἣν οἱ τελευταῖοι ἐξέλειπον πόροι δὲν ἐννόει ἐκυτὴν καταβιβασθεῖσαν ἀπὸ περιωπῆς εἰς ἣν ὁ πλοῦτος μὲν ἐν μέρει ἄλλ' ἢ ἀγωγὴ πρὸ πάντων τὴν εἶχεν ὑψώσει. Ἀλλως δὲ δὲν ἐξεστόμισε λέξιν τινὰ μίσους, διότι τὸ τέκνον αὐτῆς δὲν ἔπρεπεν ἐκ παιδῶν ἄλλο νὰ διδαχθῇ καὶ νὰ ἐμπνευσθῇ αἴσθημα ἢ τοσαύτην πρὸς τὸν πλησίον ἀγάπην ὥστε καὶ εἰς τοῦ ὀλβιωτέρου τὴν εὐημερίαν προσβλέπων νὰ μὴ φαντασθῇ καὶ νὰ τὸν φθονήσῃ.

Ἀλλὰ τί ἐσήμαινεν ἂν ἡ Κλεοπάτρα οὐδένα ἐμίσει καὶ ἐκκολογεί; τί ἐσήμαινεν ἂν μετὰ προσοχῆς ἐπιμόνου ἀπέφευγε νὰ προσφέρῃ φράσιν ὀργῆς κατὰ τῶν ἀνθρώπων ἔμπροσθεν τοῦ υἱοῦ της; Ἡ σκληρὰ πραγματικότης, ἡ τῆς τύχης μετὰπτωσις, ἣν ἡ μοχθηρία τῶν ἄλλων τὸ πλεῖστον ἐπήνεγκεν, ἢ τοῦλάχιστον ἐπετάχυνεν, ἔμελ-

λον ὅσον οὐπω νὰ κατὰφανῶσιν ὑπὸ τὴν ἀπελπιστικωτέραν αὐτῶν
ὄψιν πρὸ τοῦ δεκατετραετοῦς Φαίδρου, καὶ ἡ ὑπὸ λαμπροὺς οἰωνοὺς
ἀρξαμένη ἀνατροπὴ ἐμελλε τάχιστα νὰ διχοπηθῇ μὲν ὑπὸ τῶν τα-
πεινωτικῶν ἐκείνων θεαμάτων, ἅτινα καὶ τοὺς ἰσχυροτέρους ἐνίοτε
καταβάλλουσι χαρκατῆρας, μέχρις ὅτου συνειθίσωσιν εἰς τὴν πτώσιν
δι' ἡρώικης γενναιότητος, νὰ δηλητηριασθῇ δὲ ὑπὸ αἰσθημάτων μι-
σανθρωπίας, δυσπιστίας πρὸς τὴν τῆς ἀρετῆς δύναμιν, ἀποστροφῆς
πρὸς τοὺς εὐποροῦντας. Τὸν κίνδυνον τοῦτον θέλουσα ν' ἀποφυγῇ ἡ
Κλεοπάτρα, ἀπὸ τοῦ σκοπέλου αὐτοῦ ἐπιθυμοῦσα νὰ ἀπαλλάξῃ τὸν
Φαίδρον, «ἐτοιμάσθητι διὰ τὰς Ἀθήνας, τῷ εἶπε, μίαν προΐαν, ἐ-
κεῖ ἔχομεν συγγενικὴν οἰκογένειαν πτωγὴν ἀλλὰ ἀγαθὴν καὶ τιμίαν,
ἥτις χωρὶς κανὲν νὰ τῇ δώσωμεν βάρος καὶ τακτικὸν μηχανῖον λαμ-
βάνουσα παρ' ἐμοῦ θὰ σὲ φροντίζῃ ὡς ἴδιον τέκνον. Ἐγὼ πλέον δὲν ἔ-
χω ἱκανὰς δυνάμεις νὰ σὲ ἐκπαιδεύσω, διότι σχεδὸν ἐλησμόνησα τὰς
ὀλίγας μου γνώσεις.» — Ἀλλὰ διὰ τί δὲν ἔρχεσαι, μήτερ, μαζὶ μου;
— Ἡ ἐρώτησις ἤτο λίαν σκληρὰ, καὶ ἂν ἤθελε τὴν ἀλλῆλειαν νὰ
ἀπαντήσῃ ἡ Κλεοπάτρα θὰ ἔλεγεν εἰς τὸν Φαίδρον «δὲν σὲ συνοδεύω
εἰς τὰς Ἀθήνας, διότι τὸ μέλλον τίς οἶδε τίνας τύχας μ' ἐπιφυλάσ-
σει, τίνας ταπεινωτικὰς περιπετείας θέλει μοὶ ἐπιβάλλει, καὶ δὲν
ἐπιθυμῶ νὰ ἴδῃς τὰς ἀπροσδοκήτους αὐτὰς δι' ἐσὲ δοκιμασίας· θὰ
προσπαθῶσω νὰ σὲ ἀνθρώψω καὶ νὰ σὲ ἐκπαιδεύσω ὡς πλουσίας οἰ-
κογενείας ἐκλεκτὸν τέκνον δι' ἀγωγῆς ἐπιμελετημένης, ἀλλ' ὅπως τὸ
κατορθώσω, θὰ μετὰβῶ εἰς τὰς ἐργατικὰς τάξεις, θὰ ὑποβληθῶ εἰς
στερήσεις τῶν ὁποίων, μέχρις τοῦλάχιστον ἡλικίας τινός, σὺ οὐδεμίαν
πρέπει νὰ λάβῃς γνῶσιν. Ἀλλ' εἰς τὰ βαρυθυμοῦντα στήθῃ τὴν ἀ-
ληθινὴν ἀπάντησιν κατακλείουσα « ἐγὼ πρέπει νὰ μείνω ἐνταῦθα,
ἀπεκρίθη τῷ Φαίδρῳ, διὰ νὰ φροντίζω τὰς ἰδιοκτησίας μας καὶ νὰ
καλλιέργω τὸν κῆπόν μας. » Ὁ Φαίδρος εἰς δὲν ἡ Κλεοπάτρα προσ-
επάθησε νὰ κρύψῃ τὴν ἐκποίησιν τοῦ τελευταίου κτήματός των εἴ-
χεν ἐννοήσῃ τὰ πάντα, ἀλλὰ βλέπων τὴν προσποίησιν τῆς μη-
τρὸς προσεπάθησε καὶ ἐκεῖνος νὰ ὑποκριθῇ ἄγνοιαν τῶν τέως τε-
τελεσμένων. Ἀλλ' ἡ φωνὴ τῆς φύσεως ἐξενίκησε, καὶ ὄραμὸν εἰς τὰς
ἀγκάλας τῆς Κλεοπάτρας «λοιπὸν, μήτερ, ἀνέκραξε, θὰ μᾶς χωρί-
σωσιν οἱ κακοὶ ἄνθρωποι; » Μαρτυρικῶς κατὰπνίξασα τὴν σπασμω-
δικὴν ταραχὴν ἥτις τὴν στιγμὴν ἐκείνην κατέλαβε πᾶσαν τὴν ὕ-

πρξίν της: « Τί παράδοξος ἰδέα, ἀπήντησε, σὲ κατέλαβε; πῶς δύ-
νανται νὰ μᾶς χωρίσωσιν οἱ κακοὶ ἄνθρωποι, καὶ ποῦ εἶδες σὺ τοὺς
κακοὺς ἄνθρώπους; Δὲν σοὶ εἶπα τοσάκις ὅτι ὁ κόσμος αὐτὸς εἶναι
πλήρης ἀγαθῶν, τιμῶν καὶ εἰλικρινῶν ὁμοίων σου; δὲν σὲ ἐδίδαξα
ὅτι κανένα δὲν πρέπει ἐπὶ τῆς γῆς αὐτῆς νὰ μισῶμεν; » Ἄλλ' ἀπω-
θήσασα τὸν υἱὸν βιαίως ἐκ τῆς ἀγκάλης ὑπὸ πρόφασιν τινα εὐφυῶς
ἐπινοηθεῖσαν μετέβη εἰς αἷθουσαν ἄλλην τῆς οἰκίας, ὅπου κλεισθεῖ-
σα ἐπὶ ὀλίγα λεπτὰ μόνη « Ἀ! ναὶ, θὰ μᾶς χωρίσωσιν οἱ κακοὶ ἄν-
θρωποι, ἀνεφώνησε, θὰ μᾶς χωρίσωσι, Φαῖδρε, οἱ ὄφεις τοῦ φθόνου
καὶ τῆς βασκανίας, ἀλλ' ἡ ἀγάπη μου ὡς ἄγγελος φύλαξ θὰ σὲ
παρακολουθῇ εἰς τὰς ἅκρας τῆς οἰκουμένης, καὶ ὁ Θεὸς θὰ μᾶς ἐνόνῃ
ἀνὰ πᾶσαν ἐσπέραν διὰ γλυκέων ὀνείρων. Θ' ἀναγκασθῇ ποτε καὶ
θὰ μάθης νὰ μισήσῃς τοὺς ἄνθρώπους, ἀλλὰ μὴ τὸ μάθης ἀπὸ ἐμέ. »

Ἡ Ἀνατολή, ἃν δὲν πλημμυρεῖ, εὐμοιρεῖ ὅμως σήμερον ἐθνικῶν ἐκ-
παιδευτηρίων. Τὰ τῆς συγκοινωνίας μέσα ηὐξήθησαν, καὶ τὰ τέκνα
δὲν ἀναγκάζονται κατὰ μακρὰς ἀποστάσεις ν' ἀποχωρίζονται τῶν
γονέων· ἀλλὰ πρὸ μιᾶς ἔτι ἢ δύο γενεῶν, ἃν οὐχὶ «οὐρεα σκιέοντα,»
καὶ «ἡχέεσσα θάλασσα» ἐμάκρυνον αὐτοὺς ἀπ' ἀλλήλων, ὁδοιπορία
ὅμως ἀσυνήθης ἐλογίζετο ἢ εἰς τὰ ἐκπαιδευτικὰ κέντρα μετάβασις τῶν
νέων, καὶ ὁ γεννήτωρ ὅστις κατευώδου τὸ τέκνον αὐτοῦ εἰς ἄλλην τοῦ
Κράτους ἐπαρχίαν ἢ καὶ εἰς ἄλλο γειτονικὸν Κράτος κατεφίλει αὐτὸ
ὡς εἰ τὸν τελευταῖον τῷ ἔδιδεν ἀσπασμόν. Ὅτε τὴν συνήθη τοῦ σχο-
λιακοῦ ἔτους ἐποχὴν οἱ εἰς ἄλλο ἀνώτερον παιδευτήριον μέλλοντες
νὰ μεταβῶσι σπουδασταὶ ἀπεχαιρέτιζον τοὺς γονεῖς των, ἢ οἰκογέ-
νεια καὶ οἱ φίλοι ἐν ἐπισήμῳ σχεδὸν τελετῇ συνώδευον τὸν ἀποχω-
ροῦντα εἰς μιᾶς ὥρας ἀπόστασιν, ἃν ἡ σκηνὴ συνέβαιnen ἐν μεσο-
γείῳ τινι κωμοπόλει, καὶ δακρύοντες οἱ οἰκεῖοι παρεκάλουν αὐτὸν
ὅπως ἅπαξ τοῦλάχιστον τῆς τριμηνίας τοὺς ἐνθυμῇται μὲ μίαν ἐ-
πιστολὴν του.

Πανταχοῦ βεβαίως τῆς γῆς πλάνητες ὁδοιπόροι καὶ τῆς τύχης
πολλάκις ἀπόκληρα τέκνα εἰσὶν οἱ τῶν γραμμάτων εὐσεβεῖς καὶ φα-
νατικοὶ λάτρες, καὶ πανταχοῦ τῆς γῆς, εὐθὺς ἅμα τῆς βαλβίδος τοῦ
ἀκανθώδους καὶ ἀχαρίστου αὐτοῦ σταδίου καταπιπτούσης, ἄρχονται
τὰ μαρτύρια καὶ αἱ δοκιμασίαι. Πόσων ἐξόχων ἐν ταῖς ἐπιστήμαις,
τῇ φιλολογίᾳ καὶ τῇ πολιτικῇ ἀνδρῶν ὁ βίος μετὰ σκληρῶν δὲν ἦρ

ξατο περιπετειῶν, καθ' ὧν, μόνον διότι ὑπὸ ἐσωτερικοῦ τινος ἡλαύνοντο δαιμονίου, ἠδυνήθησαν νὰ ἀντίσχωσι. Τὰ ἱστορικά διηγήματα πλουσιοπαρόχως ἐξεμεταλλεύθησαν τὰς τῶν πεζογράφων καὶ τῶν ποιητῶν συμφοράς, ἡ δὲ σάτυρα διὰ τοῦ Ἰουβεναλίου, τὴν χαριεστάτην ᾠδὴν Φωλεᾶν ποιήσαντος, διὰ τοῦ Ἀγγλου Τζόνσων τὸν βίον τῶν ποιητῶν γράψαντος καὶ διὰ τοῦ Ἀριστοφάνους ἐν τοῖς ὄρνιθιν εἰσάγοντος ποιητὴν, λόγῳ μὲν ἵνα ψάλλῃ τὴν πόλιν Νεφελοκοκυγίαν, ἔργῳ δὲ ὅπως λάβῃ σπολάδα καὶ χεῖτωνίσκον, ἡ σάτυρα, λέγω, δὲν παρείδε τὸν πρόχειρον τοῦτον σκοπὸν τῶν βελῶν της. Ἀλλὰ ἐν ἄλλαις μὲν χώραις οἱ κοινοὶ τοῦλάχιστον τῶν σπουδαστῶν εὐμαρῶς εἰς τὸ τέρμα τῶν ἀγώνων αὐτῶν ἀφικνοῦνται, καὶ αἱ οἰκογενεῖαι ἐκεῖναι σκηναὶ αἱ τὸν μαθητικὸν συνοδεύουσαι βίον ὁμαλώτεροι καὶ συνήθεις παρίστανται. Ὅταν ἐν ἰδίᾳ ποτὲ συλλεγῶσι βίβλῳ αἱ τῆς πνευματικῆς τοῦ ἡμετέρου ἔθνους ἀναγεννήσεως μαρτυρικαὶ θυσίαι, τὴν πρώτην ἀναντιρρήτως θέσιν θὰ καταλάβωσιν οἱ σπαραγμοὶ τῶν γονέων οἵτινες πλήρεις μὲν χαρᾶς ἀλλὰ καὶ τρέμοντες διὰ τὸ ἄδηλον εἰς ὃ παρεδίδοντο ἀπεχαιρέτιζον τὰ τέκνα αὐτῶν ἀπερχόμενα εἰς Εὐρώπην, κατὰ τὰς πρώτας τοῦ αἰῶνος ἡμῶν δεκαετηρίδας. Οὐτε τὴν θάλασσαν οὔτε τὴν ξηρὰν ἔτεμνον τότε μηχαναὶ ἀτμήρεις, καὶ οἱ γεννήτορες μακρὰν ὥδευον πολλάκις, οὐχὶ ἵνα ἴδωσι τὰ τέκνα αὐτῶν πρὸ μακροῦ ἐν τῇ ξένῃ ἀποδημοῦντα, ἀλλ' ὅπως μάθωσιν ἐν τινι κεντρικῇ πόλει εἰδῆσαι περὶ αὐτῶν παρὰ τινος τυχὸν ἐπιβάτου. Ἐφόδιον μόνον τὴν καρτερίαν εἰς τὴν Εὐρώπην παραλαμβάνοντες ἔψαλλον ἐκεῖ ἐν ταῖς Ἑλληνικαῖς ἐκκλησίαις, σπανίαις ἐν τῇ Δύσει βεβαίως, ἡ μεσιτικὰ ἐπηγγέλλοντο ἐνίοτε ἔργα, ἡ ἐδίδασκον τὴν πάτριον γλῶσσαν εἰς ξένους λογίους, ἀληθινοὶ φρεάντεις Κλεάνθεις. Καὶ ὅμως ἐσπούδαζον οἱ τῶν πρώτων τοῦ αἰῶνος δεκαετηρίδων ἡμέτεροι σπουδασταί, καὶ ὑπὸ ἀμυδρὸν πενιχρὰς λυχνίας καὶ ἡμίσεστον φῶς κατηρτίζοντο οἱ διδάσκαλοι τοῦ ἡμετέρου Γένους καὶ ἀναμορφωταί. Τῇδε κακεῖσε διεσπαρμένοι ἐνόμιζον ὅμως οἱ πάντες ὅτι δι' ἕκαστον ἐξ αὐτῶν εἶχε γράψει ὁ Δημοσθένης τὴν ἡχηρὰν ἐκείνην ἐπιτίμησιν « Πότε ἂ χρὴ ποιήσετε; ἐπειδὴν τί γένηται, ἐπειδὴν ἀνάγκη τίς ἦ; » Ξηρὸς ἄρτος καὶ ψυχρὸν ὕδωρ ἔτρεφον τὸ ἄλλως ὑγιέστατον ἐκ τῆς ἐγκρατείας σαρκίον τῶν σπουδαστῶν ἐκείνων, ἀλλ' ἐπὶ τὴν πνευματικὴν τροφὴν ὡς ἔλαφοι δι-

ψαλέει ὁρμῶσαι εὐρώσται τὴν τε ψυχὴν καὶ τὸ σῶμα ἐπανήρχοντο οὐκαδε, ἄγγελοι τῆς μεγάλῃς ἐπιστημονικῆς κινήσεως τῆς Γερμανίας ἢ τῆς Ἰταλίας, τῆς Γαλλίας ἢ τῆς Ἀγγλίας. Ἐν τούτοις μεθ' ὅλας ταύτας τὰς ἀπιστεύτους στερήσεις οὐδεὶς συνήντησέ ποτε ἐν Εὐρώπῃ κατὰ τοὺς χρόνους ἐκείνους σπουδαστὴν Ἑλληνα ἐπαιτοῦντα, ὥς οἱ μαθηταὶ τοῦ τῆς Σαλαμάγκας Πανεπιστημίου. Ἡ αὐτάρκεια διέτηρει τὴν ἀξιολέπειάν των, ἀλλ' ὅ,τι πρὸ πάντων ἐνίσχυνεν αὐτοὺς ἐν τῷ ἀκανθῶδει σταδίῳ ἦσαν αἱ μακρόθεν πεμπόμεναι ἀλλὰ θερμαὶ πάντοτε καὶ διακαέσταται τῶν γονέων εὐχαί. Οὔτε ἐν πράσινον φύλλον, τὸ δὴ λεγόμενον, οἱ πένητες τῶν ἐν Εὐρώπῃ Πανεπιστημίων Ἑλληνες φοιτηταὶ ἠδύναντο νὰ πέμψωσιν εἰς τοὺς ἑαυτῶν γονεῖς, εὐχαριστοῦντας τῷ Θεῷ ἃν ἐκ τύχης ἐμάνθανον περὶ τῆς καλῆς των ὑγείας· εἰς αὐτοὺς δὲ πρὸ πάντων οἱ γονεῖς ἐκείνοι ὅτι οἱ υἱοὶ αὐτῶν τῇ τοῦ Σωκράτους διδασκαλίᾳ ἐπόμενοι ἄλλο τι κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ἠγοῦντο «σεμνότερον καὶ τιμιώτερον μητρὸς τε καὶ πατρὸς καὶ τῶν ἄλλων ἀπάντων·» καὶ ὅμως διὰ τε τῆς φαντασίας καὶ τῆς καρδίας καὶ τοῦ νοῦς αὐτῶν ἄγρυπνοι παρὰ τὴν κλίνην ἢ τὴν σπουδαστήριον τράπεζαν τῶν υἱῶν ὑψόλγουν τοὺς πνευματικοὺς αὐτῶν μόχθους, ἐνίσχυνον τὰ πεπονημένα αὐτῶν στήθη. « Πάντα γὰρ τὰ τ' οὖν πάρος τὰ τ' εἰσέπειτα σὴ κυβερνῶμαι χειρὶ » ἔλεγον καθ' ἑαυτοὺς τὰ τέκνα πρὸς τοὺς γονεῖς, ὥς ὁ Ὀδυσσεὺς πρὸς τὴν Ἀθηναῖαν «ἐγὼν Ὀδυσσεῦ, καὶ πάλαι φύλαξ ἔβην τῇ σῇ πρόθυμος εἰς ὁδὸν κυνηγία» ἀπὴντων οὗτοι ἐν τῇ καρδίᾳ, ὥς ἡ Ἀθηναῖα πρὸς τὸν Ὀδυσσεά.

Κατὰ τοὺς πρώτους τῆς ἐν Ἀθῆναις μαθητείας μου χρόνους καὶ τύχησα νὰ γνωρίσω εὐδαίμονα μὲν πρότερον καὶ ὀλβίαν, πάντοτε δ' εὐχλεὰ οἰκογένειαν τοῦ Φαναρίου, ἥτις αἶφνης μίαν πρωτὴν εὐρέθη πρὸ τοῦ 1830 ἐπὶ τῆς νήσου Αἰγίνης, παντὸς ἐφοδίου, πλὴν τῆς ἐλευθερίας καὶ ἐλληνικοτάτης παιδεύσεως, ἀπεστερημένη. Υἱοὶ καὶ θυγατέρες τοῦ οἴκου ἐκείνου ἠρμήνευσον ἐκ τοῦ προχείρου τοὺς Ἑλληνας πεζογράφους καὶ ποιητάς, διότι, ἐνῶ διεσπαρμένοι ἀπὸ τῆς Κωνσταντινουπόλεως μέχρι τῆς Προύσσης διετέλουν, καὶ ἀπὸ τοῦ Καταστένου εἰς τὰ Πικρίδια ἀνὰ πᾶσαν ἐβδομάδα μετώκουν, ἐνῶ θύελλα φοβερά ἐκτὸς ξυνεκύκα τὰ ἥρεμα κύματα τοῦ Βοσπόρου καὶ τρικυμία ἀσυνήθεις συνετάρασσεν τὸν Κεράτιον κόλπον, υἱοὶ καὶ θυ-

γατέρες παρεμυθοῦντο ταῖς Μούσαις θύοντες, καὶ τὰς μὲν τύχας τοῦ
Γηλεῖαρχου παρὰ τοῦ Φενελῶνος μανθάνοντες, τὰς δὲ πλάνους τοῦ
Ὀδυσσέως καὶ τῶν μεγαλεπήβολων ἀνδρῶν τὸ αἴσιον τέρμα παρὰ
τῷ Ὀμήρῳ διδασκόμενοι. Ὅτε ποτὲ ἐτόλμησα νὰ ἐρωτήσω μίαν
τῶν θυγατέρων τοῦ οἴκου ἐκείνου, σύγγυρον ἤδη ἐπισήμου ἀνδρός, οὐ-
χι πῶς ἔπεσον δυνατοὶ καὶ ἀπώλοντο σκεύη ἐκλεκτὰ, διότι ἐγίνω-
σκον τοῦτο, ἀλλὰ πῶς ἀντέσχον εἰς τὴν πτώσιν ἐκείνην, μοι ἔδωκεν
ἐν μάχημα φιλολογίας συνάμα καὶ ὑψηλῆς ἠθικῆς ἀποστηθίσασά
μοι τοὺς στίχους τοῦ χοροῦ ἐκείνου τῆς Ἀντιγόνης, ὅστις μόνος ἤ-
θελεν ἀρκέσει νὰ ἀπαθανατίσῃ τὸν Σοφοκλῆ:

Ἔτλα καὶ Δανάας οὐράνιον φῶς
ἀλλάξαι δέμας ἐν χαλκοδέτοις αὐλαῖς
κρυπτομένα δ' ἐν τυμῳήρῃ θαλάμῳ καταξεύχθη·
καίτοι καὶ γενεᾶ τίμιος, ὦ παῖ, παῖ,
καὶ Ζηνὸς ταμειέεσκε γονὰς χρυσορύτους·
ἀλλ' ἅ μοιριθία τις δύνασις δεινὰ·
οὔτ' ἂν νιν ὄλθος οὔτ' Ἀρης, οὐ πύργος, οὐχ ἀλίκτυποι
κελαιναὶ νᾶες ἐκφύγοιεν.
ξεύχθη δ' ὀξύχολος παῖς ὁ Δρύαντος,
Ἰδῶνῶν βασιλεὺς, κερτομίῳις ὄργαῖς
ἐκ Διονύσου πετρώδει κατάφαρκτος ἐν δεσμῷ.
οὔτω τὰς μανίας δεινὸν ἀποστάζει
ἀνθηρόν τε μένος· καίνος ἐπέγνω μανίας
ψαύων τὸν Θεὸν ἐν κερτομίῳις γλώσσαις.
παύεσκε μὲν γὰρ ἐνθέους γυναῖκας εὐτιόν τε πῦρ,
φιλᾶντο τ' ἡρέθειζε Μούσας.
παρὰ δὲ Κυανέων σπιλάδων διούμας ἁλός
ἀνταὶ Βοσπόρια· ἴδ' ὁ Ὀρχηῶν ἄξενος
Σαλμυδησός, ἔν' ἀγχίπτολις Ἀρης
δισσοῖσι φινείδαις
εἶδεν ἀρατὸν ἔλκος
ἀραχθὲν ἐξ ἀγρίας δάμαρτος·
ἀλαὸν ἀλαττόροισιν ὀμμάτων κύκλοις
ἄπερθ' ἐγχέων, ὑφ' αἰματηραῖς
γείρεσσι καὶ κερκίδων ἀκμαῖσιν·
κατὰ δὲ τακόμενοι μέλαιοι μελέαν πάθαν
κλᾶον, ματρός ἔχοντες ἀνύμφευτον γονάν·
ἅ δὲ σπέρμα μὲν ἀρχαιογόνων
ἄντας' Ἐρεχθεϊδᾶν,

ιηλεπόροις δ' ἐν ἄντροις
 τράφη θυέλλαισιν ἐν πατρίαις
 Βορεᾶς ἄμιππος ὀρθόποδος ὑπὲρ πάγου
 θεῶν παῖς· ἀλλὰ κάπ' ἐκείνῃ
 Μοῖραι μακραίωνες ἔσχον, ὦ παῖ. (α)

(α) Ὁ κ. Ῥαγκαβῆς μετέφρασεν ὡς ἑξῆς εἰς τὴν νεωτέραν γλῶσσαν τὸν φιλοσοφικώτατον τοῦτον τῆς Ἀντιγόνης χορόν.

Τοῦ φωτὸς ἐστερήθη τ' οὐρανίου
 εἰς αὐλὰς χαλκοδέτους καὶ ἡ Δανάη πρὶν,
 καὶ κατεκλείσθη κρυπτῇ
 ἐν τυμβωρύκτῃ θαλάμῳ,
 Εὐγενὴς δὲ κ' ἐκείνη ἦν, ὦ παῖ, παῖ!
 καὶ σπορὰν ἐταμίευε χρυσόρρητον Θεοῦ.
 Δεινὴ ὅμως ὑπάρχει ἡ ἰσχὺς ἡ μοιραία.
 Οὐτ' ὄμβρος, οὔτε πόλεμος,
 ἢ πύργος, ἢ ἀλίκυπα
 τὴν διαφεύγουν μαῦρα πλοῖα.
 Ὁ τοῦ Δρύαντος παῖς ὁ Ἡδωνῶν
 βασιλεὺς ὁ ὀξύθυμος, ὅπῳ τῆς
 Βάκχου ὀργῆς τῆς φρικτῆς
 λίθων δεσμοῖς ἐνεδέθη·
 Οὕτως ἐκ τῆς μανίας φιλορροεῖ φλέγουσα
 θεία ὀργή· ἔγνω δ' αὐτὴν ὁ ἐμμανῶς
 τὸν Βάκχον προσθαλὼν τῇ ἀναιδεῖ γλώσσῃ,
 καὶ τὰς ἐνθέους ἐνοχλῶν
 γυναικας, καὶ τὸ θεῖον πῦρ,
 κ' ὀργίζων τὰς φιλαύλους Μούσας·
 Εἰς τῶν πλωτῶν Κυανέων τὴν δίδυμον θάλασσαν,
 πρὸς Βοσπόρου ἀκτὰς καὶ τὸν Θράκιον Σαλμυδησόν,
 ὁ Ἄρης ἐκεῖ ὁ Πολιεὺς κ' εἰς τοὺς δῶα Φινεΐδας
 εἶδε τὸ χαῖνον ἔλκος, ἀγρίας συζύγου κακουργίαν,
 τοὺς κύκλους τῶν ὀμμάτων ἐξορυξάσης,
 ἄνευ λόγχης, δι' αἰμοχαρῶν δὲ
 χειρῶν ἀπλῶς, καὶ ἀκμαῖς ἀτράκτων.
 Κατατηκόμενοι δὲ οἱ πανάθλιοι, ἔκλειον
 τ' ἄθλια πάθη μητρὸς, ἧς κακόνυμφος ἦσαν γόνος.
 Ἀλλ' ἦτον αὐτὴ ἀρχαιγόνων Ἐρεχθεῖδων σπέρμα.
 Ταύτην δὲ αἰὶ θύελλ' αἰὶ πατρῷαι εἰς ἔρημα
 ἔθρεψαν ἄντρα ἐπ' ὀρθοστάτου ὄρους
 τὴν ἀνεμόπουν Βορεάδα·
 Κ' ἐπ' ἐκείνην ὅμως κακαίωνες ἤλθον μοῖραι, ὦ παῖ!

Καὶ εἰζέυρον μὲν λοιπὸν, ὡς εἶπον, πῶς ἔπescen ὁ δυνατὸς οἶκος, ἀλλ' ἠγνόνουν μίαν αὐτοῦ περιπέτειαν, ἥτις ἀρμόζει νὰ κεῖται παρεμβαλλομένη ἐνταῦθα. Εἰς τῶν νεωτέρων τοῦ οἴκου γόνων, ὁ καὶ περιφανέστερον πρόσωπον διαδραματίσας, διορισθεὶς γραμματεὺς ἐν τινι πλοίῳ καὶ ὀλίγιστα οἰκονομήσας κερμάτια μετέβη εἰς Παρισίους πρὸς ἐκμάθησιν τῆς νομικῆς ἐπιστήμης καὶ τριετίαν μόλις ἐκεῖ διανύσας ἐπέστρεψεν οἴκαδε τῷ 1833. Τέσσαρας μῆνας ἐπλανᾶτο ἐπὶ ἐμπορικῷ πλοίου, μέχρις οὗ φθάσῃ ἐκ Μασσαλίας εἰς Ναύπλιον, καὶ περίφοβοι οἱ γονεῖς κατῆρχοντο ἀνὰ πᾶσαν πρωΐαν καὶ πᾶσαν ἑσπέραν εἰς τὴν παραλίαν κατασκοπεύοντες τὸν βαθὺν πόντον καὶ ἐν ἀγωνίᾳ караδοκοῦντες τὸ πλοῖον ἐφ' οὗ ἐγίνωσκον ὅτι ὁ υἱὸς ἐμελλε νὰ κατέλθῃ. Ἀφίκετο δ' ἐπὶ τέλους, καὶ ἡ πρώτη ἡμέρα τῆς ὑποδοχῆς τοῦ νεαροῦ διδάκτορος ἑορτὴ ἐπίσημος ἦτο διὰ τὸν οἶκον. Ἀμα τοῦ σκότους ἐλθόντος, ὁ νένηλος ἔδραμεν εἰς τὸν κοιτῶνα τοῦ πατρὸς ὅπως φέρῃ πρὸς τὸν πατέρα, ἐν τῇ αἰθούσῃ κεκλιμένον, τὴν πλουσίαν μηλωτὴν, ἥτις εἶχεν ἀπομείνει αὐτῷ ὡς μόνον λείψανον τοῦ ἀρχαίου ὄλβου καὶ ἦν, ἐνεθυμεῖτο τὸ τέκνον, συνείθιζε νὰ περιβάλληται πάντοτε κατὰ τοιαύτην ὥραν ὁ γέρον. Ἀλλ' ἐν τῷ κοιτῶνι ἀναζητῶν ἔμαθε παρὰ τῶν λοιπῶν ἀδελφῶν ὅτι ἡ μηλωτὴ δὲν ὑπῆρχε πλέον ἐκποιηθεῖσα διὰ τὰς δαπάνας τῆς ἐν Παρισίοις σπουδῆς του. Ἐπανελθὼν εἰς τὴν αἰθουσαν ὁ διδάκτωρ ἐρρίφθη εἰς τὰς ἀγκάλας τοῦ πατρὸς μηδὲ λέξιν ἐκ τῶν λυγμῶν τῆς εὐγνωμοσύνης δυνάμενος νὰ ἐκφέρῃ, ὁ δὲ πατὴρ ὅστις ἐννόησε τί συνέβη σοβαρῶς μὲν ἀλλὰ καὶ μετὰ φωνῆς συγκεκινημένης « ἡ μηλωτὴ, εἶπε, σ' ἔθρεψε τέκνον μου ἐπὶ ἓνα μόνον μῆνα, ἀλλὰ τὸ τοῦ ἀρραβῶνος μητρικὸν δακτυλίδιον ἐνεχυρίασθὲν σὲ διετήρησεν ἐπὶ τρεῖς μῆνας εἰς Παρισίους. Ὅταν ὅσον οὐπω λάβῃς τὴν ἄδειαν νὰ δικηγορῇς, ἐπιθυμῶ τὴν πρώτην συνηγορίαν σου δωρεάν νὰ προσφέρῃς εἰς τὸν πρῶτον πτωχὸν ἡδικοημένον, ὃν ἤθελες συναντήσῃς εἰς τὸ δικαστήριον· ἀλλὰ τὰς ἀπολαύς τῆς δευτέρας σου συνηγορίας θὰ δώσῃς εὐθὺς εἰς τὸν δεῖνα τοκογλύφον ὅπως ἐλευθερώσῃς τὸ ἱερὸν ἐκεῖνο τῆς οἰκογενείας κειμήλιον, ὅπερ μετὰ τὸν θάνατόν μου θὰ κληρονομήσῃ ἡ μεγαλύτερα τῶν ἀδελφῶν σου. »

Ἀλλ' ἐπανελθόμεν εἰς τὴν Κλεοπάτραν. Ἰσχυροὺς τῆς καρδίας παλμούς ἐπὶ τοῦ ἄτμοπλοίου κατανικῶσα, καθ' ἣν στιγμὴν κατευώ-

δου τὸν Φαῖδρον εἰς τὰς Ἀθήνας ἐνόμιζεν ὅτι ἅμα εἰς τὴν ξηρὰν ἐξεληθούσα ἤθελεν εἰς ποταμούς δακρύων καταπνίξει τὴν τῆς στερήσεως θλίψιν. Ἀλλ' ἐπὶ τῆς προκυμαίας γενομένη σταθερὸν ἔστρεψε καὶ ἀπλανὲς εἰς τὸ ἀποχωροῦν ἀτμῆρες τὸ ὄμμα, καὶ ὅτε ἀτμὸς καὶ πλοῖον ἐξηφανίσθησαν μηχανικῶς εἰς ὄχημά τι παρακείμενον εἰσθαλοῦσα ἐκίνησεν εὐθὺ πρὸς τὴν κώμην. Ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν ἐκβάλλουσα τὴν κεφαλὴν ἀπὸ τῆς θυρίδος ἔρριπτε τοὺς ὀφθαλμούς πρὸς τὴν θάλασσαν, ἀλλὰ οὐδὲν πλέον βλέπουσα μετὰ τῆς εἰκόνης τοῦ Φαίδρου συνδεδεμένον ἐπανήρχετο εἰς τὸ βάθος τοῦ ὀχήματος, καὶ τὴν σκηνὴν αὐτὴν μυριάκις ἐπαναληφθεῖσαν οὐδὲν δάκρυον, οὐδεὶς στεναγμός, οὐδεμία λέξις διέκοψεν. Ἢ πάλιν τῶν συγκρουομένων καὶ διαδεχομένων ἀλλήλας ζωηρῶν ἐντυπώσεων εἶχε καταστήσει ἀναίσθητον ἐπὶ τέσσαρας ὥρας τὴν Κλεοπάτραν. Ἀλλ' ἅμα τοῦ ὀχήματος σταματήσαντος εἰς τὴν πρώτην τῆς ἐπαύλεως πύλιν, ἔρρίφθη μετ' ἐπικινδύνου ταχύτητος εἰς τὴν Αὐλὴν, ἔδραμεν εἰς τὸν κοιτῶνα τοῦ Φαίδρου, κατέβρεξε διὰ τῶν δακρύων τὴν κλίνην του καὶ ἀπὸ τοῦ κοιτῶνος εἰς τὸ σπουδαστήριον, ἀπὸ τοῦ σπουδαστηρίου εἰς τὸν ἐπὶ τοῦ κήπου ἐξώστην ὀρμῶσα ἐλάλει πρὸς τὸν υἱὸν ὅσα ἐπὶ πολλοὺς χρόνους δὲν ἠδύνατο νὰ ἐκφωνήσῃ ἐνώπιόν του, ἐπεκαλεῖτο τὴν σκιὰν τοῦ συζύγου ἐπὶ τὸ προσφιλὲς αὐτῶν τέκνον, καὶ ἐνῶ ἄλλοτε μόλις ἐψιθύριζε πρὸς τὸν Φαῖδρον κοιμώμενον ὀλίγας δειλὰς λέξεις ἀγάπης, μόλις ὀλίγας συνεσταλμένας εὐχὰς ἀπηύθυνε γονυπετούσα εἰς τὸ πλευρόν του πρὸς τὸν Θεόν, τὴν χάριν αὐτοῦ ἐπὶ τὸ τέκνον τῆς δεομένη, τὴν ἐσπέραν ἐκείνην θυρίδας καὶ θύρας ἀνοίγουσα, ὅπως ἀπ' εὐθείας πρὸς τὸν οὐρανὸν ἀποβλέπῃ ἀμέσως μετὰ τοῦ Πλάστου συγκοινωνοῦσα «στεῖλε τὴν δύναμίν σου εἰς τὸν Φαῖδρον μου, ἔκραζε, καὶ μὲ στοργὴν πατὴρ εὐλόγει τὸ ὄρφανόν μου. » Δὲν ἔτυχεν νὰ ἴδῃ ποτὲ τῆς Ἀρκτου αἰθέρας· ἀλλ' εἶπατέ μοι ἂν ὁ οὐρανὸς τῆς Ἀνατολῆς κατὰ τὰς νύκτας τοῦ ἔαρος, τοῦ θέρους ἢ τοῦ φθινοπώρου δὲν φαίνεται δημιουργηθεὶς διὰ τὴν παρηγορίαν τῶν ἀσθενῶν, διὰ τὸ ἔλεος τῶν πασχόντων. Εἶπατέ μοι ἂν ἀποβλέπων τις πρὸς τὸν Γαλαξίαν τοῦ οὐρανοῦ μας δὲν κίσθάνεται τὴν ψυχὴν του γαληνῶσαν, τὰς τρικυμίας τῆς καρδίας του κοπάζουσας. Ὅτε φωνὰς περιπαθεῖς ἡ Κλεοπάτρα ἀπηύθυνεν ἐκεῖ ἄνω, δὲν εἶχεν ἀκόμη προσβλέψει εἰς τὸν Γαλαξίαν, φωτεινότερον, εἶπερ ποτε, τὴν νύκτα ἐκεῖ-

νην. Ἐν βλέμμα πρὸς αὐτὸν ἐπήνεγκε τὴν ἡρεμίαν τοῦ πάθους, διότι τὰ ἀναρίθμητα αὐτοῦ ἄστρα ἐφαίνοντο μιᾷς μόνης λέξεως τὰ γράμματα ἀποτελοῦντα « ἔλπιζε! » Ὁ πόνος κατέπαυσε πρὸς καιρὸν, ἀλλὰ μηδεὶς ξενισθήτω ἐπὶ τῇ προηγουμένη αὐτοῦ ὀξύτητι. Τὴν Κλεοπάτραν εἶδομεν μέχρι τοῦδε γενναίαν καὶ μέχρι παραδόλων χωροῦσαν ἡρώισμῶν, πρὸς ἐκανοποίησιν ὑψηλῶν αἰσθημάτων εὐγενοῦς φιλοδοξίας καὶ ὑπερηφανείας. Ἀλλ' ἦτον ἄνθρωπος καὶ ἐνέδωκεν εἰς τὴν ἀνθρωπίνην ἀδυναμίαν, ὅτε μόνη ἐν τῷ τῆς ἐπαύλειως οἴκῳ ἀνελογίσθη τὸ ἀόριστον μέλλον, εἰς ὃ αἱ παράτολμοι αὐτῆς ἀποφάσεις τὴν ἔρριπτον, καὶ οὐτινος ἡ ἀβεβαιότης τὸν ἀνδρικώτερον χαρακτῆρα ἡδύνατο ἐν τοιαύτῃ κρίσει ὥρα νὰ συγκλονήσῃ· ἦτο μήτηρ, καὶ τὸ φίλτρον εἰσδύσαν εἰς ὅλας τὰς φλέδας εἶχε συνταράξει πᾶσαν τὴν ὑπαρξίν της.

Ὅτε ἡ θεὰ τοῦ οὐρανοῦ εἰς αἰθρίαν εὐέλπιδα μετέβαλε τὰς ἐν τῇ μητρικῇ καρδίᾳ θυέλλας, καὶ ἡ νυκτερινὴ δρόσος τοῦ φθινοπώρου ἔσθασεν ἐπ' ὀλίγον τὴν φλεγμαίνουσαν τοῦ πάθους πυράν, ἡ Κλεοπάτρα κλείσασα τὰς θυρίδας τοῦ οἴκου διηυθύνθη πρὸς τὴν βιβλιοθήκην, ἐνθα ἀνὰ πᾶσαν ἡμέραν ἀνεγίνωσκε σελίδας τινὰς Ἑλληνος συγγραφέως, ὡς πρόλογον τῆς συνήθους αὐτῆς θρησκευτικῆς προσευχῆς. Ἀλλ' ἤμ' ἀντικρύσασα τὴν τράπεζαν τῆς σπουδῆς εἶδεν ἐπ' αὐτῆς ἡνωγμένον βιβλίον καὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς ἀπλήστως ῥίψασα ἐπὶ τῶν σελίδων διέκρινε τὸ κεφάλαιον ἐκεῖνο τῶν λόγων « ἐν ὅς πιστοῦ τοῦ Λαμενναί (Paroles d'un croyant) ὑπερ κατάρχεται διὰ τῆς περιπαθοῦς ἀποστροφῆς « Jeune soldat où vas-tu ? » — Ἡ οὐ ὑπάγεις νεαρὲ στρατιῶτα; Ἦτον ἄρά γε τυχαῖον ἢ σκόπιμον τὸ ἄνοιγμα τῆς σελίδος ἐκείνης; Ἀμνηχανοῦσα πῶς τὸ φαινόμενον τοῦτο νὰ ἐξηγήσῃ προσέβη ὡς ὑπὸ γοήτρου καταληφθεῖσα εἰς τὴν ἀνάγνωσιν ὁλοκλήρου τοῦ κεφαλαίου, διήλθεν ἐκ νέου ἅπαν ἐξ ἀρχῆς τὸ βιβλίον, καὶ ὅτε μετὰ μίαν ὥραν εὐρέθη εἰς τὸ πέρας αὐτοῦ, νέκτρον οὐρανοῦ παρηγορίας καὶ ψυχικῆς γαλήνης μῦρον ἀνεπαισθήτως εἶχεν εἰσπνεύσει. Ἀπὸ τοῦ Λαμενναί μετέβη εἰς τὸν «Κρίτωνα» τοῦ Πλάτωνος, κείμενον ἐπίσης ἐπὶ τῆς τραπέζης προχείρως, εἰς τὴν τελευταίαν αὐτοῦ σελίδα εὐρισκομένη ἔκλινε τὴν κεφαλὴν ἐπὶ τῆς χειρὸς κεκμηκυῖα, καὶ μόλις περὶ τὴν χαραυγὴν ἀψυπνήσασα ἐννόησε πῶς διήλθε τὴν ἐπίσημον καὶ θυελλώδη ἐκείνην νύκτα.

Ἄλλὰ ποῦ ἀπῆλθε τῶντι ὁ Φαῖδρος ὁ νεαρὸς στρατιώτης; «*Jeune soldat où vas-tu ?*» Ἀπῆλθεν εἰς τὴν τῆς Ἰωνίας ἀδελφὴν Ἀττικὴν, ὑπὸ οὐρανὸν κυανοῦν καὶ γλυκὺν, ὡς ὁ τῆς πατρίδος σου Κλεοπάτρα. Ἀπῆλθεν εἰς χώραν ἔνθα γιγάντων ἔχνη συναντᾷ ἀνὰ πᾶν αὐτοῦ βῆμα ὁ διαβάτης, ἱερὰ μνημεῖα, ἔθνικὰ προσκυνήματα τῆς καλλιτεχνικῆς τῶν προγόνων μεγαλουργίας, ἔνθα ξένος δὲν εἶναι οὔτε τὸ ραδεινὸν τῆς Μικρᾶς Ἀσίας τέκνον οὔτε ὁ ἐκ τῆς εὐγνώμονος Δύσεως ἐρχόμενος ἐκεῖ νὰ θαυμάσῃ καὶ μελετήσῃ τὰ τῶν διδασκάλων αὐτοῦ ἔργα. Ἀποθνήσκει τὴν κεφαλὴν ἐπὶ τῶν μαρμαρίνων ἐπιγραφῶν κύπτων ὁ Ὀδοφρέδος Μύλλερ· ἀλλ' ὁ περίπυστος Κολωνὸς κρύπτει τὴν κόνιν αὐτοῦ, καὶ ὁ Κολωνὸς εἶναι πάτριον διὰ τὸν Εὐρωπαῖον σοφὸν χῶμα. Ἀλλὰ τὰ ἔργα ἐκεῖνα εἶναι ἄρά γε μνημεῖα φυλῆς διὰ παντὸς ἐκλιπούσης, γενεῶν εἰσκαεῖ ἐσθεςμένων; πρέπει ἄρα γε περὶ ἐκείνων λαλοῦντες νὰ ἐπιφωνήσωμεν τὴν φοβεράν τοῦ Κικέρωνος λέξιν *vixerunt* ? ἔζησαν; Ὅτε τὸν Φαῖδρον εἰς τὴν Ἀττικὴν κατευώδου ἡ Κλεοπάτρα δὲν ἐνόμιζε τὴν φυλὴν ἐκείνην θανοῦσαν, ἐπίστευε καὶ ἠλπίζεν ὅτι ζῇ καὶ θὰ ζήσῃ, καὶ ἡμεῖς μετὰ τῆς τοῦ Φαίδρου μητρὸς.

Β.

Ὀλίγας ἡμέρας μετὰ τὴν ἄφιξιν τοῦ Φαίδρου εἰς τὰς Ἀθήνας φοβερὰ λαίλαψ κατέρριψε μίαν τῶν στηλῶν τοῦ ναοῦ τοῦ Ὀλυμπίου Διός. Πᾶσα ψυχὴ ζῶσα τῆς πρωτευούσης ἐκείνης ἔτρεχεν εἰς ἐπίσκεψιν τοῦ καταπληκτικοῦ καὶ συγκινητικοῦ συνάμα θεάματος, καὶ πᾶς ἐγγώριος ἢ διαβάτης προσήρχετο εὐλαβῶς νὰ προσκυνήσῃ τὸν χθὲς ὑψούμενον καὶ νῦν ὡς νεκρὸν κείμενον κολοσσόν. Καὶ ὁ μὲν εἰδικὸς ἀρχαιολόγος ἔφερεν ἐπ' αὐτοῦ ὡς ἐπὶ ψυχροῦ πτώματος τὴν ἀπαθῆ αὐτοῦ ἀνατομικὴν σμίλιν, τὰ μυστήρια καὶ τοὺς κανόνας τῆς τέχνης σπουδάζων, ὁ δὲ φιλόσοφος ἐλάβανεν ἀφορμὴν νὰ παραβάλῃ τὰ ἀσθενῆ τοῦ ἀνθρώπου ἔργα, ἅπερ μία σφοδρὰ ἀνέμου πνοὴ ἀνατρέπει, πρὸς τὰ αἰώνια πλάσματα τῆς θείας δημιουργίας, οἱ δὲ πλείους τῶν παρεστώτων διάφορα ἀντήλλασσον σχόλια πρὸς ἀλλήλους, μαρτυροῦντα τὴν ἐκπληξιν, τὸν θαυμασμόν, τὰς βαθεῖας αὐτῶν ἐντυπώσεις ἐκ τῆς ἀπροσδοκῆτου σχεδὸν τύχης τῆς ἐν ταῖς ἡμέραις αὐτῶν ἐπιφυλασσομένης εἰς μνημεῖον, ὅπερ ὑψοῦτο ὡς κρατερὸς καὶ ἀκράδαντος σύνδεσμος μεταξὺ τῶν νεωτέρων καὶ τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων, σύνδεσμος συνενῶν ὡς ζωντανὸς καὶ ἀδιάρρηκτος κρίκος τοὺς προγόνους μετὰ τῶν ἐπιγιγνομένων διὰ μέσου πολλῶν δεκάδων χιόνων, διὰ μέσου μακρῶν καὶ δεινῶν περιπετειῶν. Τῆς φύσεως καὶ τῶν στοιχείων αὐτῆς παίγνιον συνήθως ἡ ἀνθρωπότης οὐδέποτ', ἐν τούτοις, ὡς φαίνεται, θὰ συνοικειωθῇ μετ' αὐτῆς, οὐδὲ θέλει παύσει εἰς ἀνωτέρας δυνάμεις ἢ εἰς θεομηνίαν ἀποδιδοῦσα τὰ προϊόντα τῶν τῆς ἀτμοσφαίρας ἐπηρεϊῶν. Μέγας καὶ ἰσχυρὸς τοῦ ἡμετέρου πλανήτου πολλάκις κατακτητῆς ὁ νοῦς τοῦ ἀνθρώπου ἰλιγγίασε ὅμως συχνὰ πρὸ τῶν ἐκτάκτων ἰδιοτροπιῶν ἢ τῶν κανονικῶν τῆς φύσεως νόμων, καὶ δεισιδαίμονες μὲν ἀπέβησαν οἱ παρὰ τὰ Ἡφαίστεια κατοικοῦντες λαοί, ὡς οἱ τῆς Μεσημβρινῆς Ἰταλίας, δοῦλοι δὲ τῶν θεοκρατῶν ἐγένοντο οἱ ἐκ σεισμῶν ἐπανειλημμένως καταστραφέντες, οἱ γενναῖοι ἄλλως καὶ ὑπερήφανοι Ἰσπανοί. Ἀλλ' ἡ δυσθυμία ὑφ' ἧς

κατελήφθησαν οἱ πολῖται τῆς ἑλληνικῆς πρωτευούσης, τὰ αἰσθηήματα ἅπερ συνεκρούοντο ἐν ταῖς καρδίαις αὐτῶν παρὰ τὴν πεσοῦσαν στήλην συνωθουμένων ἐρχίνοντο λογικωτάτῃ καὶ φυσικῇ συνέπειᾳ τῆς εὐγνωμοσύνης, ἣν οἱ νεώτεροι Ἕλληνες δικαίως φρονοῦσιν ὅτι ὀφείλουσιν εἰς τὰ ψυχρὰ ἐκείνα μάρμαρα, ἃς ὦν ὡς ἀπὸ ἀκατασθέστου ἐστίας θαλερὰ ἐξεπέμπετο πάντοτε ἡ φλόξ τῆς πρὸς ἡμᾶς ἀγάπης καὶ συμπαιθείας τοῦ πεπολιτισμένου τῆς Δύσεως κόσμου. Δυσμενῆ νομίζει πρὸς ἑαυτὸν τὸν Θεὸν ὃ ἐκ σεισμοῦ μίαν πρωϊάν ἄστεγος εὐρισκόμενος οἰκογενειάρχης, ἁμαρτίαν ἐπίστευον ὅτι διέπραξαν πρὸς τὴν τῶν προγόνων αὐτῶν μνήμην οἱ ἀπλοϊκώτεροι τῶν Ἑλλήνων, οἵτινες ἐλπίζοντες ἀκήρατον νὰ παρὰδώσωσιν εἰς τοὺς ἐπερχομένους τὸ καλλιτεχνικὸν κειμήλιον τοῦ Ὀλυμπίου Διὸς εἶδον αὐτὸ ἐκ λαίλαπος ἀπογυμνωθὲν ἐνὸς μεγαλοπρεποῦς κίονός του μίαν αὐγὴν οὐχὶ θυελώδους χειμῶνος ἀλλὰ τερπνοῦ φθινοπώρου. Ἀφανῆς ἐν τῷ συρρέοντι πλήθει ὁ Φαίδρος ἀλλὰ μὴ νομίζων ἑαυτὸν ξένον οὔτε τοῦ παθόντος μνημείου οὔτε τῶν νέων συμπολιτῶν, ἐν οἷς ἀπὸ τινων ἐβδομάδων συναναστρέφετο, προσεκτικῶς ἤκοῤατο τὰ σγόλια, τὰ συναισθηήματα τῶν πρεσβυτέρων καὶ σοφωτέρων αὐτοῦ ἐν τοῖς μυχοῖς τῆς καρδίας του ἐνεχάραττε, καὶ τὰς ποιήλας ἐντυπώσεις, ἃς τὸ ἔκτακτον ἐκείνο γεγονός εἰς τε τοὺς ἄλλους καὶ εἰς ἑαυτὸν ἐνεποίησε, περιέγραψεν ἐν τῇ πρώτῃ πρὸς τὴν μητέρα ἐπιστολῇ. Μετὰ περιπαθεῖς ἐκδηλώσεις τῆς ἐκ τοῦ πρώτου ἅπ' αὐτῆς χωρισμοῦ λύπης, μετὰ τινας μεμαχρυσμένους ὑπαινιγμούς, δι' ὧν ὑπεδείκνυσεν ὅτι δὲν ἀγνοεῖ τὰς θλιβεράς τῆς οἰκογενείας περιπετείας, μετὰ ζωήραν ἀφήγησιν τῶν τὴν πεσοῦσαν στήλην ἀγορωσῶν λεπτομερειῶν «ἀλλὰ, προσέθετεν, ἀξίζει νὰ ᾔηται τις μέγας διὰ ν' ἀπολαύῃ τοιαύτης κηδείας. Ἀπὸ τοῦ νοῦ τοῦ Ὀλυμπίου Διὸς διέρχονται οἱ τοὺς νεκροὺς εἰς τὸ τῶν Ἀθηναίων Πολυάνδριον φέροντες. Ἀλλὰ πόσοι ἐκ τῶν νεκρῶν αὐτῶν ἀπήλαυσαν τιμὰς, οἷας ἡ πόλις ἄπασα τὰς τελευταίας ταύτας ἡμέρας αὐθόρμητος, πλήρης ἀγάπης, θαυμασμοῦ καὶ συγγενικοῦ ἄλγους προσφέρει εἰς τὴν καταπεσοῦσαν στήλην τοῦ Ὀλυμπίου Διὸς; Ἄν δὲν ἐφοβοῦμην μήπως γελᾷσῃ μαζὺ μου ὁ κόσμος καὶ ἂν εἶχον πολλὰ χρήματα νὰ διαθέτω, διὰ νὰ εὐχαριστῶ τοὺς θερμοὺς τῆς καρδίας μου πόθους, πρῶτον θὰ ἠγόραζον καὶ θὰ σοὶ ἐστελλον ὡς οὐκὲν ὄωρον τὰς φωτογραφίας ὅλων τῶν ἀρχαιοτήτων τῶν Ἀθηναίων, καὶ πρὸ πάντων

τοῦ ναοῦ τοῦ Ὀλυμπίου Διὸς, μὲ τὴν εὐμορφὴν τοῦ πλεξούδαν, τὴν ὁποίαν ἡ Θέσβηλα εἰς κόμην ἀνώμαλον ἔλυσε κατὰ γῆς πεπτοκυῖαν, καὶ δεύτερον θὰ ἐπρομηθευόμην μίαν λαμπάδα ἵσταν μὲ τὸ μεγαλοπρεπὲς ἀνάστημα τῆς ὠραίας ἀποθαμμένης διὰ νὰ τὴν ἀνάψω ἔμπροσθεν τῶν ποδῶν τῆς. Ἄλλ' εἶναι τωόντι ἀποθαμμένη; Ἐνῶ ἐπὶ ὦραν περίπου προσηλωμένος εἰς αὐτὴν ἡσθάνθην ἐν δάκρυ νὰ ῥέῃ ἀπὸ τοὺς ὀφθαλμούς μου, ἔστρεψα μηχανικῶς πρὸς τὰ ἄνω τὴν κεφαλὴν μου, καὶ χωρὶς νὰ θέλω ἠτένισα τὰς λοιπὰς τοῦ ναοῦ στήλας. Εἰξεύρεις τότε τί μου συνέβη; ἐνόμισα ὅτι ἤκουσα μίαν ἐξ αὐτῶν νὰ μοι λέγῃ: Δι' ἄλλους νὰ φυλάττης τὰ δάκρυά σου· ὅταν ἡμεῖς πίπτωμεν, δὲν ἀποθνήσκωμεν ὥς οἱ συνήθεις νεκροί, τοὺς ὁποίους καθ' ἑκάστην θρηνεῖτε. Ὅσοι κάμπτονται ὅταν πίπτουν, κλύσαστέ τους, διότι μετὰ μίαν στιγμὴν δὲν ὑπάρχουσι πλέον· ἀλλ' ὅσοι ρίπτονται κάτω χωρὶς νὰ λυγίσουν, ἂν ἦναι μάρμαρα, ὅπως τὰ ἰδικά μας, ζῶσιν εἰς τὰ μούσεια ἢ ὑπὸ χρυσομένων περιτριγυρίζονται κιγκλίδων· ἂν ἦναι ἄνθρωποι, δικαιονίζονται ἀπὸ γενεᾶς εἰς γενεάν, καὶ τὸ ὄνομά των εἰς λαμπρὰς καταγράφεται σελίδας. Δι' ἡμᾶς ὁ Ὀμηρὸς εἶπεν. ὦ νεανία, «μέγας μεγαλωστί κεῖται. » Ὅταν τοιαύτας λέξεις, ὦ μητέρα, ἤκουσα ἐνόμισα ὅτι ἀκούω νὰ ὁμιλῶσιν ἐδῶ αἱ πέτραι, ἐνεθυμήθην τὴν φράσιν ἐκείνην, τὴν ὁποίαν, καθὼς μοὶ ἔλεγεσ τὴν ἱστορίαν διδάσκουσά μοι, συνεθίζε πάντοτε νὰ ἐπαναλαμβάνη εἰς βασιλεὺς «ἢ Καῖσαρ ἢ τίποτε» «ἢ τὸ πᾶν ἢ τίποτε. » Ἢ νὰ ἦναι τωόντι κανεὶς κάτι τι εἰς αὐτὸν τὸν κόσμον, ἢ νὰ μὴ ὑπάρχῃ διόλου.» Τὴν ἐπιστολὴν ταύτην ἀναγνοῦσα ἡ Κλεοπάτρα ὑπὸ πολλῶν καὶ διαφόρων κατελήφθη αἰσθημάτων, ἐφοβήθη συνάμα καὶ ἠλπισεν, ἐταράχθη ἀκούσασα ιδέας ἐπικινδύνου φιλοδοξίας, ἐγοητεύθη ἀφ' ἑτέρου ἰδοῦσα παρὰ τῆς δυνάμιν οὐχὶ τυχαίαν, καὶ ἐν γένει ἡ ἐντύπωσις ἦν ἐνεποίησεν αὐτῇ ἡ ἐπιστολὴ ἥτοι μᾶλλον εὐάρεστος. Ἢ θελε τὸν υἱὸν τῆς διακρινόμενον ἀπὸ τῶν κοινῶν βροτῶν, εἰς εὐρύτερον ἀποβλέποντα μέλλον, καὶ εἰς τοιαύτας ἐκτάκτους τύχας, ἐγνώριζε κάλλιστα, ἡ εὐπαίδευτος γυνή, δὲν ἀφικνοῦνται οἱ ἄνθρωποι ἢ ἐκ παιδῶν μεγάλα καὶ ὑψηλά φανταζόμενοι, ἐκ νεαρᾶς ἡλικίας ὑπερπηδῶντες τὰς πρὸ ποδῶν δυσχερείας. Ἢ ἐπιστολὴ ἄλλως ἐν γνώσει ἢ ἐκ προμελέτης περιεῖχεν αἰσθήματα καὶ σκέψεις πρωρισμένας εἰς παρηγορίαν τῆς Κλεοπάτρας, ἥτις, εἴπερ ποτὲ καὶ ἄλ-

λοτε, εἶχεν ἀνάγκην τῆς ἠθικῆς ἐκείνης ὑποστηρίξεως ἣν μόνον ἐγκάρδιοι καὶ περιπαθεῖς λόγοι ἀπὸ στέρνων οἰκείων προερχόμενοι δύ-
ναιτο νὰ παράσχωσιν.

“Οτε τὸν Φαῖδρον εἰς Ἀθήνας ἡ μήτηρ νὰ πέμψῃ ἀπεφάσιζε, κυρία τούτου αἰτία ἦτο τὸ πρόγραμμα τῆς νέας ζωῆς, ὅπερ με-
τὰ τὰς γνωστὰς ἤδη περιπετείας ἦτον ἠναγκασμένη νὰ ἐφαρμόσῃ
καὶ τὸ ὅποιον ἐμελλε νὰ συνοδευθῇ ὑπὸ σκηνῶν καὶ περιστάσεων, ὧν
δὲν ἐπεθύμει νὰ γίνηται μάρτυς ὁ Φαῖδρος. Ἦθελε νὰ τὸν ἀναθρέψῃ
ἐν τῇ εὐημερίᾳ, πάσχουσα ἐκείνη καὶ ἀγωνιζομένη, χωρὶς ὁ υἱὸς τὰς
δοκιμασίας αὐτῆς νὰ βλέπῃ. Ἐνα τῶντι μῆνα μετὰ τὴν ἀναχώ-
ρησιν τοῦ Φαῖδρου ἐξεποιεῖτο μὲν ἡ ἔπαυλις, ἐδνημοπρατεῖτο δὲ ἡ
πλουσία βιβλιοθήκη ἐν τῇ ἀγορᾷ τῆς Σμύρνης, καὶ ἡ Κλεοπάτρα
προσῆρχετο εἰς τοὺς ἐφόρους τῆς Σχολῆς, ὅπως λάβῃ θέσιν διδα-
σκαλίσσης ἐν δημοσίῳ τινὶ παρθεναγωγείῳ. Ἡ ἀποξένωσις τῶν βι-
βλίων, ἐξ ὧν ὀλίγιστα μόνον διετήρησε, ἦτο σκληρὰ στέρησις διὰ
τὴν εὐπαίδευτον μητέρα, ἥτις, ὁσάκις διὰ νέων τόμων ἐπλούτιζε τὴν
βιβλιοθήκην, βαθεῖαν ἐν τοῖς μυχοῖς τῆς καρδίας ἡσθάνετο εὐχαρί-
στησιν καὶ ὑπὸ κρυφίας κατείχετο χαρᾶς, ἐλπίζουσα ὅτι τὴν πολυ-
τιμοτέραν διὰ τὸν υἱὸν κληρονομίαν ἀπεθησαύριζεν· ἀλλ’ ἦτον ἀνάγκη
νὰ χωρισθῇ ἀπὸ τῶν ἀψύχων ἐκείνων πλὴν ζωντανῶν συντρόφων
καὶ φίλων, διότι σπουδαῖόν τι ποσὸν ἔπρεπε νὰ συλλέξῃ ἐκ τῆς γε-
νικῆς παντὸς κτήματος ἐκποιήσεως, ὅπως ἱκανοποιήσῃ τοὺς πόθους
αὐτῆς περὶ τελείας τοῦ Φαῖδρου σπουδῆς. Εἶναι ἀληθές ὅτι ἡ Κλεο-
πάτρα δὲν προσῆλθε εἰς τὸ ἔσχατον αὐτὸ μέτρον ἢ ἀφοῦ νέαν ἔλαβε
πεῖραν τῆς λεπτότητος καὶ τῆς εὐγενείας τῶν ἐν τῷ κόσμῳ συνήθως
ἐπικρατούντων αἰσθημάτων. “Οτε ἐκποιήσασα τὴν ἔπαυλιν, κατῆλ-
θεν εἰς τὴν πόλιν, ὅπως ζητήσῃ θέσιν ἐν δημοσίῳ διδασκαλείῳ, διέ-
σωζεν ἀκόμη τὴν βιβλιοθήκην, καὶ δὲν κατεβίβασεν αὐτὴν εἰς τὸ
δημοπρατήριον ἢ ὅτε εἶδε νὰ παρεμβάλῃ προσκόμματα εἰς τὸν διο-
ρισμὸν αὐτῆς προβεβηκώς τις, ἀλλὰ πλούσιος καὶ ἰσχυρὸς ἀστὸς, ὅς-
τις ζητήσας τὴν χεῖρα τῆς σεμνῆς καὶ ὥραίας καὶ τριάκοντα δύο
μόλινς ἐτῶν ἡλικίαν ἀγούσης Κλεοπάτρας ἀπήντησε περιφρονητικὴν
ἀποποίησιν παρ’ αὐτῆς. Ἡ ἐλπίς τοῦ σταθεροῦ πόρου ἐξέλιπε, τὸ
φλογερὸν αἶσθημα τῆς πρὸς τὸν Φαῖδρον ἀγάπης, τῆς πρὸς τὴν μνή-
μην τοῦ συζύγου εὐλαβείας ἀπεμάκρυνεν ἀπ’ αὐτῆς πᾶσαν ἰδέαν

νέας ἀποκαταστάσεως, ὁ υἱὸς ἔπρεπεν ἀνέτως ν' ἀπολαύη τῶν πρὸς τὸ ζῆν ἀναγκαίων. Ἐξεποιήθη λοιπὸν καὶ ἡ βιβλιοθήκη, ἡ δὲ Κλεοπάτρα κατέφυγεν εἰς ἰδιαίτερα κατ' οἶκον μαθήματα, καὶ ἀναλαβοῦσα τὴν διδασκαλίαν τῶν θυγατέρων δύο οἰκογενειῶν ἐπρομηθεύετο διὰ τοῦ χαλεπωτάτου τῆς οἰκοδιδασκαλίας ἔργου τὸν ἐπιούσιον ἄρτον.

Δύο οὕτω παρῆλθον ἔτη, ἀλλ' ὅτε ἡ μήτηρ ἔμαθεν ὅτι ὁ Φαῖδρος ἀποπερατώσας τὰς γυμνασιακὰς σπουδὰς ἀπέτυχεν εἰς τὰς πρώτας ἀπολυτηρίους τοῦ ἐξετάσεως ἐθλίβη συνάμα καὶ ἐξεπλάγη, διότι ἐγίνωσκε τὰς στερεὰς βάσεις τοῦ υἱοῦ τῆς. τὸν δεξιότατον νοῦν καὶ τὴν μέχρις ὑπερφηανείας ἐλαυνομένην φιλοτιμίαν του. Ὑποπτευθεῖσα ἀφνιδίαν τινὰ ἀλλοίωσιν περὶ τὸν χαρακτῆρα ἔδραμεν ἄνευ ἀναβολῆς εἰς Ἀθήνας, ἀποφασισμένη νὰ ζήσῃ διὰ παντὸς πλέον μετὰ τοῦ Φαίδρου, ὅστις ἀναπτυχθεὶς ἤδη καὶ ἐν τῇ τῆς ἐφηβείας ἀκμῇ ὥφειλε πλέον, κατὰ τὴν Κλεοπάτραν, νὰ συνειθίσῃ προσβλέπων τὰς οἰκογενειακὰς δυσχερείας, νὰ παύσῃ ἀπατῶν ἑαυτὸν καὶ νὰ πιστεύσῃ ὅτι μητρὸς κατ' οἶκον μαθήματα διδασκούσης καὶ οὐχὶ πλουσίων γονέων τέκνον τυγχάνει. Ἀμ' ἀφίχθεῖσα εἰς τὰς Ἀθήνας ἡ Κλεοπάτρα ἐννόησεν ὅτι ἔσφαλεν εἰς ἀλλοίωσιν χαρακτῆρος ἀποδοῦσα τὴν πρώτην τοῦ υἱοῦ τῆς ἐν ταῖς ἀπολυτηρίοις ἐξετάσεσιν ἀποτυχίαν. Τοῦναντίον ἡ ἀποτυχία ἐκείνη ἦτο φυσικὴ συνέπεια τοῦ χαρακτῆρος τοῦ Φαίδρου, ὅστις θερμῶς μὲν πάντοτε ἡγάπα τὰ γράμματα καὶ ἐλπίδας ἀχαλινώτου φιλοδοξίας ἐπ' αὐτῶν ἤρειδεν, ἀλλ' ἀπεστρέφετο τὴν τῶν τακτικῶν καὶ κεκανονισμένων μαθημάτων σπουδὴν, μὴ ἐννοῶν ὅτι ἄνευ ἐκείνης οὐδεμία ἐκπαίδευσις ἀνωτέρα δύναται νὰ εὐδοκιμήσῃ. Τοῦ χαρακτῆρος καὶ τῶν ἐμφύτων ψυχολογικῶν διαθέσεών του θῦμα ὁ Φαῖδρος ἐνόμιζεν ὅτι ἐπετρέποντο εἰς τὴν ἡλικίαν του καὶ τάσεις ὑπερφηανείας ὑπέρτεραι τῶν δυνάμεών του· πιθηκίζων τὸ σύμβολον τῶν ἐκτάκτων ἀνδρῶν εἶχεν ἀναγράψει ἄνωθεν τῆς σπουδαστηρίου αὐτοῦ τραπέζης «*aut Caesar aut nihil*» (ἢ Καῖσαρ ἢ τίποτε).

Ἡ μήτηρ κατέρριψε τὸ σύμβολον ἐκεῖνο, ἠνάγκασε τὸν Φαῖδρον μετὰ προπαρασκευῆν δύο μηνῶν νὰ δώσῃ δευτέρας ἀπολυτηρίους ἐξετάσεις, εἰς ἃς τῶντι θαυμασίως ἐπέτυχε, συνώδευσεν αὐτὸν εἰς τὸ πρυτανεῖον τοῦ Πανεπιστημίου, τὸν κατέγραψεν ἐν τοῖς σπουδα-

σταῖς τῆς Φιλοσοφικῆς Σχολῆς δι' ἐν μόνον ἔτος — διότι, μετ' αὐ-
τὸ, κατ' αἵτησιν τοῦ υἱοῦ, εἰς ἣν προθύμως συγκατένευσε καὶ ἡ μή-
τηρ, ἐνεγράφη ἐν τοῖς καταλόγοις τῆς Νομικῆς Σχολῆς — ὑπέβα-
λεν αὐτῷ ἐπὶ μίαν ὁλόκληρον ἡμέραν περιπαθεῖς νουθεσίαις περὶ τῆς
καταλληλοτέρως μεθόδου διὰ τε τὰς σπουδὰς καὶ διὰ τὴν ἐν τῷ
πρακτικῷ βίῳ ἀγωγὴν, καὶ μετὰ τὴν ἐκπλήρωσιν τῶν ἱερῶν αὐτῶν
μητρικῶν καθηκόντων ἤρξατο ἐπιδιώκουσα παραδόσεις μαθημάτων
κατ' οἶκον, ἀπολύτως, δυστυχῶς, ἀναγκαστικῶς διὰ τὴν οἰκονομικὴν αὐ-
τῆς τε καὶ τοῦ Φαίδρου κατάστασιν. Ἀφ' οὗτοῦ δοῦλοι ἢ ἀπελευθε-
ροι οἱ ἐν Ῥώμῃ Ἕλληνες ἐδίδασκον καὶ ἐπαιδαγωγοῦν τὰ τῶν κα-
τακτητῶν τέχνην μέχρι τῆς στιγμῆς ταύτης, καθ' ἣν συνηθροισμένοι
ἐνταῦθα διαλεγόμεθα πρὸς ἀλλήλους, τὸ ἐπάγγελμα τῆς κατ' οἶκον
διδασκαλίας τῶν αὐτῶν πάντοτε τυγχάνει τιμῶν, τῆς περιφρονή-
σεως καὶ τοῦ ἐξευτελισμοῦ. Μόλις ἡ λεπτότης καὶ ἡ εὐδιακρισία
οἰκογενειῶν τινῶν σώζει ἀπὸ τῶν αἰσθημάτων ἐκείνων τοὺς κατ' οἶ-
κον διδάσκοντας ἢ παιδαγωγοῦντας. Ἄλλ' ἡ ὑπερηφάνεια τῆς Κλεο-
πάτρας, ἡ εὐγένεια ἐκείνη τῶν τρόπων ἥτις προδήλως ἐδείκνυε
τὴν προτέραν κατάστασιν καὶ τὴν ἐκ παίδων ἐλευθερίαν ἀγωγὴν ἐ-
πέβαλλον τὸ σέβας πρὸς τὴν οἰκοδιδάσκαλον, καίτοι πολυτέλγη-
τρον ἀκόμη καὶ νεαράν. Εἰς τῶν σεβαστοτέρων καθηγητῶν τῆς ἱα-
τρικῆς, οὐπερ εἰς μὲν τὴν σύζυγον ἐδίδασκεν ἡ Κλεοπάτρα τὴν Ἀγ-
γλικὴν γλῶσσαν, εἰς δὲ τὴν θυγατέρα τὴν Ἑλληνικὴν, δὲν ἔπαυεν
ἀνακοινῶν ἀπανταχοῦ τῆς πόλεως τὸν θαυμασμὸν αὐτοῦ πρὸς τὸν
ἐκ μητρὸς καὶ ὄρφανου ἀποτελούμενον σεβαστὸν οἶκον τῆς Κλεοπά-
τρας, ἀλλ' ἐκείνη, καίτοι μὴ ἐπιθυμοῦσα νὰ ζήσῃ κατὰ τὸ « λάθε
βιώσας » καίτοι πρὸ πάντων ποθοῦσα νὰ εἰσαγάγῃ τὸν υἱὸν εἰς τὴν
κοινωνίαν, ἀπέκρουεν ὅμως, καὶ ἐνίοτε σχεδὸν ἀποτόμως, πᾶν ὅ,τι ὑ-
πεδείκνυεν ἔστω καὶ μεμακρυσμένην τινὰ τάσιν προστασίας παρ'
οἰουδήποτε προερχομένην. Ὁ Φαῖδρος οὐχὶ μόνον δὲν ἀπεδοκίμαζε
τὴν ὑπερηφάνειαν αὐτῆς τῆς μητρὸς ἀλλὰ καὶ ἐσεμνύετο ἐπ' αὐτῇ
ἐνδομύχως, ὅτε δὲ ἐν ἀπόγευμα περιεπάτουν ὁμοῦ περὶ τὸν ναὸν
τοῦ Ὀλυμπίου Διὸς « εἶχες δίκαιον, τῇ εἶπεν, ἀγαπητῇ μητὲρ, νὰ ἐξ-
αλείψῃς ἀπὸ τοῦ σπουδαστηρίου μου τὸ σύμβολον ἐκεῖνο τῆς ἀν-
θρωπίνης ἀλχζονίας, διότι, τέλος πάντων, ἐγὼ δὲν ἀνῆλθον εἰς τὰ ὑ-
φάσματα ἐκεῖνα ἐξ ὧν κατασκευάζονται οἱ Ἀλέξανδροι καὶ οἱ Κρί-

σχαρες' ἀλλὰ δὲν θὰ μ' ἐπιτρέψῃς νὰ ὑπερηφανεύωμαι, διότι τοῦλάχιστον ἂν ἐπέσομεν, ἐν τῇ πτώσει ἡμῶν ὁμοιάζομεν ὀλίγον πρὸς τὸν κατὰ γῆς κείμενον αὐτὸν κολοσσόν; » Ἀντὶ πάσης ἀπαντήσεως ἡ Κλεοπάτρα ἐνηγκαλίσθη τὸν Φαῖδρον περιπαθῶς, ἀρκεσθεῖσα μόνον νὰ προσθέσῃ ὅτι ἀμφότεροι πολὺ ἀπέχουσι τοῦ μεγέθους ἐκείνου ἐν ᾧ ὑφούνται αἱ ἰστάμεναι στήλαι τοῦ Ὀλυμπίου Διός.

Κατὰ τὸ δεύτερον ἔτος τῆς ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ φοιτήσεώς του ὁ Φαῖδρος εἶχε στενωῶς σχετισθῇ μετὰ τινος πτωχοῦ ἀλλ' ἐπιμελοῦς καὶ σώφρονος νέου, ἐξ ἰθαγενοῦς οἰκογενείας τῶν Ἀθηνῶν ὁρμωμένου, ὅστις τὴν ἱατρικὴν ἐπιστήμην σπουδάζων ἔμελλε ν' ἀποβῇ τὸ μόνον στήριγμα τῶν γονέων του. Ἐνεκα τῆς φιλίας τῶν υἱῶν των, εἶχον περιέλθει εἰς σχέσεις τινὰς καὶ αἱ μητέρες, κατὰ τινα δὲ συνέντευξιν αὐτῶν ἐν τῷ οἴκῳ τῆς Ἀθηναίας Εἰρήνης, ἡ ἀπλοϊκὴ ἐκείνη γυνὴ ἐκθέτουσα τὰς δυσχερείας, ἃς αὐτὴ τε καὶ ὁ σύζυγος ἀναγκάζονται νὰ ὑπερνικῶσιν, ἵνα σπουδάζωσι τὸν Ἀριστείδην αὐτῶν, ἐμακάριζε τὴν τύχην τῆς Κλεοπάτρας, ἥτις διὰ τῶν πλουσίων ἐν Σμύρνῃ εἰσοδημάτων αὐτῆς κατορθώνει καὶ ἡ ἰδία καὶ ὁ Φαῖδρος νὰ ζῶσιν ἀνέτως καὶ ν' ἀπολαύωσιν ὅλων τῶν ἐπὶ γῆς ἀγαθῶν. Αἱ τῆς Εἰρήνης ἀπλοϊκαὶ ἐκφράσεις ἐφαίνοντο τοσοῦτον ἀθῶαι, ὥστε οὐτε ὡς εἰρωνικὰς οὔτε ὡς ἐκ φθόνου καὶ μοχθηρίας προερχομένας ἠδύνατο νὰ ὑπολάβῃ αὐτὰς ἡ Κλεοπάτρα. Κατέβαλεν ὅμως πολλὴν προσοχὴν, ὅπως ἐξηγήσῃ τὴν γλῶσσαν τῆς ἀγαθῆς γυναικὸς, καὶ μετὰ ἀναπτύξασα ἐπιτηδειότητα, ὅπως ἐξακολουθήσῃ τὴν ὁμιλίαν αὐτῆς ἡ Εἰρήνη ἀνεκάλυψεν ὅτι ἐκ τοῦ Φαίδρου αὐτὴ τε καὶ ὁ υἱὸς Ἀριστείδης εἶχον πληροφορηθῇ τὰ τῆς οἰκονομικῆς καταστάσεώς της, ὡς ἐν τῇ ἀθωότητι αὐτῆς τὰ παρίστανεν ἡ Εἰρήνη. Ἡ Κλεοπάτρα καὶ ἐκ τῆς ἀποκαλύψεως ταύτης καὶ ἐξ ἄλλων τινῶν δεδομένων εἶχεν ἤδη ἐννοήσῃ ὅτι ὁ Φαῖδρος ἐπεθύμει νὰ κρύπτῃ τὴν ἀληθινὴν τῆς μητρὸς αὐτοῦ θέσιν, ὅτι ἐδυσφόρει νὰ ὀνομάζεται υἱὸς οἰκοδιδασκαλίσσης καὶ ὑπὸ ποικίλων καταληφθεῖσα συγκρουομένων πρὸς ἄλληλα αἰσθημάτων ἀπεφάσισεν ἐπὶ τέλους νὰ ἐπανέλθῃ εἰς Σμύρνην καὶ ἐκ νέου νὰ ἀποχωρισθῇ τοῦ υἱοῦ της. Προσεποιήθη παντελῇ ἄγνοιαν τῶν κατὰ τοῦ ἐπαγγέλματος καὶ τῆς ἐντίμου αὐτῆς πενίας διαθέσεων τοῦ Φαίδρου, ἐφοβήθη μήπως εἰς μεγάλην ἀμυχανίαν ἐμβάλῃ αὐτὸν ἐκδηλοῦσα τὸ ἐλάχιστον περὶ τούτου παρὰ-

σεως σχεδὸν ἀκαταλογίστου. Τὸ αἷμα κοχλάζον ταρασσεῖ τὰς κα-
 νονικὰς λειτουργίας τοῦ ἐγκεφάλου, καὶ ἡ ταραχὴ αὕτη εἶναι συνή-
 θως κατ' εὐθείαν ἀνάλογος πρὸς τὴν πνευματικὴν καὶ τὴν ψυχολο-
 γικὴν ἀξίαν τοῦ νέου. Ἄν δὲ συγχωρῇ μὲν ὁ Θεὸς τὰς παρεκτρο-
 πὰς τῆς νεότητος, συγχωρῶσι δὲ αὐτὰς οἱ γονεῖς καὶ ἡ κοινωνία, ἡ-
 κιστα πάντων πρέπει νὰ κρίνωσιν ἐπιεικῶς τὰς φαντασιοπληξίας
 τῶν αὐτοῖ οἱ εὖ πεφυκότες, οἱ τὴν δεξιότητα καὶ τὴν ὑπεροχὴν αὐ-
 τῶν συναισθανόμενοι νέοι.

Σκληρὰ εἶναι ἀναντιρρήτως ἡ τύχη τοῦ νεανίου, ὅστις ὀργῶν πρὸς
 τὰ πρόσω, ἀλλ' ἐστερημένος τῶν πάντων, αἰσθανόμενος πῦρ ἐνθου-
 σιασμοῦ καὶ προόδου ἐν ἑαυτῷ ἀπαντᾷ τὴν ψυχρὰν τῶν διαβατῶν
 ἀδιαφορίαν. Μεγάλην ἰσχὺν θελήσεως πρέπει νὰ ἔχῃ ὁ τοιοῦτος ἀπό-
 κληρος νέος, ὅπως ἀποκλεισθεὶς εἰς τὴν λατρείαν τῆς ἰδίας Μούσης
 καὶ μετὰ τῶν ἔργων τοῦ μόνον ἀναστρεφόμενος εἰς οὐδὲν λογίζεται
 τὰ περὶ ἑαυτόν. Ἡ φυσικὴ συνέπεια τῆς τοιαύτης θέσεως εἶναι δυσ-
 τυχῶς ἡ μισανθρωπία, ἡ ἡ αὐτομισία, ἣν ἡ λέξις μοι ἐπιτρέπεται.

Ἄλλ' ἐπὶ τέλους τί τὸν ἔμελλε τὸν Γιλβέρτον ἂν ἐν ἐποχῇ ἐκδε-
 διητημένη παρεγνώρισθῃ; ἂν ἡ Αὐλὴ τοῦ ΙΣΤ' Λουδοβίκου ἡ ἐν σκαν-
 δάλοις ἐντρυφῶσα, ἡ τὰς ἀσέμνους καὶ κακοζήλους ᾠδὰς πλουσιοπα-
 ρόχως ἀμείδουσα, ἀπηξίωσε νὰ ρίψῃ ἐν βλέμμα εὐμενὲς ἐπὶ τὸν νεα-
 ρὸν ἐκεῖνον βλαστὸν, ἀφ' οὗ, ραδεινοῦ ἔτι καὶ τρυφερωτάτου, περικκ-
 λῇ ἀνεφύοντο ποιήσεως ἄνθη; Ὅταν δύνатаί τις νὰ ποιῇ στίχους
 οὕτω περιπαθεῖς ὥς οἱ ἐξῆς :

**Au banquet de la vie infortuné convive
 J'apparus un jour, et je meurs;
 Je meurs et sur ma tombe, où lentement j'arrive,
 aucun ne viendra verser des pleurs. (α)**

ὅταν ὑπὸ τοιούτου ἱεροῦ καταφλέγεται πυρὸς, δὲν δικαιουται νὰ
 ρίψῃ ἐν τυχαῖον τεμάχιον παχυλῆς ὕλης, μίαν κλεῖδα τῆς θύρας του

(α) Τοὺς στίχους τούτους βεβαίως εἶχεν ὑπ' ὄψιν ὁ ἡμέτερος Π.
 Σοῦτσος ὅτε ἔγραφεν

εἰς τὸ τραπέζι τῆς ζωῆς τὸν τάπητα πρὶν στρώσω,
 εἰς ἐν ποτῆρ' ἠθέλησα τὸ χέρι μου ν' ἀπλώσω·
 φαρμακευμένο καὶ αὐτὸ τὸ πρόσφερεν ἡ μοῖρα,
 τὸ ἔγγισαν τὰ χεῖλη μου, τὸν θάνατον ἐπῆρα

εἰς τὸν οἰσοφάγον, ὅπως κτηνωδῶς ἀποπερατώσῃ ὑπαρξίν θείας μετέχουσιν μοίρας. Δὲν δικαιούται πρὸ πάντων νὰ καταρασθῇ τοὺς γονεῖς αὐτοῦ οὕτως οἰκτρῶς ἀποθνήσκων διότι πτωχοὶ πτωχὸν τὸν ἐγέννησαν, διότι ἀμαθεῖς ἐκεῖνοι τὸν ἐδίδαξαν γράμματα. Πρὶν ἢ ὁ Γιλβέρτος συνθέσῃ τοὺς ἀποτροπαίους κατὰ τῶν τοκέων στίχους :

Malheur à ceux dont je suis né,
père aveugle et barbare impitoyable mère.
Pauvre, vous fallait-il mettre au jour un enfant,
qui n'héritât de vous qu'une affreuse indigence ?
encore si vous m'eussiez laissé mon ignorance,
j'aurais vécu paisible en cultivant mon champ.
Mais vous avez nourri les feux de mon génie.

πρὶν ἢ συνθέσῃ, λέγω, τοὺς στίχους ἐκείνους, ἡδύνατο ν' ἀφήσῃ τοὺς θορυβώδεις Παρισίους, καὶ νὰ ἐπανεέλθῃ εἰς τοὺς πατρώους ἀγροὺς, διότι ἐκεῖ πολλάκις ἀναπτύσσεται τὸ ἀληθινὸν πῦρ τῆς μεγαλοφυΐας, καὶ οὐχὶ ἐν τῇ τύρβῃ τῶν πρωτευουσῶν, ἐνθα οἱ νευρικοὶ σπασμοὶ ἐνίοτε ἐκλαμβάνονται ὡς ὑψηλαὶ πτήσεις μεγαλονοίας.

Εὐφημεῖτε Γιλβέρτοι ! Τὸ πῦρ ἐκεῖνο τῆς μεγαλοφυΐας, ὅπερ, ὡς σεῖς αὐτὸ ὁμολογεῖτε, παρὰ τῶν γεννητῶν ἐλάβετε, δὲν σᾶς τὸ ἐχορήγησαν μόνον διὰ τῶν ἐπιμελῶν ὑπὲρ τῆς παιδείσεώς σας φροντίδων ἢ μεγαλοφυΐα πηγὴν κυρίαν δὲν ἔχει μόνον τὴν ἐκ παίδων μάθησιν τῶν γραμμάτων· τὸ πῦρ αὐτὸ ἐνεφύσησαν ἡμῖν διὰ τῆς ἱερώας ἐκείνης πνοῆς, ἥτις τὸ μυστήριον τῆς θείας δημιουργίας ἀποτελεῖ, ἥτις δι' ἀοράτου καὶ ὑπερφυστοῦς ἀλύσεως συνδέει τοὺς γόνους μετὰ τῶν τοκέων. "Ὅταν ἐν τοῖς τοῦ βίου δεινοῖς κλύδωσι βλέπητε αὐτὸ κινδυνεῦον νὰ σβέσῃ, μὴ βλασφημεῖτε τὴν τοῦ ἡμετέρου στήθους δηλητηριώδη αὔραν ὡς τελευταῖον κατὰ τοῦ κλονουμένου πυρὸς διευθύνοντες ὄλεθρον. Ἐπαναφέρατέ το εἰς τὸν ἀμυδρὸν ἀλλ' αἰθαλῇ σπινθῆρα, ἀφ' οὗ τὸ πρῶτον ἀνήφθη, ἐπαναφέρατέ το εἰς τὴν οὐρανίαν αὐτοῦ καταγωγὴν, διότι ἐκείνη πάλιν θὰ τὸ στηρίξῃ, ἐκείνης τὸ θάλλπος ζωηρὰν καὶ ἀκμαίαν θέλει διὰ μακρῶν συντηρήσει τὴν φλόγα τῆς ὑμετέρας μεγαλονοίας.

Δέκα ἔτη πρὸ τοῦ Γιλβέρτου ἡτοκτόναι ἐν Λονδίῳ ἑτέρα ἑξαλλος ὑπαρξίς, ἥς ἡ ἀπώλεια πολλάκις ἐψάλη ὑπὸ τῆς λύρας ἢ ἐπὶ τῆς σκηνῆς τοῦ θεάτρου. "Αγρίον καὶ ὁ Τσάτερτων τῆς ἐνδείας τέκνον

λικίας, σύγγνωτε αὐταῖς, ἐν ὀνόματι τῶν σπαραγμῶν τῆς Κλεοπά-
τρας, ἥτις γυνὴ εὐπαίδευτος καὶ ψυχολόγος σοφὴ ἐγίνωσκεν ὅτι ἡ
κρίσιμος ἡλικία τῶν τέκνων προώρισται πάντοτε σκληρὰς νὰ φέρῃ
τοῖς γονεῦσι δοκιμασίας, καὶ ὅταν μάλιστα δι' ἀσυνήθων ἐπρόϊκισεν
αὐτὰ δώρων ἢ φύσις. Ὅταν ὁ ἔφηβος ὁ εὖ πεφυκὼς εὗρεθῇ αἰφνης
εἰς νέον κόσμον, εἰς ἔκτακτον πνευματικὴν, πολιτικὴν καὶ κοινωνι-
κὴν κίνησιν, ὁμοίαν μ' ἐκείνην, ἣν ἀπαντᾷ τις εἰς μεγαλουπόλεις τι-
νάς τῆς πεπολιτισμένης Εὐρώπης, ὅταν ἀκούσῃ ἀφηγουμένης τὰς
τύχας τῶν ἐν τοῖς γράμμασι, τῇ ἐπιστήμῃ, ἢ τῇ πολιτικῇ ἐξόχων
ἀνδρῶν τῶν ἐκ μικρῶν προαχθέντων πολλάκις, μεγάλας καὶ ὑψη-
λὰς διὰ τῆς φαντασίας αὐτοῦ δημιουργεῖ σφαίρας καὶ ἐπ' ἐκείνων
μόνον τέρπεται διατρίβων. Τὰ πρὸ αὐτοῦ πάντα νομίζει τῶν συνή-
θων ἀνθρώπων ἔργα, καὶ τὸν Βύρωνα πιθηκίζων ἢ αἰσθανόμενος ἀ-
ληθῶς ἐν ἑαυτῷ τὴν δύναμιν νὰ τὸν φθάσῃ περιφρονεῖ τὰ κοινὰ
μέσα τοῦ βίου, ἀναξίας ἑαυτοῦ λογίζεται τὰς τακτικὰς μαθησεις
τῶν Ἀκαδημιῶν, προμαντεύει ἑαυτῷ τιμὰς καὶ δόξας ἀνωτέρας πάντων
αὐτοῦ τῶν συγχρόνων καὶ πλάττει, πλάττει διηνεκῶς, Ἰσπανικοὺς
πύργους, ἐνῷ ἴσως οἱ ἐν ἀποκέντρῳ τινὶ γωνίᾳ τῆς γῆς τὴν μακροβιό-
τητα αὐτοῦ εὐχόμενοι γονεῖς κατὰ δυσφορήτου πενίας παλαίουσιν,
ὅπως προμηθεύσωσιν αὐτῷ τὰς πρὸς ἐκπαίδευσίν του δαπάνας, ἢ γε-
ροῦνται τοῦ δευτέρου χιτῶνος, ὅπως ἐνδύσωσι τὸν φαντασιοκόπον
υἱόν. Ἀλλ' ἐκ τῆς τόλμης ταύτης τῆς νεανικῆς φιλοδοξίας δὲν
προῆλθον πολλάκις οἱ ὑπέρτεροι τῶν ὁμοίων αὐτῶν ἄνδρες; Ἐν τῇ πο-
λιτικῇ, κοινωνικῇ καὶ διανοητικῇ ἐκείνῃ τύρβῃ τῶν μεγαλουπόλεων
τῶν εὐνομουμένων τῆς Εὐρώπης Κρατῶν δὲν ἀνεπτύχθησαν τὰ ἔκτακτα
πνεύματα, ὧν τὰ ὀνόματα ὡς εὐεργετῶν τῆς ἀνθρωπότητος κεῖνται
γεγραμμένα ἐν τῇ ἱστορίᾳ; Ὅταν τὰς περιπαθεῖς ἀφηγήσεις τῶν ἐκ
τῆς ἀνισότητος ἀνθρωπίνων δυσπραγιῶν ἐν ταῖς συγγραφαῖς εἴτε τῶν
εἰλικρινῶν εἴτε τῶν ἐπιτετηδευμένων φιλανθρώπων κοινωνιολόγων
ἀναγινώσκωμεν, πολλάκις τῶντι δυσανασχετοῦμεν διὰ τὰ φοβε-
ρὰ προσκόμματα ἅπερ ἡ ἐνεστῶσα τῆς κοινωνίας κατάστασις πα-
ρεμβάλλει εἰς τὴν ἀνάπτυξιν τῶν προῶς ἐν τῷ ἀνίσῳ ἀγῶνι ἐξα-
φανισθέντων πνευμάτων. Ἀλλ' ἀφαιρέσατε τὴν φοβερὰν αὐτὴν πάλ-
λην ἀπὸ τῆς ἀνθρωπότητος, καὶ θέλετε καταστρέψαι τὸ ὑψηλότερον
καὶ ἐπαγωγότερον θέλημα τῆς ζωῆς. Ἡ φωνὴ ἐκείνη, ἥτις ἀπὸ

τῶν πρώτων βημάτων τῆς φιλοτίμου νεότητος φαίνεται κράζουσα πρὸς αὐτὴν «ἀγωνίζου καὶ βάδιζε, βάδιζε καὶ ἐργάζου» δὲν εἶναι ἀπάνθρωπος καὶ ἀγρία φωνὴ τῆς εἰμαρμένης, ἐν δόξαις νὰ βλέπῃ αὐτὴν ἀγχώσεως, εἶναι οὐράνιον πρόσταγμα τοῦ Θεοῦ, ὅστις παρήγαγε μὲν τὸν ἰδρωτὰ διὰ τὸ μέτωπον τοῦ ἀνθρώπου, ἀλλὰ δι' αὐτὸ ἐπλεξε καὶ τὸν ἀειθαλῆ στέφανον τοῦ μαρτυρίου. Διὰ χαλεπῆς ἀνηφόρου καὶ δυσβάτου προβαίνει πολλάκις δδοῦ ὁ φιλότιμος νέος εἰς κορυφὴν ὑψηλοτέρην τῶν προσγείων πεδιάδων, ἔνθα οἱ συνήθεις τῶν βροτῶν δικαιτῶνται· ἀλλ' ἐκεῖ ἀφικόμενος, ἐκεῖθεν δύναται νὰ προσβλέπῃ ὑπερφάνως τοὺς κάτωθι αὐτοῦ φυτοζωοῦντας, ἐκεῖθεν ὀλίγον ὑψώσας τὴν χεῖρα δύναται νὰ φθάσῃ τὸν οὐρανὸν, οὐχὶ διότι ἡ χεὶρ αὐτοῦ ἐμεγάλωσεν, ἀλλὰ διότι ἡ χεὶρ τοῦ Κυρίου ἡ προστάτις καὶ εὐμενὴς καταβαίνει μέχρις αὐτοῦ. Πολλοὶ φαίνονται ἀπειρηκότες ἐν τῇ ἀνάντει πορείᾳ, καὶ ἄλλοι ἄψυχοι κεῖνται τὴν τελευταίαν ἐν τῷ ἀνίσῳ ἀγῶνι ἀφέντες πνοήν. Καὶ τὰ ἐκείνων ὅμως ὀνόματα ἀνεγράφθησαν εἰς τὰς δέλτους τῶν τοῦ κόσμου τούτου μαρτύρων, διότι δὲν τοῖς ἔλειπον ἢ ὀλίγα μόνον βήματα, μία σύμπτωσις τυχαίου τινὸς γεγονότος, μία ἀσθενὴς βακτηρία ὅπως φθάσωσιν ἔνθα οἱ πρῶτοι. Ἀλλὰ μεταξὺ τῶν πεσόντων ἐν τῷ ταχεῖ καὶ προώρῳ βαδίσματι ὑπάρχουσιν ἴσως καὶ ψευδῇ τινι πνεύματι, ἅπερ κακῶς ὑπολογίσαντα τὰς σμικρὰς τῶν δυνάμεις καὶ τὴν ἐντολὴν τῶν παραγνωρίσαντα ἐνῶ προωρίζοντο ἴσως εἰς τὴν χαμικίγειον κοινωνίαν τῶν ἀγαθῶν καὶ τιμίων ἀνθρώπων, ἐτόλμησαν νὰ ζηλώσωσι τὴν ἔκνομον τῶν ἐκτάκτων ἀνδρῶν πολιτείαν, καὶ ἐκτῆς τοιαύτης συνήθως φιλοδοξίας ἐξήλθον τὰ πνευματικὰ καὶ ψυχολογικὰ ἐκεῖνα ἐξαμβλώματα ἅπερ θύματα τῆς ἀγόνου κεφαλῆς καὶ τῆς ἐκ τῶν ἐφημέρων ἐντυπώσεων παλλούσης αὐτῶν καρδίας οἰκογενείας ὅλας ἐν ταύτῳ θυσιάζουσι καὶ ἄκοντες πολλάκις εἰς δημίους μεταβάλλονται τῶν γονέων. Ἄλλοι τέλος γενναίων παλαιστῶν ἄλματα δεῖξαντες ἀπὸ τῶν πρώτων ἐφηβικῶν βαδισμάτων κατέπεσον ὑπὸ τὰ κρουερά κτυπήματα τῶν ἰδίων χειρῶν, καὶ ἐν μιᾷ στιγμῇ ἐγωϊστικῆς ἰδιοτροπίας, ἢ κακῶς ἐννοουμένης φιλοτιμίας, κατεπλήγωσαν μὲν τὰ μητρικὰ σπλάγχχνα, ἠδίκησαν δὲ ἑαυτοὺς τε καὶ τὴν ἀνθρωπότητα πᾶσαν.

Ἡ ἅσα ἔφηβος καὶ πᾶσα μεираκιώδης ἡλικία ἔχει, εἶναι ἀληθές, οὐχὶ στιγμὰς καὶ ὥρας, ἀλλὰ ἐβδομάδας πολλάκις καὶ μῆνας κατὰστά-

πονον, ἢ μήπως καιρίως προσβάλλῃ τὴν φιλοτιμίαν τοῦ πικρῶς αὐτὸν διὰ τοῦτο ἐλέγχουσα, ἀπ' ἑτέρου ὁμῶς ὑπέθεσεν ὅτι αἰσθήματα ἐπικίνδυνα ὑποκρισίας πρὸς τοὺς ἄλλους ἢ ψυχρότητος πρὸς αὐτὴν θ' ἀνεπτύσσοντο, ἂν ἐκείνη ἐξηκολούθει νὰ μένῃ ἔτι διδάσκουσα ἐν Ἀθήναις, καὶ μίαν πρῶτην ὡς πρόφασιν εὐρίσκουσα τὴν ἀνάγκην ν' ἀναπνεύσῃ τὸν πάτριον τῆς Σμύρνης ἄερα ἀπεχαιρέτισε τὸν Φαῖδρον μετὰ τῆς αὐτῆς ὡς πάντοτε περιπαθείας, ἐλπίζουσα, καθὼς ἐθεβαίου, ταχέως νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς τὴν Ἑλλάδα.

Ὑπῆρχέ τι, ὅπερ οἱ ἡμέτεροι πρόγονοι σεμνότερόν τε καὶ τιμιώτερον μητρός τε καὶ πατρὸς καὶ τῶν ἄλλων ἀπάντων ἡγοῦντο· τοῦτο δὲ ἦτον ἡ πατρὶς· ἀλλὰ πλὴν τοῦ πρὸς ταύτην αἰσθήματος, πᾶσα ἄλλη φιλοδοξία εἶναι ἀσύγνωστον ἔγκλημα, οὗτινος τὸ μέγεθος καὶ τὰς διαστάσεις δὲν δύνανται νὰ κατανοήσωσιν ἢ ὅσοι τυχὸν γινώσκοντες τοὺς λόγους τῆς ἀπ' Ἀθηνῶν ἐσπευσμένης φυγῆς τῆς Κλεοπάτρας ἤθελον σπουδάσει τὴν φυσιογνωμίαν αὐτῆς κατὰ τὸν διάπλουν, ἢ ἤθελον ἀκούσει τοὺς βαθεῖς στεναγμούς, οἵτινες ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν ἐξήρχοντο ἀπὸ τοῦ πεπονημένου αὐτῆς στήθους.

Οἰκοδιδάσκαλος τέως ἡ Κλεοπάτρα σήμερον ἅμ' ἀποβάσα εἰς Σμύρνην ἠλλαξε πλέον ἐπάγγελμα, διότι ἡ συχνὴ τῶν βιβλίων χρῆσις, τὸ καθῆκον τῆς ἀγωγῆς τῶν κορασίων, ὅπερ ἐπὶ τινα ἔτη ἐξήσκει, δυσχερῆστον τὸν πεφιλημένον υἱὸν τῆς ἠλλαξεν ἐπάγγελμα, καὶ ὅπως ὅσον ἔνεστιν ἀνετώτερον βίον παράσχη αὐτῷ σπουδάζοντι ἔτι, ἐγένετο ράπτρια. Μὴ σπεύσητε νὰ τὴν καταδικάσητε, μὴ ἀπορήσητε διὰ τί δὲν ἐπανέλαβε καὶ πάλιν τὸ ὅπωςδῆποτε ἐλευθεριώτερον ἔργον τῆς οἰκοδιδασκαλίας. Μὴ πρὸ πάντων πιστεύσητε ὅτι ἐκ πείσματος πρὸς τὸν Φαῖδρον ἠθέλησε νὰ καταβιβασθῇ ὀλίγας ἀκόμη βαθμίδας κατώτερον. Τοῦναντίον, χάριν τοῦ Φαίδρου ἀπεφάσισε νὰ μὴ φαίνεται πλέον δημοσίᾳ ὡς διδασκάλισσα ἐργαζομένη, καὶ ἀναζητήσασα τὴν γνωστὴν ἡμῖν ἤδη Θεοδώραν παρεκάλεσεν αὐτὴν ὅπως τῇ προμηθεύῃ ραπτικὴν ἐργασίαν, χωρὶς νὰ γινώσκῃ κανεὶς τὸ ἀθῶον αὐτὸ μυστήριόν τῆς. Ἐκείνη θὰ εἰργάζετο πάντοτε καὶ θὰ ἠδύνατο ἐκ τοῦ στερήματός τῆς καὶ ἐκ τῶν ἐλαχίστων εἰσοδημάτων τῶν μικρῶν πόρων, οὓς εἶχε προμηθεύσει ἡ ἐκποίησις τῆς ἐπαύλεως καὶ τῆς βιβλιοθήκης, νὰ πέμπῃ τῷ Φαίδρῳ τὰ πρὸς σπουδὴν ἀναγκαῖα, οὗτος δὲ θὰ κατώρθου νὰ φαντασιοκοπῇ, νὰ παριστᾷ

ἐκ τῶν τέκνων βελυπλούτων γονέων, νὰ ἱκανοποιῇ τὰς κενοδοξίας του. Ἡ Θεοδώρα ἐξ αἰσθημάτων εὐγνωμοσύνης, ὅπερ οὐδέποτε ἐλησμόνησεν, ἐπολλὰ πλῆσιάζετο ὅπως προμηθεύῃ ἐργασίαν τῇ Κλεοπάτρᾳ ἐν ἀφανεί τινι συνοικίᾳ τῆς Σμύρνης δικαιομένη, αἱ δὲ θυγατέρες αὐτῆς ὡς εἰς νέαν μητέρα ἀφωσιώθησαν εἰς τὴν σιωπηλὴν ἀλλ' ὠραίαν καὶ σεμνοπρεπῇ πάντοτε ράπτριαν. Ὅτε μετ' ὀλίγας ἡμέρας αὐτὰς τι ὄν προπετῶς ἐξεφαύλιζε τὴν ἐργασίαν τῆς Κλεοπάτρας καὶ εἰς εὐτελεστικὰς προέβαινεν ἐριδας περὶ τῆς ἀξίας αὐτῆς, ἡ Θεοδώρα καὶ αἱ δύο θυγατέρες αὐτῆς διέκοψαν τὴν φλύαρον γυναῖκα καὶ ἀνέλαβον ἐκείναι νὰ κανονίσωσι τὸ ἀντίτιμον τῆς ἐργασίας· ἀλλ' ὅτε ἀπελείφθησαν μόναι μετὰ τῆς βραχυλόγου ραπτρίας «Κλεοπάτρα μου, ἀνεφώνησαν καὶ αἱ τρεῖς ὁμοῦ, ὡς ἐκ συνθήματος, ὠραία μου Κλεοπάτρα, ἐνδύθητι τὴν κυριακὴν σου ἐνδυμασίαν, ἐλθὲ μαζί μας εἰς τὸν περίπατον, καὶ ὅταν ἐπάνω σου τὰ βλέμματα ὅλου τοῦ κόσμου στραφῶν, μὴ καταδεχθῇς νὰ λάβῃς σύζυγον παρὰ βασιλέα ἢ πρίγκηπα, ὅστις θὰ ἐπιπτεν εἰς τὰ γόνατά σου. Ἄφες τὰ ἐργαλεῖα τῆς τέχνης, σὺ ἥτις σκῆπτρον βασιλίσσης εἰς τὰς καρδίας τῶν ἀνθρώπων νὰ κρατῇς πρέπει. » Ἡ Κλεοπάτρα κυρία πάντοτε ἑαυτῆς ἔρριπτε κατὰ γῆς τὰ σεμνὰ βλέμματα, ἀλλ' ὅτε ἡ Θεοδώρα καὶ αἱ δύο τῆς κόραι τὰς λέξεις αὐτάς μὲ ποταμούς δακρύων συνώδυσαν, ἀνεπίσχετον πλέον αἰσθανομένη ἐν ἑαυτῇ ἡφαίστειον ὥρμησεν εἰς τὰς ἀγκάλας τῶν ἀγαθῶν γυναικῶν, αἵτινες ἐν τῷ μέσῳ τῶν λυγμῶν τῆς Κλεοπάτρας ἤκουσαν ἑκατοντάκις ψιθυρίζομενον τὸ ὄνομα τοῦ Φαίδρου. Δὲν τὸ συνώδευε βέβαια κατὰρ μητρὸς τῷ ὀνόματι ἐκεῖνο, δὲν τὸ κατεδίωξεν εἰς τὸ σπουδαστήριόν του ἡ πνοὴ κακολογίας τινὸς μητρικῆς· ἀλλὰ ὑπάρχει τις ἄνω τοῦ κόσμου τούτου τιμωρῶν τὰ ἀγνώμονα τέκνα, καὶ εἰς ἐκεῖνον ἡ Κλεοπάτρα ἔστρεφε τοῦ λοιποῦ τὰς θερμὰς προσευχὰς τῆς, ἐκεῖνον ἐπ' ὀνόματι τοῦ υἱοῦ τῆς ἐζήτει πᾶσαν πρῶταν καὶ πᾶσαν ἐσπέραν νὰ ἐξιλεώσῃ, «ἰδὲ, ἐπιφωνοῦσα, ἰδὲ τὰ σπλάγχνα καὶ τοὺς μυχοὺς τῆς καρδίας μου· οὐδὲν παράπονον ἐν αὐτοῖς ἐχαράχθη κατὰ τοῦ τέκνου μου, καὶ ζωηρὸς πάντοτε παραμένει ὁ πόνος μου δι' αὐτὸ, ὡς ὅτε εἰς τὰς ἀγκάλας μου διὰ τοῦ γάλακτός μου τὸ ἔτρεφον. »

Σύγγνωτε, ὦ μητέρες, τῶνόντι ταῖς παρεκτροπαῖς τῆς ἐφῆβου ἡ-

λαμπρά ἤρξατο ν' ἀφίνη ἵχνη τῆς διαβάσεώς του, ψευδωνύμως ἐκδε-
δομένα, ὅτε ἡ προστατευτικὴ γλῶσσα τοῦ λόρδου δημάρχου, ἐκατὸν
λίρας στερλίνας ὑπισχνουμένου αὐτῷ, ἂν δεχθῇ τὴν θέσιν πρώτου
τοῦ οἴκου αὐτοῦ θαλαμηπόλου, τὸν ὠδήγησεν ἀπ' εὐθείας εἰς τὴν πε-
νιχρὰν ὑπόστεγον ὀροφὴν του, ἔνθα τοὺς πάντας καὶ τὰ πάντα κατα-
ρώμενος, πλὴν τῆς **Kitty Bell**, ἥτις μόνη περιέβαλε τὴν ὑπερή-
φανόν του πενίαν, κατέπιε μεγάλην δόσιν ὀπιώδους δηλητηρίου.
'Ἄλλ' ἡ ἀλαζονικώτερα καὶ ἀγριώτερα ὑπερηφάνεια ἔχει ἀνάγκην
ἄρά γε νὰ προσφεύγῃ εἰς τὰ παράβολα, τὰ τοκεοκτόνα αὐτὰ ἔσχατα
τῆς ἱκανοποιήσεως μέσα; Ἡ ποικιλία τοῦ κόσμου δὲν χορηγεῖ ἄρά γε
πολλάκις ὑψηλὰς τύχας, καθ' ἃς ὁ ὑπέροχος νεανίας εὐρίσκει ἀφορ-
μὴν καὶ τὰς εὐγενεῖς αὐτοῦ φιλοδοξίας ν' ἀσκήσῃ, καὶ τοὺς κοινούς
τῶν ἀνθρώπων νὰ ὑπερβῇ, καὶ πρὸς τὰς χαμαιζήλους αὐτῶν περι-
φρονήσεις δι' ἐκτάκτων καὶ ὑπερανθρωπείων νὰ ἀπαντᾷ κατορθωμά-
των; Μοναδικὸν ἴσως παράδειγμα πρόκειται ἐν τῇ οἰκουμένῃ ἡ μέχρι
θηριωδίας ἀλαζονία τοῦ ἀτιθάσσου τέκνου τῆς Ἀλβιόνης, ὅπερ τὸν
Child-Harold καὶ τὸν «Μαμφρέδον» ἐποίησε. Καὶ οὐδεὶς μὲν ἀγνοεῖ
ἂν ἐπὶ τέλους δὲν ἤθελεν ἐπανέλθει εἰς τὰς τῶν οἰκείων ἀγκάλας,
ἃς ἀποτροπιαζόμενος ἔφυγε τὴν πατρίδα καὶ πλάνος περιήρχετο
τῶν Εὐρώπῃ καὶ τὴν Ἀνατολὴν, ἵνα σαρκάσῃ καὶ καταξέσχισῃ τὴν
κοινωνίαν διὰ τῶν λεοντείων αὐτοῦ ὀνύχων· ἐν τούτοις ἀνθρώπος
γενόμενον τὸ θηρίον ὡς ἀμνὸς ὑπὲρ τῶν ἀνθρώπων ἐπὶ τοῦ θυσιαστη-
ρίου προσῆλθε καὶ διὰ μιᾶς μόνης πράξεως οὐχὶ μόνον τὰ ἴδια αὐ-
τοῦ ὑπερέβη ἔργα ἀλλὰ καὶ πρὸς τὴν μνήμην αὐτοῦ εὐμενῇ κατέ-
στησε τὴν μισοῦσαν αὐτὸν ἀνθρωπότητα.

Κατὰ τοὺς χρόνους ἡμῶν, ὅτε οἱ ὕλικοι τῆς εὐημερίας ἐν γένει
ηὐξήθησαν πόροι, ὅτε ἰδίως ἡ γραμματολογικὴ κίνησις, τὰ περιο-
δικὰ καὶ αἱ ἐφημερίδες ἐπολλαπλασιάσθησαν, οἱ θιασῶται τῆς Μού-
σης δὲν ἔχουσι πλέον νὰ προτιμῶσι μεταξὺ ἄρτου καὶ φιλοτίμου ὑ-
πάρξεως, μεταξὺ αὐτοκτονίας καὶ χιτῶνος ταπεινωτικῶς δεχομένου.
'Ἄλλ' ὅπωςδὴποτε, ὅταν τὸ μεσονύκτιον ἐπιστρέφῃτε ἀπὸ τοῦ θεά-
τρου ἢ τῆς συναναστροφῆς, ἢ τὴν αὐγὴν ἀπὸ τοῦ χοροῦ, μὴ ἀπαξιούτε
νὰ ρίπτητε ἐν βλέμμα εἰς τὸ ἀμυδρὸν φῶς καλύβης τινὸς πενιχρᾶς,
νὰ προσηλῶτε τὸ οὖς εἰς τὸν ἐκεῖθεν ἐκπεμπόμενον βαθὴν στεναγ-
μόν. Ἐν ἀποκέντρῳ, ἴσως, τῆς μεγαλουπόλεώς σας γωνία κρύπτεται

ἄγριόν τι ἀλλὰ μεγαλοφυῆς τῶν ἀγρῶν τέκνον, ὅπερ προσῆλθεν εἰς τοὺς ἄγχιθοεργοὺς τοῦ ἄστεως κόλπους, ἐν τῇ περιπτύξει αὐτῶν ἐλπίζων νὰ ζωπυρήσῃ τὴν ὑπὲρ τῆς ἐπιστήμης καὶ τῶν γραμμάτων ἐνδόμυχον αὐτοῦ φλόγα. Ἀνοίξατε τὴν πτωχὴν ἐκείνην θύραν, διότι ἴσως κλεῖδα δὲν ἔχει, ἀνοίξατέ την, διότι ἡ πρόνοια τοῦ θεοῦ τὴν ὥραν ἐκείνην τὰ βήματα καὶ τὰ βλέμματά σας ὠδήγησεν· ἐπὶ κλίνης τραχείας καὶ κρουεῶς κατεσκληκυῖα ἴσως καὶ πελιδνὴ ὑπαρξίς μέχρι τῶν μυχῶν τῆς καρδίας διὰ τῆς θέας αὐτῆς θέλει σᾶς συγκινήσει. Ἀλλὰ, μὴ πρὸς θεοῦ, ἀνοίξτε τὸ βαλάντιόν σας, διότι ἡ ἐλεημοσύνη τοῦ ἀργυρίου θὰ τὴν φονεύσῃ, καὶ μετ' αὐτῆς πιθανῶς ἄλλα ὄντα οἰκεῖα, ἅπερ ἀπὸ μακρυνῶν ὁρέων καὶ πεδιάδων νυχθημερὸν ὑπὲρ αὐτῆς προσευχόμενα αὐτὴν ὡς βακτηρίαν τοῦ γήρατός των ἐλπίζουσιν. Εἶπατέ της μόνον ὀλίγας λέξεις προσδοκιῶν καὶ παραμυθίας, διότι ὁ φιλότιμος σπουδαστὴς αὐτὴν μόνον τὴν ἐλεημοσύνην ἀσμένως δύναται νὰ δεχθῇ. Ἡ ὑπερηφάνεια τοῦ ἀγρότου, ὅστις θεῖαν τινὰ μοῖραν ἐν ἑαυτῷ αἰσθανθεὶς ἦλθεν ἐντὸς τοῦ ἄστεως αὐτὴν νὰ καλλιεργήσῃ, ἡ ὑπερηφάνειά του εἶναι ἴσως πολλάκις ἀγροῖκος, ἀλλὰ τὸ ἐλαττήριόν της ἀνώτερός τις ἐνέπνευσε δαίμων, καὶ πρὸ τῆς ἐν-θέου ταύτης ἀλαζονίας εὐλαβῆς κλίνετε γόνυ.

Ὁ Φαῖδρος εἰς οὐδεμίαν ἀνῆκε τῶν ἀνωτέρω σχεδιαγραφεισῶν κατηγοριῶν τῶν τοῦ κόσμου τούτου ἀγωνιστῶν. Ἀλλ' ἂν αἱ διανοητικαὶ αὐτοῦ δυνάμεις δὲν ἦσαν ἑκτακτοὶ, δὲν ἦσαν ὅμως καὶ τῶν συνήθων· οἱ ἀνώτεροι αὐτοῦ πόθοι ἐφαίνοντο ἄξιοι τῆς πνευματικῆς δεξιότητός του, καὶ ὅτε ἐβλέπε ποῦ ταπεινότεροι αὐτοῦ εἶχον ἀναβῆ, περιστάσεων αἰσιωτέρων τυχόντες, ἐκεῖνος ἀνεπίσχετον ἔφινε τὴν ὁρμὴν τῆς δημιουργικῆς αὐτοῦ φαντασίας πρὸς τὰς ἀορίστους τοῦ μέλλοντος χώρας· ἀλλὰ ἐστερημένος ὑπομύνης ἀξίας τῆς εὐφυΐας παρεδίδετο θυμᾷ καὶ ἔρμῳ τοῦ ὑπερηφάνου αὐτοῦ χαρακτήρος, περιφρονοῦντος τὴν ἐγκαρτέρησιν ἐκείνην περὶ τὰ μικρὰ καὶ τὰ εὐτελεῖ, ἥτις ἐν τούτοις καὶ τὰς κοινοτέρας πολλάκις φύσεις προήγαγεν, ἐνίοτε δὲ καὶ ἀνύψωσε. Κατὰ τὴν ἐποχὴν, ἐν ᾗ ἀφήκαμεν τὸν Φαῖδρον ἐναπολειφθέντα μόνον ἄνευ τῆς μητρὸς ἐν Ἀθήναις, ἥτοι τῷ 1856, ἡ πρωτεύουσα τῆς Ἑλλάδος δὲν εἶχεν ἀκόμη τὴν πολιτικὴν καὶ κοινωνικὴν κίνησιν, ἥτις βραδύτερον ἀπὸ τοῦ 1859, καὶ πρὸ πάντων μετὰ τὸ 1862, ἤρξατο ἀναπτυσσομένη. Εἶναι ἀληθές,

ὅα ὠνομάζετο. Ἡ χαρὰ τῆς Εἰρήνης πρηκυλούθει αὐτὸν ὥς σκιά, διότι ἀπέναντι αὐτῆς ἐφαντάζετο τὸ ἰνδαλμα τῆς ἰδίας αὐτοῦ μητρὸς κατατεθλιμμένον, ὀργίλον ὄχι, ἀλλὰ ὄψιν ἐλέγχου φέρον, δυσφοροῦν, οὐχὶ ἐπὶ τῇ εὐδαιμονίᾳ τῆς ἀγαθῆς τοῦ Ἀριστείδου μητρὸς, ἀπαγε! ἀλλ' ἐπὶ τῇ παρεκτροπῇ καὶ τῷ ἀμαρτήματι τοῦ υἱοῦ της, ὅς-τις, ἐνῶ παραμυθία καὶ ἐλπίς καὶ μέλλον σέμνωμα αὐτῆς προώριστο ν' ἀποβῇ, ἀνχισθητεῖ πρὸς τὸν μητρικὸν πόνον, λησμονεῖ σχεδὸν ὅτι μακρὰν αὐτοῦ ὑπερξίς τις ἐν ἀφανεῖ γωνίᾳ ἀλγοῦσιν καὶ ἐργαζομένη στενάζει.

Ἐπιστρέψας οἶκαδε ἐν φοβερᾷ αἰσθημάτων πάλῃ ἐφαίνετο ὅμως μᾶλλον ἀποφασισμένος νὰ ἐπανέλθῃ εἰς τὰ βιβλία του καὶ τὴν ἐπιστήμην καὶ τακτικώτερον μετὰ τῆς μητρὸς ν' ἀλληλογραφῇ· διότι ἐπὶ δύο σχεδὸν ἔτη, κατὰ τὰ ἔτη ἀκριβῶς ἐκεῖνα, καθ' ἃ ἡ διηνεκῶς δακρύδρεκτος ράπτρια, ἡ τὴν νύκτα μόνον, καὶ τοῦτο σπανίως, ἐξερχομένη εἶχεν ἀνάγκην τῆς ἡθικῆς ἐνισχύσεως τοῦ Φαίδρου, ὁ Φαῖδρος ἀλλαχοῦ ἀπέσπασε τὴν καρδίαν του καὶ ὑπὸ ἄλλων κατείχετο φίλτρων. Ἄμα ἀνοίξας τὴν θύραν τῆς αἰθούσης αὐτοῦ εὗρεν ἀπέναντι τὸν σεβάσμιον ἐκεῖνον καθηγητὴν τῆς ἱατρικῆς, ὃν ἐνθυμεῖται βεβαίως ὁ ἀναγνώστης, καὶ ὅστις μετὰ πατρικοῦ ἐνδιαφέροντος παρακολουθῶν τὰς περιπετείας τοῦ Φαίδρου εἶχε τὰ πάντα λεπτομερῶς μάθει καὶ μεθ' ὅλης τῆς δυνατῆς ἐπιφυλάξεως, τῆς εἰς τὴν λεπτὴν θέσιν τῆς Κλεοπάτρας ὀφειλομένης, εἶχε διὰ συνεχοῦς ἀλληλογραφίας ὑποδείξει τὰς τάσεις, τοὺς σκοποὺς, τὰς ἀνωμαλίας τοῦ εἰκασαετοῦς ἤδη υἱοῦ της. Μία τῶν πρὸς ἑαυτὸν ἐπιστολῶν τῆς Κλεοπάτρας ἐφάνη αὐτῷ τοσοῦτον συγκινητικὴ, τοσοῦτον ἀξία τῆς περὶ τὴν ἀγωγὴν παίδων ἀπαραμίλλου αὐτῆς δεξιότητος, τοσοῦτον ἔβριθε λεπτῶν αἰσθημάτων καὶ διαγνώσεων, ὥστε ὁ γέρον καθηγητῆς ἐνόμισεν ὅτι ἂν, καὶ πᾶσαν μὲν τὴν μετ' αὐτοῦ ἀλληλογραφίαν τῆς Κλεοπάτρας, ἀλλὰ ἰδίως τὴν περὶ ἧς ὁ λόγος ἐπιστολὴν, ὑποβάλλῃ εἰς ἀνάγνωσιν τοῦ Φαίδρου, ὁ νεανίας ἐπανερχεται εἰς τὴν εὐθείαν, ἀποδίδεται εἰς τὴν μητέρα του καὶ εἰς τὴν ἐπιστήμην. Ὁ Φαῖδρος συνεταράχθη μέχρι τῶν βαθυτέρων μυχῶν τῆς καρδίας, κατέβρεξε μὲ δάκρυα τὴν ἐπιστολὴν τῆς μητρὸς, ἀλλ' οὐδεμίαν ἔδωκε ὑπόσχεσιν περὶ ἐξαλείψεως τοῦ ἄλλου φλογεροῦ καὶ ἐγωιστικοῦ αἰσθήματός του. Τοῦναντίον πατρικαὶ ἀλλ' ἀνεπιτήδειαί τινες λέξεις

τοῦ γέροντος καθηγητοῦ συνέτειναν εἰς ἐπαύξησιν τοῦ νεανικοῦ πείσματος· διότι, ὅτε ὁ Φαῖδρος ἠρώτησε πῶς μία γυνή οὕτως ἀνεπτυγμένη, ὥς ἡ μήτηρ του, καὶ εἰς ἀνὴρ οὕτω διακεκριμένος, ὥς ὁ καθηγητής, κατώρθουν νὰ θεωρῶσιν ἔγκλημα ἐν αἴσθημα οὐπερ τὴν ἀγνότητα, τὸ ὕψος καὶ τὴν δύναμιν ἠδύναντο καὶ οἱ ἄγγελοι ἀκόμη νὰ φθονήσωσιν, ὁ γέρον καθηγητής, πλὴν τῶν ἄλλων ἀντιρρήσεων τῆς ἡλικίας, τῶν πρὸς ἑαυτὸν καὶ τὴν μητέρα καθηκόντων, εἶχε ρίψει ἐν τῷ μέσῳ καὶ μομφάς τινας περὶ ἀστασίας καὶ ἐλαφρότητος τῆς Κλεονίκης, πρὸ πάντων δὲ περὶ διαφορᾶς τῆς κοινωνικῆς θέσεως, αἵτινες καὶ τὴν κόρην καὶ αὐτοῦ τοῦ ἰδίου τὸν ἐγωϊσμόν ἀδεξίως προσέβαλλον.

Ὁ σεβάσμιος γέρον εὐρεθεὶς ἀπέναντι βιαίας ἐκρήξεως οὕτως ἀντιθέτων παθῶν καὶ ὁρμῶν ἐνόμισεν ἀναγκάσιον νὰ ἐπιστείλῃ τῇ Κλεοπάτρᾳ γράφων αὐτῇ ὅτι ὀριστικῶς καὶ ἀνυπερθέτως πρέπει νὰ φθάσῃ εἰς τὰς Ἀθήνας. Καὶ ἤτο τῶνόντι καιρός. Ἀγρυπνος τὴν νύκτα ἐκείνην ὁ Φαῖδρος προσεπάθει μὲν νὰ εὕρῃ τρόπον ὅπως συμβιβάσῃ πάντα αὐτοῦ τὰ αἰσθήματα, ἀλλ' αἴφνης περὶ τὴν αὐγὴν οἱ ἀδέξιοι ἐκεῖνοι ὑπαινιγμοὶ τοῦ καθηγητοῦ περὶ τῆς κοινωνικῆς αὐτοῦ πρὸς τὴν Κλεονίκην διαφορᾶς ἤρχισαν σφοδρότερον καὶ ἐπιμονώτερον νὰ καταλαμβάνωσι τὸν ἐγκέφαλόν του. Πλὴν ὁ ἐγωϊσμός, ὁ ὑπέρμετρος ἐκεῖνος ἐγωϊσμός, μακρὰν αὐτοῦ ἀπεδίωκε πᾶσαν ὑπόνοιαν κατὰ τῆς εἰλικρινοῦς τῆς Κλεονίκης ἀγάπης, διότι κατ' αὐτὸν οὐδεμία ὑπαρξὶς δύναται ν' ἀπατήσῃ τὸν Φαῖδρον, οὐδεὶς καὶ ἐπὶ θρόνου ἰστάμενος δύναται νὰ παραβληθῇ πρὸς τὸν εὐφυᾶ, τὸν χαρίεντα, τὸν ἱπποτικὸν τὸ φρόνημα καὶ εὐγενῆ τὴν ψυχὴν Φαῖδρον, τὸν Φαῖδρον ἐκεῖνον, ἐν ᾧ ἐφαίνετο ἀναζῶν ἐν Ἀθήναις ὁ ἀρχαῖος τοῦ Ἴωνος τύπος.

Μετὰ δύο ἐν τούτοις ἑβδομάδας ὑπόκωφος θροῦς ἐν τῇ Ἑλληνικῇ πρωτευούσῃ ὑπεψιθύριζεν ὅτι ἡ θεία ἤρχισε σπουδαίως ν' ἀνησυχῇ διὰ τὸν ἀνώμαλον βίον τοῦ Φαῖδρου, διὰ τὴν πρὸς τὴν σπουδὴν ἀμέλειάν του, διὰ τὴν ἀποστροφὴν αὐτοῦ πρὸς μόνιμον καὶ πρακτικὸν στάδιον. « Ἡ ποίησις σήμερον καὶ τὰ γράμματα καὶ αἱ κομψαὶ ἢ λαμπραὶ φιλολογικαὶ πραγματεῖαι, ἔλεγεν, ὥς ἐφημίζετο, ἡ θεία τῇ Κλεονίκῃ, δὲν δίδουσι μέλλον, οὐδὲ μᾶς συνείθισαν ἡμᾶς οἱ γονεῖς μας, κόρη μου, μὲ τὰς ἰδιοτροπίας καὶ τὰς ἀεροβασίας τῶν ποιητῶν. Τὰ πλούτη καὶ τὰ ζηλευτὰ προτερήματά σου πρέπει νὰ θαμδῶσουν

των τῆς ἀγάπης καὶ τῆς ἀφοσιώσεως, εὐτυχῶς δὲν ἐγεννήθησαν διὰ τὰς Ἑλληνίδας, καὶ πολὺ μακρὰν τῆς Ἀνχτολῆς πρέπει νὰ ἀναζητήσῃ τὰ πρωτότυπα αὐτοῦ ὁ ποιητής, ὅστις ἤθελε ζηλώσει τὴν ἀχάριστον δόξαν νὰ ἀναδιβάσῃ σκάνδαλα ἐπὶ τοῦ θεάτρου. Ἀλλ' ἡ Κλεονίκη ἐφάνη προικισθεῖσα ὑπὸ τῆς φύσεως ὅπως τιμωρήσῃ τὸν νεανίαν, ὅστις εἰς λαμπρὸν ἐπιστημονικὸν καὶ φιλολογικὸν στάδιον προωρισμένος, δεκαοκταετῆς ἔτι κατεσπατάλησε τὰς πολυτιμοτέρας τῆς ζωῆς του ἡμέρας, οὐχὶ τοσοῦτον ἐκ φλογεροῦ ἔρωτος ἀφοσιούμενος εἰς τὴν Κλεονίκην, ὅσον ἐκ μεγάλου καὶ ὑπερφιάλου ἐγωϊσμοῦ. Οἱ καθηγηταὶ τῆς Νομικῆς Σχολῆς ὡς ἀγλάισμα τῆς ἐπιστήμης αὐτὸν ἐνόμιζον, δι' ἐνθαρρυντικῶν κατέβρεχον φιλοφρονήσεων μίαν λαμπρὰν νομικὴν αὐτοῦ πραγματείαν καλλιτεχνικώτατα συντεταγμένην, καὶ ὁ Φαῖδρος ἀδιάφορος πρὸς τὰς μικρὰς ταύτας, ὡς τὰς ἐνόμιζε, τιμὰς διὰ μίαν μόνην ἐσεμνύνετο δόξαν. Τὴν Κλεονίκην οἱ περιφανέστεροι γόνοι τῆς Ἀνχτολῆς ἐθεράπευον, καὶ ὅμως ὁ Φαῖδρος ἐφαίνετο θριαμβεύων, περὶ αὐτὸν ἐστρέφοντο, οὐχὶ μόνον τὰ πλούτη τῆς πολυτέρου προικὸς, ὅπερ δευτερεῦον διὰ τὸν ἀληθῶς ἵπποτικὸν νεανίαν, ἀλλὰ καὶ οἱ ὀφθαλμοὶ ἐκεῖνοι, οὓς ἡ ποίησις ἡμιλλᾷτο ἀνωνύμως νὰ ψάλλῃ. Διελάλει ὁ Φαῖδρος ὅτι ἐξ εὐγενοῦς οἴκου ὤρματο, καὶ κατὰ τοῦτο δὲν εἶχεν ἄδικον· ἠρίθμει προγόνους καὶ γονεῖς ἐν τῇ εὐδαιμονίᾳ καὶ τῇ μαθήσει καὶ ταῖς ἀνωτέραις σφαίραις ἀνατραφέντας· ἀλλ' ὅπωςδῆποτε ἦτο σπουδαστὴς ἀκόμη τοῦ Πανεπιστημίου ἄγνωστος ἐν τῇ κοινωνίᾳ, ἄνευ βεβαίου μέλλοντος, ἄνευ οἰκογενείας γνωρίμου ἐν τῇ Ἑλληνικῇ πρωτεύουσῃ. Ἐνῖκα λοιπὸν ἄνευ πανοπλίας βαρείας, μὲ μόνην τὴν ἐλαφρὰν καὶ χαρίεσσαν τοῦ γενναίου χαρακτῆρος σφενδόνην, καὶ τοῦ Πανεπιστημίου τὰς πύλας ὡς τῶν εὐήθων καὶ τῶν κοινῶν φοιτητῶν ἐντευκτήριον περιφρονητικῶς περιώρα. Τέσσαρα ἔτη εἶχον ἤδη παρέλθει ἀπὸ τῆς ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ ἐγγραφῆς, ἐν γένει, καὶ τρία ἀπὸ τῆς ἐγγραφῆς εἰς τὴν Νομικὴν. Καὶ κατὰ μὲν τὰ πρῶτα δύο ἔτη ὑπὸ τὸ ἄγρυπνον τῆς μητρὸς ὄμμα μέλλων δαδούχος τῆς ἐπιστήμης ἐκλείζετο μεταξὺ τῶν καθηγητῶν καὶ τῶν συνομιλητῶν του, ἀπὸ δὲ τῆς ἀπομονώσεώς του βιβλίον δὲν ἀνεγίνωσκεν ἄλλο ἢ τὴν μεγαλοπρεπῆ ἀλλ' ἀνεξερεύνητον τοῦ ἀστερόεντος οὐρανοῦ βίβλον, καὶ περὶ ἄλλην μελέτην δὲν ἡσχολεῖτο ἢ τὴν τῆς ψυχῆς καὶ τῶν φλογερῶν αὐτοῦ πῶθων ἐγωϊστικὴν θεραπείαν.

Ἄλλ' ὅτε διερχόμενός ποτε ἀπὸ τοῦ πενιχροῦ οἰκίσκου τῆς Εἰρήνης καὶ τοῦ Ἀριστείδου ἀνέβη μηχανικῶς νὰ χαιρετίσῃ τὸν πηλαιὸν ἐγκάρδιον φίλον, ὃν πρὸ πολλοῦ ἤδη δὲν ἔβλεπε, πικραὶ λέξεις τὸν διέφυγον, μὴ προελθοῦσαι βεβαίως ἐκ φθόνου, καὶ οἱ δι' αὐτῶν ἐκδηλούμενοι σαρκασμοὶ ἐφάνιντο μᾶλλον κατὰ τοῦ προφέροντος αὐτοὺς Φαίδρου ἀπευθυνόμενοι. Ὁ πτωχὸς οἶκος ἡτοιμάζετο νὰ πανηγυρίσῃ τὴν ἀναγόρευσιν τοῦ ἐν ταῖς ἐξετάσεσιν εὐδοκιμήσαντος διδάκτορος τῆς ἱατρικῆς Ἀριστείδου, ἡ ἀγαθὴ Εἰρήνη ἐγέλα ἐκ τῆς χαρᾶς καὶ ἐκλαίεν ἐκ τῆς συγκινήσεως, καὶ ὁ Φαῖδρος ἐνέπαιζε τὰς οἰκογενειακὰς αὐτὰς τῶν κοινῶν ἀστῶν εὐχαριστήσεις. « Ἀλλὰ ποίαν θέσιν θὰ ὑποστηρίξῃς αὐριον, Ἀριστείδη, ἀναγορευόμενος; » ἠρώτησεν αἴφνης καὶ ἀποτόμως διακόπτων τοὺς χαριεντισμούς του. Μετὰ δὲ ὀλίγων λεπτῶν σιωπῇ « ἔχεις χειρίδας καὶ λευκὸν περιλαίμιον; » ἐρωτᾷ σοβαρῶς πάντοτε τὸν Ἀριστείδην· ἂν δὲν ἔχῃς, ἔλθε νὰ λάβῃς τὰ ἰδικά μου, καὶ ὅταν ἀναγορευθῶ καὶ ἐγὼ διδάκτωρ τῆς νομικῆς, πιθανὸν νὰ ἦμαι πολὺ πλούσιος, ἀλλὰ πιθανώτερον καὶ νὰ μὴ ἔχω μὴδ' ἓνα πῖλον διὰ νὰ προσέλθω εὐπρόσωπος. Ὑγείαινε, περιμένε με αὐριον μετὰ τῶν πρώτων εἰς τὸ Πανεπιστήμιον, ἀλλὰ ὑπὸ τὸν ὅρον ὅταν ἀναγορευθῶ καὶ ἐγὼ διδάκτωρ τῆς νομικῆς νὰ μὴ λείψῃς. Γελᾷς, νομίζεις ἴσως ὅτι δὲν θὰ δώσω ποτὲ ἐξετάσεις; Μετ' ὀλίγας ἡμέρας θὰ σὲ δώσω νὰ ἐννοήσῃς ὅτι καὶ σὺ ἀπατάσαι καὶ ὅλος ὁ κόσμος. » — Φθάνει νὰ θέλῃς Φαῖδρε μου, καὶ δι' ἐσὲ αἱ ἐξετάσεις εἶναι ἓνα « πιστεύω. » — « Ναί, Ἀριστείδη μου, ἄλλοτε οὕτως εἶχε τὸ πρᾶγμα, ἀλλὰ σήμερον. . . Ἄφες με σὲ παρακαλῶ εἰς τὴν ἀπώλειαν, εἰς τὴν τύχην μου, καὶ ὕπαγε νὰ ἐναγκαλισθῇς τὴν μητέρα σου· δός της καὶ ἐκ μέρους μου ἓνα ἀσπασμὸν, τὸν ὁποῖον αὐτὴν τὴν στιγμὴν δὲν δύναμαι νὰ προσφέρω εἰς τὴν ἰδικήν μου μητέρα. » — Δύω περίπου ὥρας μετὰ τὴν ἐπίσκεψιν ἐκείνην ὥραία ἐπῆλθε καὶ μαγευτικὴ νύξ, ἀλλὰ ὁ Φαῖδρος οὔτε εἰς τὰ ἄστρα αὐτῆς κατέφυγεν, ὡς συνήθως, ὅπως μετὰ τοῦ οὐρανοῦ διαλεχθῇ περὶ τοῦ λαμπροῦ καὶ περιφανοῦς μέλλοντός του, οὔτε εἰς συνένευξιν ἄλλην προσγειοτέραν μετέβη, ἔνθα τὴν ἀθῶαν ἀλλὰ ἐγωῖστικὴν αὐτοῦ ἐρωτικὴν φιλοδοξίαν ἱκανοποιεῖ. Διηυθύνθη πρὸς τὸ Πανεπιστήμιον καὶ μὲ πικρὰ δάκρυα τὰς δύο αὐτοῦ κατέβρεξε στήλας, ἀναλογιζόμενος ὅτι ὁ νεώτερος καὶ εὐφυέστερος καὶ ὁ μᾶλλον πεφημισμένος τῶν διδασκτῶν

ὅτι καὶ σήμερον ἔτι δὲν φέρει τὸν χαρακτῆρα θορυβώδους μεγαλοπόλεως, οὐδὲ παριστᾷ τὰς ἀντιθέσεις ἐκείνας τῆς ἄκρας πενίας πρὸς τὸν ὑπέρογκον πλοῦτον, αἵτινες διὰ πολλοὺς μὲν τῶν νέων ἐχρησίμευσαν ὥς ἐλαττήριον πολλοὺς δὲ καὶ ἀπώλεσαν. Ἀλλ' ὅπωςδὴποτε, μεγίστη διαφορὰ μεταξὺ τῆς ἐνεστώσης κινήσεως τῶν Ἀθηναίων καὶ τῆς ἡρέμου Ἑλληνικῆς πρωτευούσης τοῦ 1856. Τὴν ἡρεμίαν ἐκείνην ἐπηύξανεν ὁ εὐρύς καὶ ὠραῖος ὀρίζων τῆς Ἀττικῆς, τὸ γοητευτικὸν περιγράμμημα, ὅπερ χαράσσει ἐπὶ τοῦ ὀρίζοντος κυκλικὴ καὶ μακρὰ ἑρέων σειρά. Ὅταν ἀπὸ τοῦ Πειραιῶς ἢ τῆς Ἑλευσίνος εἰσέρχεται τις εἰς τὰς Ἀθήνας πρὸ τῆς Δύσεως τοῦ ἡλίου, ὀπισθεν μὲν αὐτοῦ ἀφίνει χρυσοειδῆ νέφη ἐπὶ τοῦ θαλασσίου ὀρίζοντος, εἰς μοναδικὰς καὶ ποικίλας ἀνὰ πᾶσαν στιγμὴν μεταβαλλόμενα καλλιτεχνικὰς ὀψεις, κατὰ μέτωπον δὲ ἀντικρύζει τὸ ἀνέκφραστον ἐκεῖνο ἰοειδὲς χρῶμα τοῦ Ὑμηττοῦ, ὅπερ οἶονεὶ περιστέφει τὰς ἰοστεφάνους Ἀθήνας, διότι κατὰ τὴν ὥραν ἐκείνην ὁ ἐξ Ἑλευσίνος ἐρχόμενος νομίζει ἀληθῶς βλέπων τὴν πόλιν ἐπὶ τοῦ Ὑμηττοῦ προσερεοδομένην.

Ὅτε ὁ Φαίδρος ἀπέκαμνεν ἐκ τῆς ψυχικῆς ἀγωνίας καὶ τῆς ἐσωτερικῆς τῶν παθῶν τρικυμίας, δὲν ἔτρεχεν εἰς τὸν θόρυβον καὶ τὴν τύρβην νὰ σβέσῃ τὴν δίψαν τῶν πόθων, οὐδὲ εἶχεν ἐνώπιόν του τὴν παραζάλην τῶν μεγαλοπόλεων τῆς Εὐρώπης, εἰς ἣν ἡ ἐμπαθὴς καὶ κοχλάζουσα νεολαία, ὥς εἰς φοβεράν δίνην, ἐν τῇ μέθῃ τοῦ ὀργασμοῦ προθύμως ἑαυτὴν ρίπτει. Καὶ πολλάκις μὲν ἡ τερπνὴ ἀτμοσφαῖρα τὴν μαύρην μελαγχολίαν εἰς γλυκὺν ρεμβασμὸν μεταβάλλει, ἐνίοτε ὁμως αὐξάνει τὴν πρὸς τὸ ἄδηλον καὶ τὴν ἀοριστίαν διάθεσιν, συνοικειοῖ τὸ πνεῦμα μὲ τὴν περιφρόνησιν τοῦ πρακτικοῦ κόσμου, καὶ ἐνῶ ὁ περιορισμένος καὶ τακτικὸς φοιτητὴς μετὰ ἐνδεδελεχοῦς προσοχῆς παρακολουθεῖ τὸν καθηγητὴν τῆς φυσικῆς καὶ τῆς χημείας ἀναλύοντα τοὺς νόμους τῶν σωμάτων καὶ τῆς ποικίλης αὐτῶν συναφῆς, ὁ ὑπὸ θερμουργοῦ κρατούμενος φαντασίας ὑπὸ τὴν ἀτμοσφαῖραν ἐκείνην καὶ εἰς τὸν ὀρίζοντα ἐκεῖνον προσφεύγει, ὅπως ἀνακαλύψῃ τοὺς θεῖους νόμους τοῦ μυστηριώδους τῆς ἀνθρωπίνης ψυχῆς μετὰ τοῦ Πλάστου συνδέσμου. Ἀλλ' ὁ οὐρανὸς ἐνίοτε κεῖται πολὺ ὑπερθεῖν τῶν δυνάμεων τοῦ ἐξαλλοτέρου νεανίου, εἰς τὸν διάλογόν του μετὰ τοῦ θεοῦ οὐδεὶς ἀποκρίνεται, καὶ τότε ζητεῖ πάλιν ἀγκάλας ἀνθρωπίνους, ὅπως ἐκμυστηρευθῇ τὰς ψυχικὰς ἀλγηδόνας,

καὶ ἐπὶ τῆς γῆς τρέχει νὰ εὕρῃ ὑπαρξίν δυναμένην ν' ἀκούσῃ τοὺς ἀνωμάλους αὐτοῦ φθόγγους. Ἡ ὑπαρξις ὅμως ἐκείνη δὲν εἶναι πλέον ἡ μήτηρ ἢ ὁ πατήρ, διότι οὗτοι δὲν κολακεύουσι τὰς ἀδυναμίας· δὲν εἶναι καὶ ὁ ἐκ τῶν παιδικῶν χρόνων στενὸς φίλος, εἶναι ἡ πρώτη κόρη τὴν ὁποίαν θὰ ἀπαντήσῃ ἐν τῇ κοινωνίᾳ φέρουσιν, κατ' αὐτὸν, τοὺς χαρακτῆρας καὶ τὸν τύπον τῶν ἀγγέλων, μεθ' ὧν, ὑπὸ τὸν ὥραϊον ὀρίζοντα, μεμακρυσμένος τοῦ κόσμου, ἐνόμιζεν ὅτι ἡδύνατο νὰ συνομιλήσῃ, ἀλλ' οὔτινες ἐφαίνοντο λέγοντες αὐτῷ διὰ τῆς ἐπιμόνου αὐτῶν σιωπῆς «ἄφες ἡσύχους τοὺς ἡμετέρους θόλους καὶ λάλησον μετὰ τῶν ὄντων ἐκείνων ἅπερ ἐντολὴν ἔλαβον νὰ μᾶς ἀντιπροσωπεύσωσιν ἐπὶ τοῦ ἰδικοῦ σὰς πλανήτου. » Ἀλλὰ τίνας προσέφερε τίτλους διὰ τηλικαύτας ἀξιώσεις ὁ Φαῖδρος; εὐγενῆ χαρακτῆρα καὶ ἐξωτερικὴν ὄψιν, κάτοπτρον διαυγὲς τῆς ψυχῆς, ὀλίγα φιλολογικὰ ἔργα ἐν Περιοδικοῖς ἀνωνύμως δημοσιευθέντα, πόθους θερμούς καὶ διαπύρους ἐλπίδας, πεποιθήσιν εἰς τὴν πνευματικὴν γονιμότητά του, καὶ μερίζονα ἔτι εἰς τὴν εὐρύτητα τῆς καρδίας, φιλαρέσκειάν τινα θεμιτὴν, ἐπὶ ἀσυνήθων ἐρειδομένην τοῦ ἐσωτερικοῦ αὐτοῦ κόσμου ἰδιοτήτων. Οὔτε ὅτε τὸ πρῶτον ἐγνώρισε τὴν Κλεονίκην, οὔτε τὴν στιγμὴν ταύτην ἀκόμη ἐγνώσθησαν ἀνέκδοτα φιλολογικὰ ἔργα, ἅπερ ὁ τὰς περιπετείας τοῦ Φαίδρου ἐμπιστευθεὶς ἐμοὶ φίλος ἐλπίζει μετ' οὐ πολὺ νὰ ἐκδώσῃ. Βεβαίως ὅμως, καὶ ἂν μερίζονα τότε ἐκέκτητο φήμην, δὲν ἔθελεν ἀπλῶς ἐπὶ τῶν πτερίγων αὐτῆς ἰπτάμενος προσέλθει εἰς τὰς αἰθούσας τῆς θείας τῆς Κλεονίκης, μεθ' ἧς μόνῃ ἔζη ἡ πλουσία αὕτη ἀλλ' ὀρφανὴ πατὴρ καὶ μητὴρ κόρη. Ἡ κοινωνία τῶν Ἀθηναίων, ἀγνοῶ διατί, ἐκολάκευσε καὶ περιεποιήθη τὸν Φαῖδρον, ἴσως διότι ἀπεστρέφετο τὰς ἐφημερίδας καὶ τὴν πολιτικὴν, σύννηθες ἐνασχόλημα τῶν νέων ἐν ἀπάσαις ταῖς πρωτευούσαις τῶν εὐνομουμένων Κρατῶν τῆς Εὐρώπης — καὶ ὁ Φαῖδρος ἐγῴστικώτερος ἑαυτοῦ γενόμενος ἐνόμισεν ὅτι ἡδύνατο νὰ παρουσιασθῇ διὰ νὰ νικήσῃ, μὲ δύο λέξεις καὶ μὲ ἓν βλέμμα νὰ κατακτήσῃ. Αἱ ὑπέρμετροι ἀξιώσεις πρέπει ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ ἀκόμη νὰ τιμωρῶνται, ὅθεν δῆποτε καὶ ἂν προέρχωνται, πρὸς οἶονδῆποτε καὶ ἂν ἀποβλέπωσι σκοπὸν, καὶ ἡ τοῦ Φαίδρου, ὡς ὤφειλεν, ἀντημείφθη. Τὰ ἔνοχα δράματα τοῦ οἰκογενειακοῦ βίου, ἢ καὶ αἱ ἰδιότροποι ἀκόμη σκηναὶ τῆς δι' ἀκινδύνων ἐλαφροτήτων διακωμωδῆσεως τῶν ἱερῶν αἰσθημάτων

τὴν κοινωνίαν, καὶ μὲ τὰ φοιτητάρια, μὲ τὰ ἄγνωστα τέκνα τῆς τί-
χης, τὰ ὅποια αἴφνης μὲ ἐν βιβλιάριον φαντασίας προβάλλουσιν εἰς
τὸν κόσμον, ἡ κοινωνικὴ θέσις σου θάπτεται, καὶ σὺ δὲν θ' ἀναδει-
χθῇς ὅσον ἀρμόζει εἰς τὴν ἀνατροφὴν σου.» Τοὺς πειστικοὺς αὐτοὺς
λόγους ἡ θεία συνώδευε διὰ πειστικωτέρων ἀκόμη καὶ στερεωτέρων
ἐπιχειρημάτων. Κατὰ τὰς ἡμέρας ἐκείνας εἶχε διέλθει ἐξ Ἀθηνῶν
πλούσιος καὶ ἐλαφρὸς νεανίας, ὅστις δὲν ἡσχολεῖτο μὲν μὲ τοὺς στί-
χους καὶ μὲ τὸν Βύρωνα καὶ τὸν Λαμαρτῖνον, δὲν ἡγάπα τὰς διαι-
γεῖς νύκτας νὰ μελετᾷ τοὺς ἀστέρας, ἀλλ' ἐξαισίαν ἐκέκτητο δε-
ξιόληπα περὶ τὸ κομψῶς περὶ τῶν ἀσημοτέρων πραγμάτων λαλεῖν,
καὶ περὶ τὸ θαυμασίως σχολιάζειν τοὺς τελευταίους τῶν Κυριῶν συρ-
μούς. Εἰς δὲ μόνος, ἀλλὰ τότε ἀκόμη μόνος αὐτὸς, ἐγίνωσκεν ἐν Ἀ-
θήναις ὅτι ὁ νέος Δὸν Ζουὰν εἶχεν ἀπολέσει πᾶσαν τὴν μητρικὴν του
περιουσίαν εἰς τὸ Ἀμβούργον καὶ ἡτοιμάζετο νὰ μεταβῇ εἰς τὸ Μό-
ναχον — διότι τῷ ὑπελείπετο ἀκόμη ἡ πατρικὴ κληρονομία, ὅ-
ποτε μαθὼν ὅτι ἐν Ἀθήναις ἔζη ἐσχάτως πολυφερνὸς κόρη προϋτί-
μησε νὰ δοκιμάσῃ τὴν τύχην του ἐν τῇ Ἑλληνικῇ πρωτευούσῃ, μᾶλλον
ἢ ἐν τῇ τοῦ Πριγκηπάτου τοῦ Μονάκου. Ἐν τινὶ ἑσπερινῇ συναναστρο-
φῇ παρὰ τῇ Κλεονίκῃ, καθ' ἣν καὶ ὁ Φαῖδρος καὶ ὁ Δὸν Ζουὰν παρευ-
ρίσκοντο, ὁ τελευταῖος ὁμιλῶν μετὰ τῆς Κλεονίκης περὶ τινος νέου
κοψίματος γυναικείων ἐνδυμασιῶν καὶ στραφεὶς αἴφνης πρὸς τὸν Φαί-
δρον «δὲν ἔχει οὕτω, τῷ λέγει, κύριε; σεῖς πρέπει νὰ γινώσκητε ἀπὸ
τοιαῦτα πράγματα.» Ὁ Φαῖδρος μόλις ἐγένετο κύριος ἑαυτοῦ, ἤλ-
λαξε διαφόρους ὕψεις, καὶ μηχανικῶς ἐν «μάλιστα» ἀπαντήσας ἡγέρ-
θη βιαίως καὶ πρὸς τὴν θεῖαν ἀπευθυνόμενος «λοιπὸν πότε τελοῦνται
οἱ γάμοι, θεία;» τῇ λέγει. Ἡ θεία φοβηθεῖσα τὴν ἐξηγριωμένην ὄψιν
τοῦ Φαῖδρου «ἐγὼ δὲν ἡξεύρω τίποτε, ἀπαντᾷ, ἡ Κλεονίκη θ' ἀποφα-
σίση.» Ὁ ἀναγνώστης ἐνόησε βέβαια ὅτι ὁ Φαῖδρος ὑπέθεσε τὸν δὸν
Ζουὰν γινώσκοντα τὸ μυστήριον τῆς οἰκογενειακῆς θέσεώς του, καὶ
τὴν ὑπόνοιαν ταύτην τοῦ Φαῖδρου ἐνίσχυσε ἐτι μᾶλλον ἐν πικρότατον
καὶ σατανικὸν μειδίαμα τῆς Κλεονίκης, δι' οὗ αὕτη ἐν γνώσει καὶ
ἐσκεμμένως καὶ δι' ἐλαφρᾶς ἀλλὰ θανασίμου κακίας ἐσχολίασε τὴν
πρὸς τὸν Φαῖδρον ἐρώτησιν τοῦ δὸν Ζουὰν, ὅστις ἀδαῆς ὅλως τῶν
κατὰ τὸν ἐνώπιόν του νεανίαν, καὶ ἂν ἐγίνωσκεν ἀκόμη τὰ πάντα,
δὲν θὰ ἦτον εἰς θέσιν νὰ διαδραματίσῃ πρόσωπον εὐφυοῦς μοχθηροῦ.

Τὴν ἐπιουῶσαν ὁ Φαῖδρος ἐλάμβανε τὴν ἐξῆς ἐπιστολὴν ἐπὶ κοινοῦ χάρτου, οὐχὶ πλέον ἐπὶ μυροδόλου, γεγραμμένην καὶ πεζώτατα διὰ τοῦ ταχυδρομείου πεμφθεῖσαν:

Κύριε Φαῖδρε !

« Χθὲς τὸ ἐσπέρας ἐπράξατε διπλὴν αὐθάδειαν πρὸς τὴν θεῖαν μου λαβόντες ὕφος οἰκοδεσπότου ὀργίλου καὶ ἐρωτήσαντες αὐτὴν περὶ τῆς ἐποχῆς καθ' ἣν θὰ τελεσθῶσιν οἱ γάμοι· υἱὸς ραπτρίας δὲν δύναται νὰ ἔχη τοιαύτας ἀξιώσεις, καὶ πρέπει νὰ ἦσθε πολὺ εὐχαριστημένος διότι, ἐνῶ πρὸ δύο ἡμερῶν ἐγίνωσκον τὴν καταγωγὴν σας, συγκατέβην ὅμως νὰ σᾶςδεχθῶ καὶ χθὲς τὴν νύκτα εἰς τὴν οἰκίαν τῆς θείας μου. Ἐπειδὴ δὲ πιθανὸν νὰ ἠρωτήσατε περὶ τῶν γάμων μου μετὰ τοῦ ἀξιολόγου καὶ λαμπροῦ νέου Κ. Ἀντωνίου, ὃν ἡτύχησατε νὰ ἴδητε παρ' ἐμοῖ, δύναμαι νὰ εὐχαριστήσω τὴν περιέργειάν σας βεβαιοῦσα ὑμᾶς ὅτι τελοῦνται μετὰ τέσσαρας ἑβδομάδας. Εἰς τὸ διάστημα αὐτὸ ἐλπίζω νὰ φθάσωσιν ἐκ Παρισίων αἱ παραγγελίαι μου, ὡς καὶ μερικαὶ ἄλλαι τὰς ὁποίας περιμένω ἀπὸ ἓν κατὰστημα συρμοῦ ἐν τῇ Σμύρνῃ. »

ΚΛΕΟΝΙΚΗ.

Ἡ πραγματικότης ἤρχετο ὀρμητικὴ καὶ κεραυνοβόλος, ἀνεπτύσσετο ὀδυνηρὰ καὶ σπαραξικάρδιος πρὸ τῶν κλειστῶν ὀφθαλμῶν τοῦ Φαῖδρου, ὅστις μέχρις ἐκείνης τῆς στιγμῆς θριάμβους, καὶ οὐχὶ ἀδίκως, ἠρίθμει. Ἐμείνει κεκηνῶς ἐπὶ τοῦ ἀνακλίντρου αὐτοῦ καὶ οὔτε εἰς φίλον ἐτόλμα νὰ ἐμπιστευθῇ τὴν θανατηφόρον πληγὴν, οὔτε δυνάμεις ἢ διάθεσιν εἶχε νὰ ἐξέλθῃ, διὰ νὰ ἐξετάσῃ καὶ μάθῃ τίς ὁ βλάξ ἐκεῖνος καὶ νευρόσπαστος ἀντίπαλος· ἡ φαντασία του μὲ μαῦρα χρώματα ἐζωγράφει τὰ εἰρωνικά βλέμματα, ἅπερ ἤθελεν ἀπαντήσῃ καθ' ὁδόν, καὶ τοὺς σαρκασμοὺς, οὓς ἤθελεν ἀκούσει περιβομβοῦντας τὰς ἀκοάς του. Κατὰ τύχην, ἡ ἀγαθὴ Εἰρήνη ἤλθε νὰ τὸν προσκαλέσῃ αὐτοπροτόπως, ὅπως παρευρεθῇ εἰς τὸ οἰκογενειακὸν γεῦμα, ὅπερ ἐδίδετο εἰς τιμὴν τοῦ νέου διδάκτορος Ἀριστείδου, καὶ παρ' αὐτῆς, χωρὶς νὰ τὴν ἐρωτήσῃ, ἔμαθεν ὅτι πρὸ δύο ἡμερῶν μία νέα Κυρία μετὰ τῆς θείας της, ἐνῶ τὸ ἔχημά των διέβαινε πρὸ τοῦ οἰκίσκου τῆς Εἰρήνης, κειμένου πρὸς τὸν δημόσιον περίπατον, κατεδέχθησαν νὰ ἐπισκεφθῶσι τὸ πτωχικὸν της, διότι τὸ ὄχημα τὰς ἀνέτρεψεν, εὐτυχῶς ὅχι ἐπικινδύνως, ὅτι ἐκείνη τὰς ἐπεριποιήθη, ὅσον τὰ μέσα της τῇ ἐπέτρεπον, καὶ ὅτι ἐθαύμασαν τόσον πολὺ τὸ ὦ-

ραῖον καὶ καθαρὸν ἐκ τριχάπτων κάλυμμα τῆς τραπέζης, τὸ ὁποῖον εἰς ἀνάμνησιν φιλικῆν τῆς εἶχε στείλει, ἰδιοχείρως πλέξασα αὐτὸ, ἡ Κλεοπάτρα, ὥστε ἠναγκάσθη νὰ ἐκθέσῃ εἰς τὰς κυρίας ἐκεῖνας ὅλας τὰς οἰκογενειακὰς περιστάσεις καὶ τῆς ἰδίας καὶ τοῦ υἱοῦ αὐτῆς Φαῖδρου. Ὁ Φαῖδρος εὐχαριστήσας πικρῶς, ἀλλ' ἄνευ ἐνδομύχου δυσαρρεσκείας πρὸς τὴν ἀπλοϊκὴν γυναῖκα, διὰ τὰς ἀγαθὰς αὐτῆς διαθέσεις πρὸς τὴν οἰκογένειάν του ἐπροφασίσθη ὅτι ἔνεκα κακοδιαθεσίας δὲν δύναται νὰ παρευρεθῇ εἰς τὸ γεῦμα τοῦ Ἀριστείδου. Ἄμα δὲ ἐξελθούσης τῆς Εἰρήνης, ὁ Φαῖδρος ἀνεγερθεὶς ὀρμητικῶς ἐκ τοῦ ἀνακλίντρου καὶ μετὰ βιαίων περιπατῶν ἐν τῇ αἰθούσῃ βημάτων «ἰδοῦ, Φαῖδρε, ἐπεφώνησε, σταθεὶς ἀπέναντι τοῦ κατόπτρου, ἰδοῦ καιρὸς νὰ ἐφαρμόσῃς τὸ προσφιλες σύμβολόν σου «ἡ Καῖσαρ ἢ τίποτε» δὲν ἡδυνήθης νὰ γείνῃς Καῖσαρ, πρέπει νὰ γίνῃς τί π ο τ ε » καὶ ἐκβαλὼν ἀπὸ τοῦ θυλακίου τὸ πολυθρόνον, ὅπερ ἔφερε πάντοτε μετ' αὐτοῦ, τὸ ἐστήριξεν ἐπὶ τῶν κροτάφων, καὶ μετὰ ἐν δευτερόλεπτον ἡ Κλεονίκη, πόσον ἡπατᾶτο ἀκόμη ὁ ἄπειρος νεανίας! ἡ Κλεονίκη ἔμελλε, κατ' αὐτὸν, ὑπὸ ἀμειλίγων νὰ βασανίζεται τύψεων συνειδότος. Ἀλλὰ φωνὴ ὀξεῖα «δολοφόνε, κάτω τὸ ὄπλον!» ἠκούσθη, καὶ μία χεὶρ κατέρριψε βιαίως τὸ πολυθρόνον. Ἦτον ἡ δυστυχὴς Κλεοπάτρα, ἥτις πρὸ ὀλίγου ἀφίχθεῖσα ἐκ Σμύρνης ἔδραμεν εἰς συνάντησιν τοῦ υἱοῦ τῆς συνοδευομένη ὑπὸ τοῦ γέροντος ἱατροῦ, τῆς Εἰρήνης καὶ τοῦ Ἀριστείδου. Ὁ Φαῖδρος ἐρρίφθη τρέμων ἐπὶ τινος ἔδρας πρὸ τῆς τραπέζης κειμένης, καὶ τὸ πρόσωπον ἐξ αἰσχύνης διὰ τῶν δύο χειρῶν συγκαλύπτων ἡσθάνετο μέχρις ἀλγηδόνων ἐξογκούμενον καὶ πάλλον τὸ στῆθος. Ἡ Κλεοπάτρα κατέπεσεν ἀναίσθητος ἐπὶ τοῦ ἀνακλίντρου, οἱ τρεῖς παρεστῶτες ἡσυχολοῦντο νὰ τὴν ἐπαναφέρωσιν εἰς τὴν ζωὴν, καὶ, ὅτε συνῆλθεν, ὑπὸ σπαραξικαρδίῳ λυγμῶν ἀγχομένη ἐνηγαλίζετο, ὡς σωτηρίας σανίδα, τὴν ἀγαθὴν μητέρα τοῦ Ἀριστείδου. Ὁ Φαῖδρος λαβὼν σφιγκτὰ τὴν χεῖρα τοῦ ἀρχαίου συμμαθητοῦ καὶ ἀγαπητοῦ φίλου, «ὑπάγωμεν, μόλις ἡδυνήθη νὰ συναρθρώσῃ, ὑπάγωμεν εἰς τὴν οἰκίαν σου! » Ἐπὶ ἡμίσειαν ὥραν σιγὴ τᾶφου ἐπεκράτει ἐν τῇ αἰθούσῃ, καὶ οἱ δυστυχεῖς παρεστῶτες μὴ εὐρίσκοντες λέξεις μόλις ἐψιθύριζον καθ' ἑαυτοὺς εὐχὰς τινὰς πρὸς τὸν οὐρανὸν δεόμενοι ὅπως ἐνισχύσῃ τὴν ἀπηλπισμένην μητέρα. Ὅσάκις ἐζήτησα εὐρυτέρας πληροφορίας ὅπως μάθω καὶ τὰς τελευταίας λεπτομερείας,

τάς ἀσημοτέρας λέξεις, τὰ τυχειότερα κινήματα τῆς μητρὸς κατὰ τὴν νύκτα ἐκείνην, οἱ ἐρωτώμενοι δὲν ἀπῆντων ἢ δι' ἀπλῶν χειρονομιῶν καὶ τοὺς δακτύλους ἐκεῖ ἔνω ἀπέτεινον θέλοντες νὰ μοὶ παραστήσωσιν ὅτι ὁ Θεὸς μόνος δύναται νὰ μοὶ διδάξῃ πῶς τὰς τοιαύτας νύκτας διέρχονται αἱ μητέρες. Τὴν πρώτην τῆς ἐπιούσης ἡ Κλεοπάτρα ἐζήτησε νὰ μεταβῇ εἰς τὴν οἰκίαν τῆς Εἰρήνης, διὰ νὰ ἴδῃ τὸν Φαῖδρον· ἀλλὰ τῇ εἶπον ὅτι ἡ παρουσία της θὰ τὸν βλάβῃ, διότι δεινῶς πάσχων ἐκ τῶν ἐλέγχων τῆς συνειδήσεως τοῦ πρὸς ἑαυτὸν καὶ τὴν μητέρα ἐγκλήματος ἠδύνατο εἰς τὴν θεὰν αὐτῆς ν' ἄλλοφρονήσῃ ἢ νὰ μείνῃ ἀπόπληκτος, καὶ ἡ Κλεοπάτρα, ὡς βρέφος ἄνευ θελήσεως, ὑπήκουσεν εἰς τὰς συμβουλὰς τοῦ γέροντος καθηγητοῦ καὶ τῆς Εἰρήνης. Ἡ ἀγωνία τοῦ Φαίδρου ἦτον ἀληθινή, καὶ ὁμοῦ μετὰ τῆς θλίψεως τῆς μητρὸς, ἥτις τὸν εἶχε καταβάλει, ἤρξαντο ἕτεροι λογισμοὶ καὶ ἄλλα αἰσθήματα νὰ καταλαμβάνωσι τὴν καρδίαν καὶ τὴν διανοίαν του. Αἱ Ἀθῆναι τῷ ἦσαν πλέον ἀφόρητοι, διότι οἱ γάμοι τῆς Κλεονίκης μετὰ τοῦ Ἀντωνίου πληγὴ θανάσιμος δι' αὐτὸν ἤθελον εἶσθαι, πληγὴ αἰμοσταγεστέρα καθισταμένη ἐκ τῆς ἀπαισίας φήμης, ἥτις πιθανώτατα ἤθελε διαδώσει τὸ ἐμποδισθὲν ἄπελπι κίνημά του. Ἀλλὰ πρὸ πάντων ἐπόθει νὰ δείξῃ πραγματικὴν εἰς τὴν μητέρα μετάνοιαν, καὶ, μῶλον ὅτι ὀλίγοι τῷ ἔμενον πόροι, ἀπεφάσισε νὰ μεταβῇ εἰς Παρισίους, ὅπως σπουδάσῃ τὴν ἱατρικὴν, καὶ περὶ τὴν θετικὴν ταύτην ἐπιστήμην ἀσχολούμενος ἀφ' ἐνὸς μὲν ἀποβῇ χρήσιμος πρὸς τὴν σκληρῶς ἔνεκα αὐτοῦ βασανισθεῖσαν μητέρα, ἀφ' ἑτέρου δὲ ἀποστομῶσιν τοὺς ἐκάστοτε ἐπὶ ἀνικανότητι περὶ τὰς θετικὰς γνώσεις αὐτοῦ μεμφομένους. Ἀλλὰ ἓνα μόνον ὄρον ἔθηκε πρὸς ἐκπλήρωσιν τῆς ἀποφάσεως ταύτης, ἀναχωρῶν νὰ μὴ ἴδῃ τὴν μητέρα του, νὰ τῷ δώσῃ ἐκείνη μακρόθεν τὴν ἐγκάρδιόν της εὐχὴν, διότι, ἂν ἤθελε νὰ πέσῃ πρὸ τῶν ποδῶν της, νὰ τῇ εἶπῃ ὅλα ὅσα ὀρμητικῶς εἶχον εἰσβάλει εἰς τὴν κεφαλὴν του, ὅσα ἦσαν ἑτοιμα νὰ ἐκραγῶσιν ἀπὸ τοῦ λάρυγγός του, ἡ ὀδύνη καὶ τὸ πάθος ἄπνουν θὰ τὸν ἔρριπτον κατὰ γῆς. Ὁ γέρον καθηγητῆς τῆς ἱατρικῆς, ἀσθενὴς καὶ ἀδέξιος πάντοτε ψυχολόγος, ἐδέχθη δυστυχῶς νὰ πείσῃ περὶ τούτου τὴν Κλεοπάτραν, καὶ ἐκείνη, ὡς βρέφος πάντοτε πειθομένη, κατένευσε, μὴ ἐννοήσασα ἀκριβῶς τί τῆς ἐζήτουν. Μετὰ τρεῖς ἡμέρας ὁ Ἀριστείδης συνῶδευε τὸν Φαῖδρον εἰς τὸν Πειραιᾶ, ἀπερχόμενον διὰ Παρι-

σίους, καὶ ἐντὸς ἄλλου ὀχήματος ὁ καθηγητὴς καὶ ἡ Εἰρήνη συνώδευον τὴν Κλεοπάτραν, ὅπως μακρόθεν τὸν υἱὸν εὐχομένη αὐτοῖς δι' ὄμμασιν ὅτι ὁ Φαῖδρος τρώοντι μετανόησας ἀπήρχετο ν' ἀρχίσῃ νέον στάδιον θετικῶν σπουδῶν. Ὁ Φαῖδρος ἀληθῶς ὑγίαινε, ἀλλὰ καταβεβλημένος ἐκ τῶν ἐπανειλημμένων συγκινήσεων δὲν εἶχε κἄν τὴν δύναμιν νὰ προφέρῃ λέξιν τινὰ ἐκδικήσεως καὶ κατάρας κατὰ τοῦ προσώπου, ὅπερ ἠπέλυσεν τὴν καταστροφήν του. Πᾶν ὅ,τι ἔλεγε πρὸς τὸν Ἀριστείδην ἦσαν παραγγελίαι πρὸς τὴν μητέρα, ἢ πρὸς τὴν Εἰρήνην καὶ τὸν ἱατρὸν δι' ἐκείνην, καὶ ὅλη ἡ διάνοιά του συνεκεντροῦτο περὶ τὸ πρακτικὸν μέλλον, δι' οὗ ἤλπιζε νὰ ἐξαλείψῃ τὸ θορυβῶδες του παρελθόν.

Ἄλλ' ἡ Κλεοπάτρα; Ἐκείνη δὲν ἦτο πλέον βρέφος, ὅταν οἱ λοιποὶ τρεῖς παραλαβόντες αὐτὴν ἐντὸς τοῦ ὀχήματος τὴν ἐπανάφερον εἰς Ἀθήνας. Τότε μόνον κυρίως συνῆλθεν ἀπὸ τῆς φρικώδους πληγῆς τῆς ἀπειλησάσης αὐτὴν συμφορᾶς, καὶ τότε, οὐχὶ πλέον ὡς εὐπειθὲς βρέφος, ἀλλ' ὡς θυμοειδὴς λέαινα, ἐζήτει νὰ ὀρμήσῃ ἀπὸ τοῦ ὀχήματος, νὰ ριφθῇ εἰς τὴν θάλασσαν καὶ ἢ νὰ φθάσῃ τὸν Φαῖδρον ἢ νὰ ἐξαφανισθῇ ἔρμαιον τῶν κυράτων. « Δὲν τὸν ἠγάπων λοιπὸν, ἐφώναζεν, οἶονεὶ δυσπιστοῦσα πρὸς τὸ αἶσθημα τῆς στοργῆς, δὲν τὸν ἠγάπων, καὶ δι' αὐτὸ ἀφῆκα νὰ μὲ πείσητε πῶς δὲν πρέπει νὰ τὸν περιπτύχῃ. Ἄλλ' ἂν δὲν τὸν ἠγάπων ἐγὼ, δὲν μὲ ἠγάπα τοῦλάχιστον ἐκείνος; καὶ τὸ φίλτρον δὲν τὸν ὥθησε νὰ σῶς παραμερίσῃ ὅλους, νὰ εἰσβάλῃ εἰς τὴν αἴθουσαν, εἰς τὴν κλίνην, εἰς τὸ ὄχημά μου καὶ νὰ πέσῃ εἰς τὰς ἀγκάλας μου; » Τὴν ὀργὴν τοῦ μητρικοῦ πάθους διεδέχοντο ὀξεῖς στεναγμοὶ, καὶ τοὺς στεναγμοὺς ἠκολούθουν ἀποκάρδιοι λόγοι τὰς ἀρχαίας ὑπὲρ τοῦ Φαῖδρου ἐλπίδας ἀναμιμνήσκοντες, τὰς φοβεράς συνεπειὰς τῆς καταστροφῆς ζωγραφούντες, ἂν ἡ εἰμαρμένη ἤθελεν ἐκτελέσει αὐτὴν. « Ἐλπίζε πάλιν, ἔλπίζε πάντοτε, τῇ ἔλεγον, ἀφοῦ ἡ χεὶρ τοῦ Κυρίου εἰς στιγμὴν τοσοῦτον κρίσιμον σὲ ὠδήγησεν εἰς τὸ πλευρὸν τοῦ τέχνου σου. » Ἄλλ' ἐκείνη ἀπαρηγόρητος κατήλεγε ἑαυτὴν, τοὺς τρεῖς συνοδοὺς καὶ τὸν Φαῖδρον, διότι, κατ' αὐτὴν, ὅλοι ἐβλασφήμησαν πρὸς τὸ ἱερὸν φίλτρον, ὅλοι ἐπρόδωκαν τὸ ἅγιον πρὸς τὴν φύσιν, πρὸς τὸν Θεὸν, πρὸς τὴν κοινωνίαν καθῆκον.

Τέλος πάντων οἱ τέσσαρες συνοδοιπόροι ἔφθασαν εἰς Ἀθήνας ἐν τῷ

μέσῳ τῶν σκληρῶν αὐτῶν ἀλγηδόνων, καὶ μόλις ἐτόλμησεν ἡ Εἰρήνη νὰ διατάξῃ τὸν ἡνίοχον, ὅπως διευθύνῃ τὸ ὄχημα πρὸς τὴν οἰκίαν της «ὄχι! ἀνέκραξεν, ἡ Κλεοπάτρα, εἰς τοῦ Φαίδρου τὸν οἶκον.» Ὁ τόνος καὶ τὸ βλέμμα αὐτῆς τοσοῦτον ἐπιτακτικὰ ἦσαν, ὥστε οὐδεμία ἀντίρρησης ἐπετρέπετο, καὶ μετ' ὀλίγα λεπτὰ ἡ Κλεοπάτρα, οὐχὶ μῆτηρ ἑνδακρυσ καὶ περιπαθῆς, ἀλλὰ λέαινα πάντοτε θυμοειδής, εἰσέβαλεν εἰς τὴν σιωπηλὴν καὶ μαύρην ἐκ τῆς φαντασίας τῶν ἐν αὐτῇ τελεσθεισῶν σκηνῶν αἰθούσαν τοῦ υἱοῦ της. Κακοδαίμονος εἰμαρμένης βραγχὸν καὶ ὑποχθόνιον πρόσταγμα ὥθησεν αὐτὴν εἰς τὴν ἀναζήτησιν τῶν ἐγγράφων καὶ τῶν ἐπιστολῶν τοῦ Φαίδρου, καὶ μεταξὺ αὐτῶν ἡ σπασμωδικῶς τὰ πάντα ἀνερευνῶσα αὐτῆς χεὶρ εὔρε πρῶτην τὴν βάρβαρον τῆς Κλεονίκης ἐπιστολὴν· τὴν ἀνέγνωσε, καὶ ἀτενίσασα μίαν στιγμὴν πρὸς τὸν παρεστῶτα καθηγητὴν σχεδὸν ἔλεγε διὰ τοῦ βλέμματός της «μήπως δὲν εἶχε δίκαιον ὁ Φαίδρος; » Ἀλλὰ τὸν διαλογισμὸν αὐτὸν ἔσπευσεν εὐθὺς ν' ἀποβάλῃ, καὶ δι' ἐλαφρῶν τῆς κεφαλῆς κινήματων περιωρίσθη νὰ οἰκτείρῃ τὴν ἀτυχῇ ἡρώϊδα τῆς ἁσταθείας, χωρὶς μῆτε ἀρχῆς μῆτ' ἐκδικήσεως λέξιν τινα νὰ ἐκφέρῃ. Μετ' ἀσημάντους ἄλλας ἀνακαλύψεις τὸ βλέμμα της ἔπεσεν ἐπὶ χάρτου ὅστις εἶθε ποτὲ μὴ ἐγράφετο, ἢ τοῦλάχιστον, ἀφοῦ ἐγράφη, διὰ παντὸς νὰ ἐξηφανίζετο· ἐπ' αὐτοῦ ἔκειντο κεχαραγμένοι αἱ ἀσυνάρτητοι λέξεις ἐκδικήσεως, αἱ ἄγριαὶ κατὰ τῆς Κλεονίκης ἐπιφωνήσεις, αἱ ἐπικλήσεις τῆς μαρτυρίας τοῦ οὐρανοῦ βλέποντος, διὰ τοῦ παντεπόπτου αὐτοῦ ὀφθαλμοῦ, τὴν κόλασιν καὶ τὸν Ἄδην, ὃν ἡ ἀπιστία ἤναψεν εἰς τὰ τῆς καρδίας του βάθη, καὶ ὅ,τι ἄλλο δύναται τις νὰ φαντασθῇ ἐξερχόμενον ἀπὸ τῆς γραφίδος ἀγερώχου ἀλλὰ ἐκλεκτῆς ὑπάρξεως, οὕτως ἀπηνῶς τραυματιζομένης. Ἐν τούτοις ἐπὶ τοῦ ἀχαρίστου ἐκείνου καὶ ἀπαισίου χάρτου οὐδεμία λέξις περὶ τῆς Κλεοπάτρας, οὐδὲ ἐν γράμμα μαρτυροῦν τὴν ἐν τῇ ὑπερτάτῃ ἐκείνῃ τοῦ Φαίδρου στιγμὴν ἀνάμνησιν τῆς μητρός του. Ἡ Κλεοπάτρα τρίς καὶ τετράκις ἐπανέλαθε τὴν ἀνάγνωσιν, δεκάκις κατέφαγε τὸν ἀποτρόπαιον χάρτην, τὸν ἔστρεψε πανταχόθεν, τὰς γωνίας του πᾶσας μὲ βλοσυρὸν ὄμμα ἠρεύνεσε, καὶ ὁμῶς οὐδαμοῦ εὔρε τὸ ὄνομά της. Σπασμωδικῶς τότε τὸν χάρτην ἐντὸς τῶν δύο χειρῶν στρέψασα καὶ συσφίγγασα καὶ τὴν κεφαλὴν ὑψώσασα πρὸς τὰ ἄνω «οὐδεμία περὶ τῆς μητρός λέξις!» ἀνέκραξε, καὶ τὴν φράσιν αὐτὴν ἐπαναλαμβάν-

νουσα δὲν ἦτο πλέον ἢ σεμνοπρεπὴς καὶ ὠραία ἢ ἡ ἐκ τῶν προτέρων σκηνῶν ἐξηγριωμένη Κλεοπάτρα, ἀλλὰ σῶμα ἀκίνητον καὶ νωθρὸν, ὄψις παραμεμορφωμένη καὶ πελιδνὴ, ἐφ' ἧς δύο μαῦροι στιλπνοὶ ἀλλ' ἀπλανεῖς ὀφθαλμοὶ προσηλοῦντο, ἦν δύο χεῖλη « οὐδεμία περὶ τῆς μητρὸς λέξις! » ψιθυρίζοντα παρίστων ἀκόμη ζῶσαν. Οἱ τρεῖς παρ-
στῶτες μετὰ θρησκευτικῆς εὐλαβείας προσήρεισαν αὐτὴν ἐπὶ τοῦ ἀνακλίντρου, ἀλλὰ ἐκείνη τὴν μοιραίαν ἐπ' ὧδὸν ἐπαναλαμβάνουσα ἠτένιζε πάντοτε τοὺς ὀφθαλμοὺς καὶ τὴν κεφαλὴν πρὸς τὰ ἄνω, ἐ-
κεῖ ἔνθα ἀπέπτη καὶ ἡ διάνοιά της.

Μετὰ δύο ἑβδομάδας ἡ Θεοδώρα καὶ αἱ θυγατέρες αὐτῆς μετ' ἀ-
δελφικοῦ φίλτρου νυχθημερὸν περιέθλαπον τὴν εὐεργέτιδα αὐτῶν ἐν
τῷ φρενοκομείῳ τῆς Σμύρνης, ἡγωνίζοντο μὲ τὰ δάκρυα καὶ τὰς τρυ-
φεράς των περιπαθείας νὰ δώσωσι πνοὴν εἰς τὴν μέχρι τῆς χθὲς ἔτι
ζωηρὰν ἐκείνην κεφαλὴν, ἀλλὰ ἡ Κλεοπάτρα πάντοτε τὰς ὄψεις ἀτε-
νίζουσα πρὸς τὰ ἄνω καὶ τὰς δύο χεῖρας συσφίγγουσα, ὥς εἰ ἐξηκο-
λούθει νὰ στρέφῃ τὸν ἀπαίσιον χάρτην « οὐδεμία περὶ τῆς μητρὸς
λέξις! » χαμηλῇ τῇ φωνῇ ἐψιθύριζεν.

Γ.

Ὁ Ἀριστείδης, ὁμαλοῦ χαρακτήρος καὶ ἀνεπίδεκτος ἰσχυρῶν αἰσθημάτων, εὗρεθεις οὕτω στενῶς συνδεδεμένος μετὰ φύσεως ἀνωτέρας προσώπων, ἐφέρετο πρὸς αὐτὰ ὡς διὰ μυστηριώδους μαγνήτου, ἔβλεπεν ὁσημέραι αὐξάνουσιν τὴν πρὸς ἐκεῖνα συμπάθειαν καὶ εὐλάβειάν του, καὶ, ὅτε ἡ δεινὴ συμφορὰ κατέλαβε τὴν δυστυχῆ Κλεοπάτραν, ὁ νεαρὸς διδάκτωρ, χωρὶς νὰ ὑπολογίσῃ τὴν κατάστασιν τοῦ ταμείου του, συνώδευσεν αὐτὴν εἰς τὸ φρενοκομεῖον τῆς Σμύρνης, κατὰ συμβουλὴν τοῦ φίλου καθηγητοῦ τῆς ἱατρικῆς μεταφερομένην. Ἀμα τοποθετήσας τὴν ἀσθενῆ ἔσπευσε νὰ εὔρῃ τὴν Θεοδώραν, περὶ ἧς εἶχεν ἀκούσει ποτὲ τὸν Φαῖδρον μετὰ τινος ἐνδιαφέροντος ὁμιλοῦντα, καὶ ὁ σκοπὸς τῆς μετὰ τῆς γυναικὸς ἐκείνης συνεννοήσεως ἀληθῶς ὑπὲρ πᾶσαν προσδοκίαν ἐπέτυχε. Πλὴν τῶν πατρικῶν φροντίδων, ὧν οἱ ὅπωςδὴποτε πᾶσχοντες ἀπολαύουσιν ἐν τοῖς φιλανθρωπικοῖς καταστήμασι τῶν φιλοτίμων Σμυρναίων, τὴν Κλεοπάτραν ἀνέλαβε μετὰ μητρικῆς ἀγάπης νὰ περιθάλπῃ ἡ ζωηρῶς πάντοτε εὐγνωμονοῦσα Θεοδώρα. Ὁ Ἀριστείδης τὴν τοιαύτην ἀφοσίωσιν βλέπων καὶ ἐννοήσας ὅτι εἰς τὴν ἀγαθὴν ἐκείνην γυναῖκα πᾶν ὅ,τι ἀφώρα τὴν Κλεοπάτραν ἡδύνατο νὰ ἐμπιστευθῇ, συνεβουλεύθη μετ' αὐτῆς περὶ τοῦ τρόπου, δι' οὗ καταλληλότερον ἤθελε μείνει ἀγνωστος εἰς τὸν Φαῖδρον ἢ τῆς μητρὸς δυστυχία, ἐφ' ὅσον τοῦλάχιστον ἦτο δυνατόν, καὶ ἐφ' ὅσον ἦτο πιθανὸν νὰ διαρκέσωσιν αἱ ζωηραὶ ὀρμαὶ τῆς κοχλαζούσης ἔτι τοῦ Φαίδρου νεότητος. Κατὰ τύχην εὔρεθη ὅτι ἡ ἐτέρα τῶν θυγατέρων τῆς Θεοδώρας ἐμιμεῖτο ἀρκετὰ ἐπιτυχῶς τὸν γραφικὸν χαρακτήρα τῆς Κλεοπάτρας, καὶ οἱ δύο ἀπλοῖκοι κηδεμόνες οἱ οὕτω περιπαθῶς ἀναλαβόντες νὰ διατάξωσι τὰ τῶν σχέσεων δύο προσώπων — μητρὸς καὶ υἱοῦ — ἄπερ φλογερῶς ἡσθάνοντο καὶ ὑψηλῶς διενοοῦντο, οἱ δύο, λέγομεν, ἀπλοῖκοι κηδεμόνες συνεφώνησαν ὅπως εἰς Ἀθήνας ὅσον τάχιστα ἐπανερχόμενος ὁ Ἀριστείδης ἀναγγείλῃ τῷ Φαίδρῳ ὅτι ἡ μήτηρ του μετέβη ἤδη εἰς

Σμύρνην, καὶ, ἐπειδὴ συγκατοικεῖ πάντοτε ἀφανὴς καὶ ἄγνωστος παρὰ τῇ Θεοδώρᾳ, εἰς τὴν τελευταίαν ταύτην πρέπει νὰ διευθύνῃ τὰς πρὸς τὴν Κλεοπάτραν ἐπιστολάς του. Κατὰ τὴν συνεννόησιν δὲ ταύτην, ἡ θυγάτηρ τῆς Θεοδώρας ἔμελλε ν' ἀπαντᾷ εἰς τὸν Φαῖδρον ἀντὶ τῆς μητρὸς του. Ἡ οἰκογένεια τῆς ἀσθενοῦς δὲν εἶχε λησμονηθῇ ἐντελῶς ἐν Σμύρνῃ. Ἀλλ' ὁ Ἀριστείδης μετὰ τῆς Θεοδώρας κατέβαλον πᾶσαν δυνατὴν προσπάθειαν ὅπως εἰς ἓν μόνον σεβαστὸν πρόσωπον τῆς τῶν Νοσοκομείων ἐφορίας ἐκμυστηρευθῇ ἡ τῆς Κλεοπάτρας ἀσθένεια, ἣν ὁ Φαῖδρος ἐπὶ μακρὸν χρόνον ἠγνόει, δι' οὗς λόγους εὐχερῶς θέλει κατανοήσῃ ὁ ἀναγνώστης. Ἐν τῷ μέσῳ τῶν φλογερῶν αἰσθημάτων τοῦ Φαῖδρου περιφανῇ καὶ ὑπέροχον θέσιν κατεῖχεν ἡ μέχρις ὑπερβολῆς πολλάκις ἐλαυνομένη φιλοτιμία, ἀσμένως δὲ καὶ ἐνθουσιωδῶς παραδιδόμενος εἰς τὰς ἐμπνεύσεις τοῦ αἰσθηματος τούτου, οὐπερ ἡ δύναμις πολλάκις ἰσόρροπος ἐλογίσθη πρὸς τὰ ἔργα τῆς μεγαλοφυΐας, ἀπεφάσισεν ὡς μοναχὸς νὰ βιώσῃ ἐν τῇ καμίνῳ τῆς ἀνθρωπίνης ζωῆς καὶ κινήσεως, τοῖς Παρισίοις, ὡς γηραιὸς Βενεδικτῖνος νὰ ἀφοσιωθῇ εἰς τὴν καλλιέργειαν τῆς ἱατρικῆς ἐπιστήμης, ἐν τῇ πόλει ἐκείνῃ, ἧς ὁ σφυγμὸς, καθ' ὃ εὐφυῶς εἴρηται, ἀναλογεῖ, κατὰ τε τὸν τόνον καὶ τὴν ταχύτητα, πρὸς τὸν τοῦ ἵππου παλμόν. Ἀπόφασις ἀληθῶς γενναία, καὶ τοσοῦτῳ μᾶλλον ἡρωϊκὴ, ὅσῳ ὁ ἀπὸ τοῦ πρώτου Ἀκαδημαϊκοῦ αὐτοῦ βίου ὑπὲρ τῆς ἐπιστήμης ἐν γένει ἀναπτυχθεὶς ἐνθουσιασμὸς οὐδέποτε, μέχρι τῆς στιγμῆς ἐκείνης τοῦλάχιστον, εἶχε θαμάσει τὰς λοιπὰς φλογεράς αὐτοῦ ὁρμὰς πρὸς τὴν φιλοδοξίαν, τὴν κοινωνικὴν προαγωγὴν, τὴν παντοειδῆ γνῶσιν καὶ πείραν τοῦ κόσμου, τὴν ἐκμάθησιν τῶν κανόνων καὶ τὴν ἐνάσκησιν τῆς καλλιτεχνίας.

Ὅστις εἶδε τὸ φῶς τοῦ ἡλίου φέρων ἐν ἑαυτῷ τὸ ἱερὸν τῆς ἀγάπης πρὸς τὴν ἐκπαίδευσιν πῦρ, ὅστις ἐμάντευσεν ὁποῖον ἄγνωστον καὶ μεγαλοπρεπῆ κόσμον τὰ μυστήρια τῆς ἐπιστήμης καλύπτουσιν, ὅστις ποθεῖ ὑπεράνω νὰ ὑψωθῇ τῶν ὁμοίων αὐτοῦ, ἀνὰ πᾶν αὐτοῦ βῆμα συναντᾷ ἐν τοῖς Παρισίοις περιφανεῖς σκοπιάς, ἀφ' ὧν δύναται νὰ τηλεσκοπήσῃ τὰς ὑψηλὰς τῆς μαθήσεως σφαίρας. Βιβλιοθήκαι, Ἀκαδημαίαι, Σχολαί, Μουσεῖα, καὶ παντοειδεῖς καλλιτεχνικαὶ Συλλογαὶ εὗρονται θαυσιπλῶς ἐπὶ τοῦ ἐδάφους τῆς μεγαλουπόλεως ἐκείνης διεσπαρμέναι, καὶ ἀπέναντι τοῦ πλούτου αὐτοῦ ἄκων τις ἀναμιμνήσκειται τοῦ Ἰπ-

ποκράτους εἰπόντος « ἡ μὲν τέχνη μακρὰ, ὁ δὲ βίος βρυχύς. » Κα-
 τειλημμένος εἰσέτι ὑπὸ τοῦ αἰσθήματος τῆς φιλοτιμίας, ὅπερ ἐξηκο-
 λούθει νὰ ἐμπνέῃ αὐτὸν μετὰ τῆς αὐτῆς ἐπιτάσεως μεθ' ἧς εἶχεν ἀ-
 ναπτυχθῆ κατὰ τὰς τελευταίας αὐτοῦ ἐν Ἀθήναις περιπετείας, καὶ
 εὐθὺς ἀμέσως μετὰ τὴν εἰς Παρισίους ἄφιξίν του ἀσθενήσας ἐκ τοῦ
 πυρετοῦ τῆς ζωῆς, ὃν ἐκ πάσης αὐτῆς γωνίας ἀναδίδει ἡ πρωτεύου-
 σα τῆς Γαλλίας, ἔτρεχε, τὴν πρώτην τοῦ Παρισινοῦ του βίου ἡμέ-
 ραν, ἔνθεν κἀκεῖθεν, ἐπεσκέφθη διαβατικῶς τὰ διασημότερα τῶν
 μεγάλων παιδευτηρίων τοῦ **quartier Latin**, ὅπως διὰ μιᾶς ἐκμάθῃ
 τοῦλάχιστον τὰς διαφόρους αὐτῶν τοποθεσίας, ἔδραμεν ἐπὶ τινας ὥ-
 ρας εἰς τὴν ἀντίπεραν ὄχθην τοῦ Σηκουάνα, ἵνα λάβῃ μικράν τινα
 ἰδέαν τῆς ἄλλης ἐκείνης θορυβώδεστέρας πλευρᾶς τῆς μεγαλουπό-
 λεως, καὶ περὶ τὸ μεσονύκτιον ἐπιστρέψας οἴκαδε κατεκλίθη σχε-
 δὸν ἀναίσθητος ἐκ τοῦ καμάτου, μὴ δυνηθεὶς, ἐκ τῶν περιβομβου-
 σῶν εἰσέτι τὰς ἀκοάς του ταραχωδῶν ἐντυπώσεων, νὰ συγκεντρώσῃ
 τὰ αἰσθήματα καὶ τὰς σκέψεις του, νὰ ἐκτιμήσῃ, ἐν διαυγεῖ συνει-
 δήσει τῶν περὶ ἑαυτὸν, τὴν πραγματικὴν αὐτοῦ θέσιν. Τὴν δευτέραν
 ἡμέραν ἡ ψυχὴ καὶ ὁ νοῦς του ἀπησχολοῦντο περὶ τὰς ἐλπίδας τῆς
 ἐπιστημονικῆς διακρίσεως, ἣν ἐμελλον νὰ ἐπιφυλάξωσιν αὐτῷ αἱ
 βαθεῖαι καὶ εὐρεῖαι τῆς ἱατρικῆς γνώσεως, καὶ αἱ νεώτεραι ἰδίως τῆς
 φυσιολογίας ἀποκαλύψεις, ὧν ἰδέαν τινὰ ἐξ Ἀθηνῶν ἀκόμη εἶχε
 προσκτήσει, καὶ αἵτινες διήνοιγον αὐτῷ ὀρίζοντας κάλλιστα πρὸς
 τὴν φύσιν, τὸν χαρακτῆρα, τὴν δημιουργικὴν αὐτοῦ φαντασίαν ἀρ-
 μοζομένους. Ἀπατῶνται τῇ ἀληθείᾳ ὅσοι μὲ γονιμότητος φλόγα πε-
 προικισμένοι νομίζουσιν ὅτι μόνον ἐν ταῖς καλαῖς τέχναις, ἐν τῇ
 φιλολογίᾳ καὶ τῇ μεταφυσικῇ φιλοσοφίᾳ, ἐν τῇ πολιτικῇ καὶ τῇ δη-
 μοσιογραφίᾳ, θὰ εὕρωσι στάδιον ἐνεργείας ἡ ψυχὴ αὐτῶν καὶ ἡ διὰ-
 νοια. Παύσατε ξηρὰς μελέτας ἀποκαλοῦντες τὰς θετικὰς ἐπιστήμας,
 ἀποφασίσατε ἅπαξ νὰ πατήσητε τὸ κατώφλιον τοῦ περιβόλου αὐ-
 τῶν, καὶ θέλετε ἴδει ὅποιοι λειμῶνες μυροβόλοι καὶ εὐθαλεῖς, ὅ-
 ποια δάση ὑπερήφανα καὶ περικαλλῆ, ὅποιοις ἐπίγειος σᾶς ἀναμένει
 παράδεισος· ὅ,τι ἡ θερμουργότερα τῶν ἀνθρωπίνων ποιητῶν καὶ
 μυθιστοριογράφων φαντασίᾳ δὲν ἠδυνήθη εἰσέτι νὰ πλάσῃ, θέλετε
 τὸ εὖρει ἐν τῇ ὑψηλῇ ἐκείνῃ καὶ ἐναρμονίῳ πραγματικότητι, ἥτις
 ἐκ τῶν χειρῶν τοῦ θεοῦ ἐξελθοῦσα ἐξακολουθεῖ ἀπὸ αἰώνων ἄδουσα

τὴν ἀγγελικὴν καὶ μυστηριώδη τῆς δημιουργίας αὐτοῦ μελωδίαν, καὶ ὑπὸ τὴν ζωηφόρον αὐτοῦ πνοήν, μέχρι τῆς συντελείας ἢ μὴ τῶν αἰώνων, θέλει χορηγεῖ ἀνεξάντλητον πηγὴν ἐρευνῶν, καὶ εὐγενῶν πρὸς ἐπιστημονικὰς ἀνακαλύψεις πόθων, λυσιτελοῦς ἀμίλης εὐρύτατα στάδια εἰς ἀπάσας τὰς ψυχικὰς καὶ διανοητικὰς τοῦ ἀνθρώπου δυνάμεις. Κατέπληξαν ἐπὶ τινὰ ἔτη τὰς ἀσθενεῖς ὑπάρξεις οἱ ὑπὸ τῆς νοσηρᾶς φαντασίας τοῦ Ἀλεξάνδρου Δυμᾶ ἐπινοηθέντες τοῦ Μοντεχρίστου μυθόπλαστοι θησαυροί. Ἄλλ' ὁ ἐπιστήμων ἐκεῖνος ὅστις εἰς μυριάδων πλήθη ἀποκαλύψει εὐαρίθμους τινὰς ἐκ τῶν πολλῶν τῆς φύσεως καὶ τῆς ζωῆς νόμους, ὁ ἄνθρωπος ἐκεῖνος ὅστις τῆς ἐπιστήμης τὰ διδακτικὰ συνάμα καὶ ἐπαγωγὰ θέλγητρα κοινότερα διὰ γλώσσης εὐλήπτου εἰς τοὺς ὁμοίους αὐτοῦ καταστήσει, θέλει γράψει τὸ τερπνότερον τῶν μυθιστορημάτων, τὸ συγκινητικώτερον τῶν ἔργων τῆς φαντασίας· — διότι τῆς ἀρωγῆς ἰσχυρᾶς φαντασίας πρέπει νὰ τύχῃ ὁ ποθὼν ἐν τῇ διανοίᾳ αὐτοῦ νὰ περιλάβῃ ἐκτάσεις τινὰς τοῦ ἀπεράντου κόσμου τῆς ἐπιστήμης, πλὴν φαντασίας, ἀφ' ἧς οὐχὶ δηλητηριώδεις παραστάσεις φρενολήπτων ὁρμῶν τῆς ψυχῆς ἀλλὰ ἠθικῆς καὶ πνευματικῆς ρώμης σπέρματα ἀναβλύουσι. Τὴν ὑγιᾶ αὐτὴν φαντασίαν ἐκέκτητο ἤδη ὁ Φαίδρος εἰς Παρίσιους ἑλθὼν, καὶ ὑπ' αὐτῆς ἐμπνεόμενος ὠνειροπόλει νέους θριάμβους, μέλλοντας αὐτὸν μὲν νὰ ἱκανοποιήσωσιν ἀπέναντι τῆς τῶν Ἀθηνῶν κοινωνίας, ἣν ἐνόμιζε διὰ τῆς εἰρωνίας καὶ τῶν σκωμμάτων παρακολουθοῦσαν τὴν ἐκ τῆς γνωστῆς ἀποτυχίας αἰφνιδίαν φυγὴν του, τοὺς δὲ τῆς μητρὸς κατὰ τῆς παραφορᾶς του ἐλέγχους ἐπεικεστέρους νὰ καταστήσωσιν.

Ἀλλὰ καὶ τὴν δευτέραν ἡμέραν σχεδὸν μηχανικῶς καὶ ἀσκόπως διῆλθε, περιορισθεὶς μόνον νὰ σημειώσῃ τὰ καθ' ὁδὸν ἀπαντῶμενα βιβλιοπωλεῖα καὶ νὰ ἐπισκεφθῇ ἐπιτροχάδην τὰς προχειροτέρας τῶν καλλιτεχνικῶν Συλλογῶν, ἐν αἷς ἀνεύρισκεν ἐντόνως ἐπιτεινόμενον τὸ ἰσχυρὸν αὐτοῦ αἶσθημα ὑπὲρ τοῦ καλοῦ καὶ τοῦ ὑψηλοῦ, ὅπερ ζωηρὰν πάντοτε διετῆρει τὴν πρὸς τὴν Ἑλληνικὴν ἀρχαιότητα ἐθνοπρεπῇ ἀφοσίωσίν του. Ἐπιστρέψας δὲ τὴν νύκτα εἰς τὸ ὑπὸ τὴν στέγην πενιχρὸν δωμάτιόν του δὲν εὔρε πλέον τὴν ψυχικὴν γαλήνην, ἣν ὁ κάματος καὶ ἡ τῶν ποικίλων ἐντυπώσεων σύγχυσις εἶχον παράσχει αὐτῷ τὴν προηγουμένην ἐσπέραν. Τέσσαρες γυμνοὶ τοῖχοι

περιώριζον τὰ βήματά του ἐντὸς στενοῦ κύκλου, ὅστις διὰ τῆς φοβερᾶς εὐγλωττίας τῆς πραγματικότητος ὑψηλῇ τῇ φωνῇ ἐφαίνετο λέγων αὐτῷ « Ἐνθυμήθητι ὅτι εἶσαι πτωχὸν τέκνον μητρὸς ἐνδεοῦς καὶ ἐργάτιδος. Ἄφες τὰς σφαίρας τῆς φιλοδοξίας καὶ τοῦ ἐπιστημονικοῦ κλέους καὶ μέτρησον τὰ ἐν τοῖς θυλακίοις σου ἐναπολειπόμενα κερμάτια. » « Ἐχεις δίκαιον εἰμαρμένη ! ἐπεφώνησεν οἶονεὶ διαλεγόμενος πρὸς τὴν ἀμείλικτον ταύτην θεάν, ἔχεις δίκαιον, εἶμαι πένης καὶ ξένος· ἀλλ' εἶμαι νέος, καὶ ὅταν ἡ διάνοιά μου δὲν εὕρῃ πῆγασον ὅπως εἰς τὰ ἄνω πετάσῃ, αἱ χεῖρές μου εἰσὶν εὐσθενέστεραι τῶν χειρῶν τῆς ἀκαμάτου μητρὸς μου. » Ἄλλ' οἱ τῆς κλίνης καὶ τῆς σκοτίας ψιθυρισμοὶ ἔμελλον νὰ ἠχήσωσι πολλῶ ἀπνηέστερον τῆς φωνῆς ἐκείνης τῆς εἰμαρμένης, ἣν πρότερον εἶχε νομίσει ὅτι ἀκούει. Τὰ πτώματα τῶν ἀπηλπισμένων, ἅπερ ὁσημέραι ὁ Σηκουάνας ἐδέχετο, διέβησαν ὡσεὶ γραμμὴ φασμάτων πρὸ τῆς ζωηρᾶς αὐτοῦ φαντασίας, αἱ τύχαι τοῦ ἀδῆλου, ἃς παρεσκεύαζεν αὐτῷ ἡ πενία, μαῦραι παρίσταντο πρὸ τῶν κεκλεισμένων ἀλλ' οὐχὶ καὶ τῷ Μορφεῖ παραδεδομένων αὐτοῦ ὀφθαλμῶν, καὶ οἱ ἐξευτελισμοὶ οὓς ἠδύνατο νὰ ὑποστῇ ὅπως κερδίσῃ τὸν ἄρτον ἦτον ἐπόμενον νὰ θορυβήσωσιν ὑπαρξιν ὑπερήφανον φύσει, προγινώσκουσαν δὲ ὅτι καὶ τὴν ἀρρενωποτέραν ἀναπτύσσουσα γενναιότητα δὲν ἤθελεν ἀντισταθῇ κατ' αὐτῶν. Ὅταν οἱ ὑπερήφανοι χαρακτῆρες, ἐκ μεγάλων πρὸς τὴν κοινωνίαν, πρὸς τὴν πατρίδα καὶ πρὸς τοὺς οἰκείους καθηκόντων, ἀναγκάζονται ταπεινώσεις τοιαύτας νὰ ὑποστῶσιν, εἰξεύρετε τί συνήθως συμβαίνει; καταπίνουσι τὸ ποτήριον τῆς πικρίας, ἀλλὰ προσκτῶνται αἰσθήματα κακίας καὶ μισανθρωπίας, καὶ ὁ Φαῖδρος ὅστις προῶρως ἐφάνη κατανοήσας τὰ ἀποτελέσματα τῶν ἰσχυρῶν ψυχολογικῶν δυνάμεων, ἐν τῇ ταραχῇ καὶ ταῖς πνιγγραῖς τῆς νυκτὸς ἐκείνης ἀνυσυχίαις περὶ τε τοῦ παρόντος καὶ τοῦ μέλλοντος, αὐτὴν τὴν ψυχικὴν πρὸς τὸ μῖσος ἀλλοίωσιν ἐπτοήθη. Ἀλλὰ τὴν ἔκστασιν τῆς δευτέρας νυκτὸς ἐπεσετέγασαν αἱ ἀναμνήσεις τῶν τελευταίων ἐν Ἀθήναις συμβάντων, καὶ, ὅτε ἀνελογίσθη ὅτι οὐδὲν ἐγίνωσκε περὶ τῆς μητρὸς του ἐντὸς δέκα ἢ δώδεκα ἡμερῶν, ὅτε ὑπέθεσεν ὅτι ἐκείνη ἠδύνατο νὰ παύσῃ ἐκτιμῶσα καὶ ἀγαπῶσα αὐτὸν, ἢ τοῦλάχιστον νὰ μειώσῃ τὰ πρὸς αὐτὸν αἰσθήματά της, ὥρμησε βιαίως ἀπὸ τῆς κλίνης καὶ ἦτον ἔτοιμος νὰ ἀνάψῃ τὸ φῶς του, ὁπότε εἶδεν ὅτι ἐν-

τὸς ὀλίγου ἐπῆρχετο ἡ ἀνατολὴ τοῦ ἡλίου. Ἐξελθὼν ἀμέσως τοῦ οἴκου ἔδραμε νὰ πληροφορηθῇ περὶ τοῦ μετὰ τῆς Ἑλλάδος ταχυδρομείου καὶ μαθὼν ὅτι μετὰ ἑξ ἡμέρας θέλει τοῦτο ἀναχωρήσει ἐπέστρεψεν εἰς τὸ ὑπερόροφον ἐνδιαίτημα, καὶ βηματίζων ἐσκέπτετο ποῦ νὰ τραπῇ ὅπως εὐθὺς ἄνευ ἀναβολῆς προμηθευθῇ ἐργασίαν, πρὶν ἢ τελειώσωσι τὰ ὀλίγα κερμάτιά του.

Ἡ σκέψις οὐδὲν παρῆγε, διότι δὲν ἐστρέφετο ἢ περὶ γενναῖα καὶ ἐντιμα μέσα, ἅπερ στεῖραπολλάκις, ὡς γνωστὸν, ἀποβαίνουσιν. Ἄλλως δὲ ἐντὸς τῶν σκοτεινῶν τοίχων τοῦ δωματίου περικλειόμενος, ἡσθάνετο μᾶλλον τὴν ψυχὴν ἢ τὴν διάνοιαν δρῶσαν, καὶ ἡ ἥρεμος ἐκείνη πρωτὰ ἤρχιζεν ἤδη νὰ ὁμοιάζῃ, κατὰ τὴν φαντασίαν τῶν μαῦρων εἰκόνων, πρὸς τὴν λήξασαν νύκτα. Ἡ ἀντίθεσις τοῦ λαμπροῦ τῆς Ἀνατολῆς οὐρανοῦ πρὸς τὴν ὀμιχλώδη ἀτμοσφαῖραν τῶν Παρισίων καθίστα τὴν πίεσιν τῆς καρδίας του σχεδὸν ἀφόρητον, καὶ φοβηθεὶς ἐπὶ μίαν στιγμὴν μήπως ἡ ἀποπληξία, ἐξ ἧς ἀπεβίωσεν ὁ πατὴρ του, ἐνσκήψῃ καὶ ἐπ' αὐτοῦ, ἐρρίφθῃ ἐκτὸς τῆς οἰκίας καὶ διηυθύνθῃ πρὸς ἓν βιβλιοπωλεῖον, ὅπως ἀγοράσας σύγγραμμά τι καὶ ἀναγινώσκων αὐτὸ λησμονήσῃ ἑαυτὸν, ὅσον ἦτο δυνατόν νὰ τὸ κατορθώσῃ, ἐν τοιαύτῃ περὶ τοῦ ἐνεστῶτος ἀμφιβολίᾳ. Ὁ βιβλιοπώλης τοῦ πρώτου καταστήματος, εἰς ὃ κατὰ τύχην εἰσῆλθεν ὁ Φαῖδρος, ἡσχολεῖτο τὴν στιγμὴν ἐκείνην διαλεγόμενος μετὰ τινος προβεβηκότος στοιχειοθέτου, ὅστις, ὡς φαίνεται, ἐθεωρεῖτο ἔμπειρος περὶ τὴν διόρθωσιν τῶν Ἑλληνικῶν ἐκτύπων, ἀλλ' ὅστις ἔσπευσε νὰ δώσῃ πέρας εἰς τὸν διάλογον «Πῶς διάβολο, ἐπιφωνῶν καὶ χειρονομῶν συγχρόνως, πῶς διάβολο εἰμὲν ποῦ νὰ δεχθῶ ἕκαστον πενήντα φράγκα τὸν μῆνα διὰ νὰ κάμω τὰς διορθώσεις αὐτῆς τῆς διαβολεμένης γλώσσης; Εὔρε κανένα Ἑλληνα ὁ ὁποῖος νὰ ξεύρῃ τὴν γλῶσσαν του καὶ πιθανὸν νὰ σοῦ στοιχείσῃ καὶ εὐθυνότερα· ἐγὼ, δόξα σοι ὁ Θεὸς, ἐξ αἰτίας αὐτῆς τῆς γλώσσης ἔχασα ὡς τώρα τὸν ἓνα ὀφθαλμόν· ἂν ἐξακολουθήσω νὰ διορθώσω καὶ τὰς ἰδικὰς σας ἐκδόσεις χάνω καὶ τὸν ἄλλον καὶ ἡσυχάζω. » Ὁ στοιχειοθέτης ἐξῆλθεν, ἀλλ' ὁ Φαῖδρος, μὲ ὅλας τὰς ἀνησυχίας καὶ τὴν μελαγχολίαν του, ἤρχισε μετὰ καγχασμῶν ἀνεπισχέτων νὰ γελά, οὐς περιέργως καὶ ἐν ἐκστάσει ἀκούων ὁ βιβλιοπώλης ἠρώτησε τὸν πελάτην του, μετὰ Γαλλικῆς, ἐννοεῖται, ἀδροφοροσύνης, περὶ

τοῦ αἰτίου τοῦ γέλωτός του. Ὁ Φαίδρος ἐδικαιολογήθη προβάλλων τὴν ἐθνικότητά του, χωρὶς παντάπασιν νὰ συλλογισθῇ τὴν ὥραν ἐκείνην τὰς συνεπειάς αἱ ἡδύνατο νὰ ἔχη ἡ δικαιολόγησις ἐκείνη. Ὁ βιβλιοπώλης ἀπροσδοκῆτως εὗρεν ἐνώπιόν του ὑπὸ τῆς τύχης πεμφθὲν ὅ,τι πρὸ μηνὸς σχεδὸν ἄνευ ἐλπίδος ἐζήτει, καὶ ὁ Φαίδρος ἐδέχθη προθύμως τὴν πρότασιν τῆς διορθώσεως τῶν ἐλληνικῶν ἐκτύπων, ὑπὸ τὸν ὅρον τῶν 150 φράγκων κατὰ μῆνα. Κατὰ σύμπτωσιν ὁ βιβλιοπώλης ἐκεῖνος δι' ἀρχαίων σχέσεων συνεδέετο μετὰ τοῦ ἐν Ἀθήναις καθηγητοῦ τῆς ἱατρικῆς ἀπὸ τῆς ἐν Παρίσιος ἀρχαίας τούτου διατριβῆς, τὸ δὲ ὄνομα τοῦ καθηγητοῦ, περὶ ὃ ἱεραὶ ἀναμνήσεις τοῦ Φαίδρου καὶ φιλία παλαιὰ τοῦ βιβλιοπώλου συνεκεντροῦντο, συνέσφιγξε διὰ μιᾶς τοὺς δύο νέους γνωρίμους διὰ στενοτέρων δεσμῶν, ὥς εἰ ἀπὸ πολλῶν εἶχον σχετισθῇ χρόνων. Μετὰ ἓνα μῆνα, πλὴν τῆς ἐργασίας ταύτης ὁ Φαίδρος εὕρισκετο, συστάσει τοῦ βιβλιοπώλου, λειτουργῶν παρὰ τινι λογίῳ, οὐπὲρ ἔγραφε, καθ' ὑπαγόρευσιν, τὰ ἐν τοῖς περιοδικοῖς δημοσιευόμενα ἄρθρα.

Ἀπὸ ἱκανῶν ἤδη ἐνιαυτῶν δὲν εἶχεν αἰσθανθῇ τοσούτην γαλήνην καὶ τοσαύτην εὐέλπιδα τοῦ πνεύματος ἡσυχίαν. Ἄν οἱ πόθοι φλογεῶς νεότητος εἶχον ἀποτύχει, ἤρξαντο ἤδη πραγματοποιούμενα ἄλλα ὄνειρα φιλοδοξίας ἐπιστημονικῆς, ὑπὸ τὸν σάλον τῶν βιαιῶν ἐν Ἀθήναις παθῶν ὑπνώσαντα πρὸς μικρὸν, ἀλλ' οὐδέποτε ἐντελῶς ἐξαλειφθέντα. Μετ' ὀλίγας ἡμέρας κατετάσσετο ἐν τῇ Σχολῇ τῆς ἱατρικῆς, καὶ πλήρης χαρᾶς ἔδραμε, μετὰ τὴν ἐγγραφὴν αὐτοῦ, νὰ γράψῃ εἰς τὰς Ἀθήνας, ὅπως ἀγγείλῃ εἰς τε τὴν μητέρα καὶ τὸν Ἀριστείδην τὰς νέας αὐτοῦ τύχας, τὴν ἐργασίαν του, τὴν ἑναρξιν τῶν ἐπιστημονικῶν του σπουδῶν. Ὀλίγας ἐχάραξε λέξεις ζητῶν συγγνώμην διὰ τὰ παρελθόντα, τῶν ὁποίων τὴν ἐντελῆ λήθην παρὰ τῆς μητρὸς ἐζητεῖτο. Ἀμφότεραι αἱ ἐπιστολαὶ του ἐπληροῦντο κυρίως ζωηρῶν περὶ τοῦ αἰσίου μέλλοντός του εἰκόνων, καὶ τὸν μεγαλήτερον θρίαμβόν του ἀνεύρισκεν οὐχὶ εἰς ἐπιτυχεῖς καὶ καλλιλογικάς φράσεις, δι' ὧν ἡδύνατο νὰ ἐφελκύσῃ τὴν ἐπιείκειαν τῆς μητρὸς του, ὅσον εἰς τὴν περιγραφὴν τῶν γεγονότων ἐφ' ὧν ἐρειδόμεναι αἱ ἐλπίδες του ἤθελον ἀφήσει τὴν πραγματικὴν ἀλήθειαν νὰ ἐξιλεώσῃ τὴν Κλεοπάτραν. Ἐνῷ δ' ἐτελείονε τὰς ἐπιστολάς του, ἔλαβε τὴν εἰς τὴν πρεσβείαν συνεστημένην ἐπιστολὴν τοῦ Ἀριστείδου, δι' ἧς ὁ ἀ-

γαθὸς φίλος ἀνήγγελλεν αὐτῷ τὴν εἰς Σμύρνην ἐπάνοδον τῆς μητρὸς του καὶ εἰδοποιεῖ αὐτὸν ὅτι τὰς πρὸς ταύτην ἐπιστολάς του ἔπρεπεν εἰς τὴν Θεοδώραν νὰ διευθύνῃ. Μετὰ δέκα καὶ πέντε ἡμέρας ἐλάβανεν ἐκ Σμύρνης ἀπάντησιν εἰς τὴν πρώτην ἐπιστολὴν του· ἡ ἀπάντησις ἐμιμεῖτο, τῶντι, ἐπιτυχέστατα τὸν γραφικὸν χαρακτῆρα τῆς Κλεοπάτρας, ἀλλὰ ἔλειπεν ἀπ' αὐτῆς ὅ,τι ἡ μὲν Κλεοπάτρα εἰς μέγαν κατεῖχε βαθμὸν, ἔστερεῖτο δὲ ὁ γέρων ἔφορος τοῦ νοσοκομείου τῆς Σμύρνης, οὐπερ ὑπαγορεύοντος ἔγραφεν ἡ θυγάτηρ τῆς Θεοδώρας· ἔλειπε τοῦτέστιν ἡ ψυχὴ, τὸ βαθὺ αἶσθημα, ἡ θερμὴ περιπάθεια, ἡ εὐρύτης καὶ ἡ λεπτότης τῶν ἐννοιῶν. Ἀναγνοὺς τὴν ἀπάντησιν ὁ Φαῖδρος ἐλυπήθη μὲν διὰ τὴν ψυχρὰν αὐτῆς λογικὴν, τὴν πάσης μητρικῆς φλογὸς ἀμοιροῦσαν, ἀλλὰ τὸν ἰδιαιτέρον τῆς ἐπιστολῆς ἐκείνης χαρακτῆρα ἀπέδωκεν εἰς σκόπιμον διάθεσιν τῆς μητρὸς, ἣν ἐνόμιζε θέλουσαν οὕτω νὰ τῷ δεικνύῃ τὴν ἐπὶ τοῖς παρελθοῦσι δυσμένειάν της. Ὁ Φαῖδρος ἐξηκολούθησε περιπαθῶς ἀνὰ δεκαπενθημερίαν νὰ γράφῃ πρὸς τὴν μητέρα, καὶ ἀποδιδοὺς εἰς συστηματικὴν ἀγωγῆς μέθοδον τὴν προφανῇ τοῦ ὕφους αὐτῆς ἀλλαγὴν δὲν ἔπαυε μεταφέρων εἰς τὰς ἐπιστολάς του πάντα ἐκεῖνα τὰ αἰσθήματα, δι' ὧν ἡ μήτηρ ἠδύνατο νὰ πεισθῇ περὶ τῆς ἐγκαρδίου καὶ διαπύρου τοῦ Φαίδρου ἀγάπης, πάσας ἐκείνας τὰς ἰδέας καὶ τὰς γνώσεις, δι' ὧν ἤθελεν αὕτη κατανοήσῃ πόσον ταχέως ἤρξαντο πραγματούμεναι αἱ ἐλπίδες, ὥς εἰς τὸν Φαῖδρον ἀνέθηκεν. Ἄν ἠδύνατο τῶντι καὶ πάλιν νὰ ἐννόσῃ, ἂν ἠδύνατο, πλὴν τῆς ἀναγνώσεως τῶν ἐπιστολῶν, νὰ ἀναγνώσῃ τὸ πρόσωπον τοῦ υἱοῦ της, νὰ ἴδῃ τὴν προῶρως σοβαρωθεῖσαν αὐτοῦ φυσιογνωμίαν, νὰ ψηλαφήσῃ ρυτίδα τινὰ, ἥπερ ἤρχισεν ἤδη νὰ διαυλακόνῃ τὸ μέτωπόν του, ἤθελεν αἰσθανθῇ ὁποῖα ἐν βραχεὶ χρόνῳ ἀλλοιώσις μετέβαλε τὸν υἱὸν της, ὁποῖα βαθέα ἔχνη ἀφῆκαν ἐν τῇ καρδίᾳ του αἱ ἀπροσδόκητοι συγκινήσεις ὀλίγων ἡμερῶν καὶ ὀλιγωτέρων νυκτῶν.

Ἀσχετος πρὸς τὸν ἐπίλοιπον κόσμον καὶ πρὸς τὴν ἐν Παρισίοις Ἑλληνικὴν νεολαίαν ὁ Φαῖδρος δὲν ἔλαβε καὶν τυχαίαν τινὰ ἀφορμὴν νὰ μάθῃ τι περὶ τοῦ δυστυχήματος τῆς μητρὸς του, καὶ τρία τῶν ἐπιστημονικῶν σπουδῶν καὶ τῆς ἐργασίας αὐτοῦ ἔτη παρῆλθον, ἄνευ νέων σφοδρῶν συγκινήσεων καὶ νέων ἐκτάκτων περιπετειῶν. Περὶ γὰρ ἀρχὰς τοῦ τετάρτου ἔτους ἔπεσεν εἰς χεῖρας αὐτοῦ Παρι-

σινή τις ἑφημερίς, ἐν ᾗ ὁλόκληρον τὸ Ἑλληνικὸν ἔθνος ἐξυβρίζετο, ἔνεκα κακοήθων τινῶν καὶ τυχοδιωκτικῶν ληψοδοσιῶν ἐνὸς Ἑλλήνου Μάρκου, οὗτινος τὴν ἐν Clichy κάθειρξιν ἀναγγέλλουσα ἡ ἑφημερίς ἐκείνη προσέθετεν: «Οἱ Ἕλληνες δὲν δύνανται ἢ διὰ συχνῶν παραδειγμάτων νὰ δικαιῶσι τὴν σημασίαν, ἣν τὰ Γαλλικὰ λεξικά ἀπονέμουςιν εἰς τὸ ἐθνικὸν ὄνομά των. Οἱ δανεισταί του περιωρίσθησαν ἐξ ἐπιεικείας νὰ τὸν παραπέμψωσιν εἰς τὸ Clichy, ἐνῶ ἠδύναντο νὰ τὸν στείλωσιν εἰς τὴν διάθεσιν τοῦ εἰσαγγελέως καὶ εἰς τὰς ποινικὰς φυλακάς. » Ὁ ἐπὶ τρία ἔτη σχεδὸν ἡρεμος Φαῖδρος, μετὰ τὴν ἀνάγνωσιν τοῦ ἐνεδιστικοῦ αὐτοῦ ἀρθριδίου, ἔδραμεν εἰς τὸ Clichy διὰ νὰ μάθῃ ἂν πράγματι ὑπῆρχε τοιοῦτος Ἕλλην τυχοδιώκτης, τίς ἦτο, καὶ, ἂν παρεξήγησί τις ἐγένετο, νὰ τὸν συνδράμῃ εἰς τὴν διαφώτισιν τῆς ὑποθέσεώς του καὶ νὰ τὸν προτρέψῃ νὰ ζητήσῃ ἰκανοποίησιν παρὰ τοῦ Γάλλου ἑφημεριδογράφου. Ἀμα εἰς τὸν περίβολον τῆς πολιτικῆς φυλακῆς εἰσελθὼν, ἀντικρύζει τὸν γνωστὸν ἐκεῖνον δὸν Ζουάν, ὅστις ἄκων καὶ ἄνευ ἰδίου ἀγῶνος τὸν εἶχεν ὑποσκελίσει παρὰ τῇ Κλεονίκῃ· τὸν πλησιάζει μετὰ τινος κακοῦ προαισθήματος — διότι ἀμέσως ὑπέθεσεν ὅτι ὁ ἄνθρωπος ἐκεῖνος ἦτον ἰκάνος πᾶσιν μωρὰν δολιότητα νὰ μετέλθῃ — τὸν ἐρωτᾷ ἂν αὐτὸς εἶναι ὁ οὗτω δημοσίᾳ ὑβριζόμενος, καὶ εἰς ἀπάσας αὐτοῦ τὰς ἀιτήσεις ὁ ἐρωτώμενος ἀπαντᾷ δι' ἐνὸς ἀπαθεςτάτου καὶ ξηροῦ μάλιστα. — «Ἐν πάσῃ περιπτώσει, τῷ λέγει ὁ Φαῖδρος, πρέπει νὰ ἰκανοποιηθῇς, διότι δυστυχῶς σήμερον εἶναι ἀνάγκη σὺ νὰ ἀντιπροσωπεύῃς τὸ προσβαλλόμενον ἔθνος σου. Θὰ ἔλθῃς μαζύ μου νὰ ὑπάγωμεν παρὰ τῷ ἐκδότῃ τῆς δεῖνος ἑφημερίδος, καὶ ἐκεῖ θὰ πράξῃς ὅ,τι ἐν ταῖς τοιαύταις περιστάσεσιν ἐξ ἅπαντος πρέπει νὰ γείνη.» «Εἶναι φυσικῶς ἀδύνατον, τῷ ἀπαντᾷ ὁ Μάρκος, διότι πρῶτον καὶ κύριον δὲν θὰ μοὶ ἐπιτρέψωσι νὰ ἐξέλθω ἐντεῦθεν.» — «Ἐγὼ θέλω τὸ κατορθώσει, λέγει ὁ Φαῖδρος, χορηγῶν τὴν προσωπικὴν μου ἐγγύησιν, θὰ δώσω τὴν διευθυντὴν τοῦ γνωστοτάτου βιβλιοπώλου, παρ' ᾧ ἐργάζομαι, τὸν ἀριθμὸν τῆς ἐν τῇ Σχολῇ ἐγγραφῆς μου, καὶ, ἐπὶ τέλους, ἂν δὲν μᾶς ἐμπιστευθῶσι — διότι χάριτι τῆς εὐγενείας σου, τὸ Ἑλληνικὸν ὄνομα ἐσυστήθη λαμπρῶς τελευταῖον ἐν Παρισίοις, -- θὰ παρακαλέσωμεν τὸν διευθυντὴν νὰ μᾶς συνοδεύσῃ με φρουρόν τινα τοῦ Clichy. » Ἡ ἐμπιστοσύνη, ἣν εἰς τὸν διευθυντὴν τῶν φυλακῶν ἐνέ-

πνευσαν ἡ φυσιογνωμία, οἱ τρόποι καὶ ἡ ἀξιοπρεπὴς γλῶσσα τοῦ Φαῖδρου, ὑπῆρξε τοσαύτη, ὥστε ὁ διευθυντὴς ἀκούσας τὸν εὐγενῆ λόγον δι' ὃν αἰτεῖται ἡ προσωρινὴ ἐξοδος τοῦ Μάρκου, ἄνευ πολλῆς δυσκολίας, συγκατετέθη εἰς τὴν παράκλησιν τῶν δύο Ἑλλήνων, σπεύσας μάλιστα νὰ ἐκφράσῃ τὴν ζωντὰν ἀπαρέσκειάν του κατὰ τῶν γενικῶν ἐκείνων αἰτιάσεων τῶν ἐφημερίδων, αἵτινες ἐπὶ ὀλόκληρα ἔθνη ἐπιρρίπτουσι τραχείας μομφάς, λαμβάνουσαι ἀφορμὴν ἐκ περιστάσεων, αἵπερ ἄλλως δὲν εἶναι σαφῶς διευκρινημένοι. Ἡ τε λευτερίαι φιλοφρόνησις ἀπηυθύνετο βέβαια πρὸς τὸν κ. Μάρκον, ἀλλ' ὁ Φαῖδρος κλίνας τὴν κεφαλὴν εἰς δεῖγμα εὐχαριστήσεως — ἐνδομύχως ὅμως γνωρίζων ἂν σαφῶς ἢ μὴ ἦσαν διευκρινημένοι αἱ ὑποθέσεις τοῦ κ. Μάρκου — ἔδωκε τὴν διευθύνσιν του ὡς καὶ τὴν τοῦ βιβλιοπώλου, πρὸ πάντων ὅμως τὸν λόγον τῆς τιμῆς του, ἐκφέρων μετὰ τοιοῦτου τόνου τὰς περὶ αὐτῆς λέξεις, ὥστε ὁ διευθυντὴς ἐνόμιζεν ὅτι ἐκράτει ἤδη εἰς χεῖρας οὐχὶ μόνον τὸν Μάρκον, ἀλλὰ καὶ τὸ χρηματικὸν ποσόν, ὅπερ ὀφείλων οὗτος καὶ μὴ ἀποτίων, εἶχε φυλακισθῇ.

Ὑπὸ τὸ κράτος τῶν ἐντυπώσεων τῆς ἐθνικῆς ὕβρεως ὁ Φαῖδρος εἶχεν ἐντελῶς λησμονήσῃ ὅτι ὁ Μάρκος ἦτο σύζυγος τῆς Κλεονίκης, ἀλλὰ ὀλίγα βήματα μακρὰν τοῦ Clichy σταματήσας αἰφνης τὸ βᾶδισμά του καὶ λαβὼν τὴν χεῖρα τοῦ Μάρκου «θέλετε μοὶ ἐπιτρέψῃ, τῷ λέγει, Κύριε, νὰ σᾶς ζητήσω ὀλίγας εἰδήσεις περὶ τῆς ἀξιοτίμου συζύγου σας. » «Ἡ κυρία Κλεονίκη, ἀπήντησε δῆθεν ὑπερηφάνως καὶ περιφρονητικῶς διὰ τὴν σύζυγόν του ὁ Μάρκος, εὐρίσκεται πρὸ πολλοῦ ἐν Σμύρνῃ μετὰ τοῦ διετοῦς τέκνου μας, ἀλλ' ἐπιστολὰς αὐτῆς δὲν λαμβάνω, διότι δὲν εἶναι πλέον σύζυγός μου· τὸ δικαστήριον μᾶς ἐκήρυξε διεζευγμένους, κατ' αἵτησιν τῆς Κυρίας Κλεονίκης, ἥτις, ἅμα ἰδοῦσα ἐλαττουμένην τὴν περιουσίαν μας, ἐνόμισεν ὅτι δὲν ἤμην πλέον κατάλληλος δι' αὐτήν. » «Ἐκ τῶν περιστάσεων !» ἐπανέλαβεν ὑψηλῇ τῇ φωνῇ ὁ Φαῖδρος «γνωρίζω καὶ ὑποθέτω, ψιθυρίσας κατ' ἑαυτὸν, τίνες εἶναι αἱ περιστάσεις αὗται. » Ἡ εἵδησις αὕτη τὸν ἐθορύβησε πρὸς υἱκρὸν, ἀλλ' οὐδὲν ἐκδικήσεως κατὰ τῆς Κλεονίκης αἰσθημα εἰσῆλθεν εἰς τὴν εὐγενῆ του καρδίαν. Ἀλλως δὲ ἔσπευδε νὰ τελειώσῃ τὴν ὑπόθεσιν τῆς τιμῆς, ἣν ἀνέλαβε, καὶ ἐπεφυλάχθη, μετὰ τὸ πέραν αὐτῆς, νὰ ζητήσῃ λεπτομερεστέρας περὶ τῶν τυχόν

τῆς Κλεονίκης πληροφορίας. Ἦτον ἀνάγκη νὰ μεταβῇ πρῶτον εἰς τὴν οἰκίαν του, ὅπως προσέλθῃ εὐπρεπέστερος ἐνώπιον τοῦ ὕβριστοῦ ἐφημεριδογράφου, καίτοι κοσμίως πάντοτε καὶ φιλοκάλως ἐνδεδυμένος. Λαβὼν ἀφορμὴν νὰ μείνῃ μόνος ἔνεκα τούτου ἐπὶ τινὰς στιγμὰς καὶ ἀφήσας τὸν Μάρκον εἰς τὴν γενικὴν αἵθουσαν τῆς ὑποδοχῆς, δὲν ἐβράδυνε νὰ ἐξέλθῃ, ἀλλ' ὁ Μάρκος δὲν ὑπῆρχε πλέον ἔνοχος διπλῆς καὶ τριπλῆς ἀνανδρίας κατέλειπε τὸν γενναῖον αὐτοῦ πρόμαχον εἰς τὴν διάθεσιν ἠθικῶν καὶ ὕλικῶν περιπετειῶν, ὧν τὰς συνεπειὰς δύναται ἕκαστος νὰ μαντεύσῃ, ἀκριβῶς ἤδη γνωρίσας τὸν χαρακτῆρα τοῦ Φαίδρου. Ἡ τόλμη καὶ ἡ ἐπίνοιά του ὑπῆρξαν ἀνάλογοι τῆς ἀγενείας τοῦ Μάρκου καὶ τῆς ὀρησκειτικῆς πίστεως εἰς τὸν λόγον τῆς τιμῆς του. Ἐμάντευσε — καὶ ἦτον εὐκολον νὰ τὸ ὑποθέσῃ — ὅτι ὁ Μάρκος δὲν ἤθελεν ἐπιστρέφει εἰς τὸ Clichy, κατέβη δρομαίως τὴν κλίμακα τῆς οἰκίας, καὶ διευθυνθεὶς εἰς τι κουρεῖον ἠγόρασε φενάκην ξανθότριχα, ἐπειδὴ ξανθὴ ἦτον ἡ κεφαλὴ τοῦ ἐλσεινοῦ Μάρκου, γενειάδα ὁμοιόχρουν καὶ ἐνδύματα ἀπαράλλακτα ὡς τὰ τοῦ φυγάδος δεσμώτου, καὶ μετὰ πέντε ὥρας εὗρίσκετο εἰς τὸ Clichy παρουσιαζόμενος ἐνώπιον τοῦ διευθυντοῦ καὶ παραδιδόμενος εἰς τὸν φρουρὸν τοῦ δωματίου τοῦ Μάρκου, ἀφοῦ προηγουμένως, ἐννοεῖται, προσεπάθησε νὰ μιμηθῇ, ὅσον ἦτο δυνατόν ἐπιτυχῶς καθ' ὅλα, τὸν Μάρκον. Ἀλλὰ, πρὶν ἢ εἰσελθῇ εἰς τὸ Clichy, ἔσχε τὴν πρόνοιαν νὰ γράψῃ εἰς τὸν βιβλιοπώλην ὅτι κατεπεΐγουσα καὶ ἀπροσδόκητος ὑπόθεσις ἠνάγκαζεν αὐτὸν νὰ διατρίψῃ ἐπὶ τινὰς ἡμέρας εἰς τὰ πέριξ τῶν Παρισίων, ἐπιφυλαχθεὶς νὰ ἀναγγείλῃ αὐτῷ τὴν ἀληθεῖ κατὰστασιν τῶν πραγμάτων, μὲ τρόπον ὥστε νὰ μὴ ἐκθέσῃ μὲν τὸν ὁμογενῆ του παρὰ τῷ ξένῳ καὶ φιλέλληνι ἐκείνῳ προστάτῃ, νὰ μὴ φοβῆται δὲ μήπως ἀφηγούμενος αὐτῷ τὴν ἀλήθειαν ἐκληφθῇ ὡς ὀχληρῶς ἐπιζητῶν τὴν μεσολάβησίν του ἐν τοιαύτῃ ὑφ' ὅλας τὰς ἐποφθαλμοὺς δυσαρέστῳ καὶ μεμολυσμένῃ ὑποθέσει. Ἀμα δὲ καταλαβὼν τὴν οὐχὶ ἐπιζήλον θέσιν τοῦ Μάρκου ἐτόλμησε νὰ ἐκμυστηρευθῇ τὰ πάντα εἰς τὸν γέροντα φρουρὸν τοῦ τμήματος τῆς φυλακῆς, ἐν ᾧ ἐμελλεν, ἄδηλον μέχρι πόσου καιροῦ, νὰ διατελῇ καθειργμένος, καὶ διότι ἐφοβήθη μήπως ποτὲ ἐν τῇ περιβολῇ τῶν προσθέτων τεκμηρίων τῆς ταυτότητος τοῦ Μάρκου ἀποκαλυφθῇ ὑπ' αὐτοῦ, καὶ διότι πρὸ πάντων ἐπεθύμει νὰ διατηρῇ δι' αὐτοῦ τὴν μετὰ τῆς Σμύρνης

ἀλληλογραφίαν, τρέμων μήπως διακοπείσα αὕτη ἐμβάλῃ εἰς ἀνησυχίαν τὴν δυστυχῇ του μητέρα. Ὁ φρουρὸς φρονῶν ὅτι κάλλιστα συμβιβάζονται τὰ καθήκοντά του μετὰ τὴν ἀφοσίωσιν, ἣν ἠδύνατο νὰ δείξῃ πρὸς τὸν ψευδῇ ὀφειλέτην καὶ τὴν ὁποίαν ἐνίσχυεν ἡ ὑπόληψις του πρὸς νέον, χάριν τῆς τιμῆς του θυσιασθέντα, ἐνέδωκε σχεδὸν ἀσμένως εἰς τὴν παράκλησιν τοῦ Φαίδρου, ὅπως μεταβαίνων κατὰ τὰς ὥρισμένας ἡμέρας εἰς τὸ ταχυδρομεῖον, λαμβάνῃ καὶ ἐγχειρίζῃ τὰς ἐπιστολάς του. Κατὰ παράδοξον καὶ εὐτυχῇ συγκυρίαν, ἡ πρώτη ἐπιστολὴ, ἣν ἐκ Σμύρνης ἔλαβεν ἐν τῇ φυλακῇ τοῦ Clichy, οὐσιωδῶς διέφερε πασῶν ὅσας ἐπὶ τρία περίπου ἔτη ἀνεγίνωσκεν ἐν Παρισίοις ὡς ὑπὸ τῆς μητρὸς του δῆθεν συντεθειμένας. Ἐν τῇ ἐπιστολῇ ἐκείνῃ ἀνεύρισκεν ὁλόκληρον τὴν διάνοιαν, τὰ αἰσθήματα, τὴν φρασεολογίαν τῆς Κλεοπάτρας· τρεῖς καὶ τετράκις ἀναγνοὺς καὶ μετὰ προσοχῆς ἰδιαζούσης αὐτὴν μελετήσας διέκρινε μάλιστα ἕκτακτον τρυφερότητα καὶ περιπάθειαν, ἥτις δὲν ἀπηντᾶτο οὐδ' ἐν αὐταῖς ταῖς εἰς Ἀθήνας πεμπομέναις ἐπιστολαῖς. Ἀναζητῶν τὸν λόγον τοῦ σχεδὸν ἀπροσδοκῆτου πλέον δι' αὐτὸν φαινομένου — διότι ἐπὶ τρία εἴχεν ἤδη ἔτη συνειθίσει εἰς τὴν φιλοσοφικὴν ψυχρολογίαν τοῦ σεβαστοῦ ἐφόρου τῶν νοσοκομείων, — ἐνόμισεν ὅτι ἀνεκάλυψεν αὐτὸν ἐν τῷ ὑστερογράφῳ τῆς ἐπιστολῆς, ἐν ᾧ ἐξαίσίαν ἡ Κλεοπάτρα ἀνέπτυσσεν εὐγλωττίαν, ὅπως πείσῃ τὸν Φαίδρον νὰ συγχωρήσῃ τὴν Κλεονίκην, δυστυχῇ ἤδη κειμένην πρὸ τῶν ποδῶν της, ἐγκαταλιποῦσαν τὸν ἀνάξιον σύζυγόν της, μετὰ τὰ δάκρυα αὐτῆς καταβρέχουσιν τὰς χεῖρας τῆς μητρὸς του, καθικετεύουσιν μητέρα καὶ υἱὸν νὰ λησμονήσωσι τὸ ἐγκλημα τῆς κακῆς ἀγωγῆς της, τὸ τρομερὸν σφάλμα, εἰς ὃ ὑπέπεσεν ἐνδίδουσα, ἅπειρον κοράσιον, εἰς τὰς ἀπεχθεῖς εἰσηγήσεις γυναικὸς, ἥτις ἐλέγετο θεία της, ἀλλὰ τὴν ὁποίαν ἡ Κλεονίκη ἠγνώνει ἂν πράγματι ἦτο τοιαύτη. Ὁ εὐγενὴς οὗτος ὑπὲρ τῆς Κλεονίκης ἀγὼν τῆς μητρὸς του ἐξήγει, κατ' αὐτὸν, τὸν ἐξαιρετικὸν χαρακτῆρα τῆς ὅλης ἐπιστολῆς, εἰς ἣν δὲν ἔβλεπε τὴν ὥραν πότε νὰ ἀπαντήσῃ, ὅπως ὅσον ἔνεστι προθυμότερον εἰσακούσῃ τὰς ἀπαιτήσεις, ἢ μᾶλλον παρακλήσεις, τῆς μητρὸς του. Μετὰ πολλὰς καὶ ζωντὰς καλλιπεῖς ἐκδηλώσεις τῆς εὐγνωμοσύνης αὐτοῦ πρὸς τὴν μητέρα τελευτῶν τὴν ἀπάντησίν του « Κατ' ἀρχάς, ἔλεγε, ὠργίσθην καὶ ἐξεμάνην κατὰ τῆς δυστυχοῦς ἐκείνης κόρης, κατόπιν τὴν πε-

ριεφρόνησα, καὶ ἐπὶ τέλους τὴν ἐλυσμόνησα· σήμερον ἐκ πάσης καρδίας τὴν συγχωρῶ, ἀφοῦ σὺ συνεχώρησας αὐτήν· ἀλλὰ μίαν μόνην χάριν ἐπίτρεψόν μοι νὰ σοὶ ζητήσω· ὅταν σὺν Θεῷ ἐπιστρέψω εἰς Σμύρνην καὶ σ' ἐναγκαλισθῶ, νὰ μὴ ἴδω παρεστῶσαν, τοῦλάχιστον τὴν στιγμὴν ἐκείνην, ἐν τῷ ἱερῷ αὐτῷ θεάματι τῆς ἀδόλου καὶ ἐγκαρδίου στοργῆς, τὴν κόρην ἐκείνην, ἣτις ἄκουσα, τὸ πιστεύω, καὶ μὴ ἔχουσα συνείδησιν τῶν πράξεών της, ἀλλ' ὅπωςδὴποτε ἐπήνεγκε τὴν ἀνυπολόγιστον δι' ἐμὲ συμφορὰν νὰ σὲ καταθλίψω καὶ νὰ διατρέξω τὸν κίνδυνον ν' ἀποβάλω τὴν ἀγάπην καὶ τὴν ὑπόληψίν σου. »

Ἀλλὰ μετὰ δύο περίπου μῆνας, ἄλλη ἐκπληξίς ἐπεφυλάσσετο τῷ Φαίδρῳ, διότι μίαν πρῶταν παρουσιασθεὶς εἰς τὴν φυλακὴν ὁ δανειστὴς τοῦ Μάρκου ἀπέλυσε τὸν ψευδῇ ὀφειλέτην, λέγων ὅτι ἐξησφαλίσθη ἡ πληρωμὴ τῶν ὀφειλομένων, τῆς ἐν Σμύρνῃ τραπεζιτικᾶς πράξεως ἐπαγγελλομένης θείας του ἀναλαβούσης τὴν ἀπότισιν τῶν χρεῶν του. Ὁ Φαῖδρος ἠπόρησε διὰ μίαν στιγμὴν, ἀλλ' εὐθὺς κατόπιν ἐπίστευσεν ὅτι ὁ Μάρκος ἀνακαλύψας θεῖαν του τινὰ πλουσίαν ἐν Σμύρνῃ — καὶ μὴ λησμονήσωμεν ἐνταῦθα ὅτι ὁ Φαῖδρος σχεδὸν ἠγνόει τὴν Σμύρνην, μάλιστα δὲ τὸν τραπεζιτικὸν καὶ ἐμπορικὸν αὐτῆς κόσμον — κατώρθωσε νὰ τῷ πληρώσῃ ἐκείνη τὰ χρέη του. Ἀλλ' ἐνῷ ὁ Φαῖδρος πλήρης χαρᾶς ἐπανέρχεται εἰς τὸν σεβαστὸν προστάτην καὶ φίλον αὐτοῦ βιβλιοπώλην, ἃς ἀνύρωμεν ἡμεῖς τὸν μίτον τῶν ἐν Σμύρνῃ διατρεχόντων καὶ ἃς προσπαθήσωμεν νὰ ἀνακαλύψωμεν τὸ πραγματικὸν ἐλαττήριον τῆς τοῦ Φαίδρου ἀπαλλαγῆς.

Ὅτε ἡ Κλεονίκη ἐμπιστευθεῖσα τὴν ὑπαρξιν, τὸ μέλλον καὶ τὴν περιουσίαν αὐτῆς εἰς τὸν Μάρκον εἶδε τὰ πάντα ἀπὸ τῶν χειρῶν της ἀφαρπαγέντα, καὶ, ἢ εἰς τὸ χαρτοπαίγνιον ἢ εἰς ἀνοήτους ἐν Εὐρώπῃ διασχεδάσεις ἀναλωθέντα, διασώσασα ὀλίγους μόνον ἀδάμαντας καὶ εὐάριθμα πολύτιμα σκεύη τοῦ οἴκου δὲν ἤθελε πλέον νὰ ζῇ, ἢ διὰ τὸ ὑπερδιετὲς ἤδη τέκνον της καὶ διὰ νὰ τύχῃ τῆς συγγνώμης τοῦ Φαίδρου καὶ τῆς μητρός του, ὑποβάλλομένη εἰς τὰ σκληρότερα τῶν μαρτυρίων, εἰς τοὺς ἀπηνεστέρους κανόνας τῆς ψυχικῆς μετανοίας. Οὐδέποτε τῶντι ἤθελέ τις δυνηθῇ ν' ἀπαντήσῃ ἐν τῷ κόσμῳ αὐτῷ μεταμέλειαν εἰλικρινεστέραν, ἀγνοτέραν, καὶ οὕτως ἀληθῶς μαρτυρικὴν. Ἀλλ' ἵνα ἐννοηθῇ ὁ ἐγκάρδιος καὶ ἀφιλο-

κερδῆς χαρχκτῆρ τῆς μετανοίας ἐκείνης, πρέπει νὰ προσθέσωμεν ὅτι εὐθὺς ὀλίγους μῆνας μετὰ τὸ συνοικέσιόν της, ἅμα μαθοῦσα τὰς περιπετείας τοῦ Φαίδρου καὶ τῆς Κλεοπάτρας, τὴν συμφορὰν εἰς ἣν ὑπέπεσεν ἡ σεβαστὴ καὶ φιλόστοργος μήτηρ ἐκ γεγονότων, ἅπερ ἐκεῖνη προὔκαλεσεν, ἡ Κλεονίκη οὐσιωδῶς μετεβλήθη, ἐξεδίωξε τὴν γυναῖκα ἐκείνην, περὶ ἧς, καίτοι θείας της ὀνομαζομένης, ὑπῆρχεν ὑπόνοια ὅτι ἦτο ξένη τις γυνὴ κατορθώσασα νὰ ὠφεληθῇ ἐκ τῆς πλουσίας ὀρφανίας τῆς Κλεονίκης, καὶ δὲν εἰζευρε τί νὰ πράξῃ πρὸς ἐξιλέωσίν της. Ἡ πρώτη αὐτῆς ἀπόφασις ἦτο νὰ δράμῃ εἰς Παρισίους καὶ νὰ πέσῃ εἰς τοὺς πόδας τοῦ Φαίδρου· ἀλλ' ὁ Ἀριστείδης εἰς δὴν, γινώσκουσα τὴν στενὴν μετὰ τοῦ Φαίδρου φιλίαν του, ἐνεπιστεύθη τὰ σχέδιά της, αὐστηρῶς τὴν ἀπέτρεψεν ἀπ' αὐτῶν, εἰζεύρων τὸν χαρχκτῆρα τοῦ Φαίδρου καὶ τὰς ὀδυνηρὰς ἐντυπώσεις ἃς ἐνεποίει αὐτῷ πᾶν ὅ,τι ἀνεμίμνησκε τὰς τελευταίας του ἐν Ἀθήναις περιπετείας, ἐπιθυμῶν νὰ μὴ διαταραχθῶσιν ἐξ ἀνωμάλων περιστάσεων αἱ λίαν εὐδόκιμοι τοῦ φίλου αὐτοῦ σπουδαὶ καὶ ἐπὶ τέλους φοβούμενος μήπως ἐν τινὶ βιαίᾳ ἐκρήξει, ἢ ἀπλοικῇ διαχύσει, ἡ Κλεονίκη ἀποκαλύψῃ εἰς τὸν Φαίδρον τὸ μυστήριον τῆς δυστυχίας τῆς Κλεοπάτρας. Ἀλλὰ τρία ἔτη μετὰ τοὺς γάμους αὐτῆς ὑπὸ ἀληθινῆς ἐσωτερικῆς κολάσεως βασανιζομένη ἐτόλμησε νὰ μεταβῇ εἰς Σμύρνην μὲ τοὺς ὀλίγας ἀδάμαντάς της καὶ εἰς τὰς σκληροτέρας νὰ ὑποβληθῇ στερήσεις, ὥπως νοσοκομῇ τὴν πάσχουσαν Κλεοπάτραν, ἐλπίζουσα ὅτι, ἂν δὲν ἐξιλεωθῇ ἐνώπιον τῶν ἀνθρώπων, θὰ τύχῃ ὅμως τοῦ ἐλέους καὶ τῆς συγγνώμης τοῦ οὐρανοῦ. Εἰς Σμύρνην φθάσασα ἔδραμε πρὸς ἀναζήτησιν τῆς Θεοδώρας, εἰζεύρουσα ὅτι παρ' αὐτῆς εἴμπορεῖ νὰ λάβῃ πάσας τὰς δυνατάς πληροφορίας περὶ τῆς Κλεοπάτρας. Ἡ Θεοδώρα δὲν ἠδυνήθη ν' ἀποκρούσῃ τὴν ἐπίμονον καὶ μετὰ πυρίνων δακρύων συνοδευομένην αἵτησιν τῆς Κλεονίκης, καὶ οὕτως αἱ δύο γυναῖκες μετέβησαν εἰς τὸ ἰδιαίτερον δωμάτιον, ἐνθα ἐπὶ τρία περίπου ἔτη ἐβίου ἡ Κλεοπάτρα, οὐδέποτε ἐν τῷ διαστήματι αὐτῷ ὁμιλήσασα, ψιθυρίζουσα μόνον ἐνίοτε, ἀτενίζουσα πάντοτε πρὸς τὰ ἄνω καὶ κρατοῦσα μὲν συνήθως συνεσφιγμένας τὰς δύο παλάμας, ἀλλὰ μετ' ἀποστροφῆς ἀποκρούουσα πάντα χάρτην, ὅστις ἤθελε τῇ παρουσιασθῇ. Πολλάκις ἡ Θεοδώρα ἐδοκίμασε νὰ τῇ ἀναγινώσκῃ, νὰ φέρῃ πρὸ τῶν ἐφθαλμῶν της τὰς τοῦ Φαί-

δρου ἐπιστολὰς, ἐλπίζουσα ὅτι ἡ ἐν αὐταῖς υἱικὴ στοργὴ καὶ περιπάθεια ἠδύνατο νὰ τὴν θεραπεύσῃ· ἀλλ' ἡ Κλεοπάτρα, εἰς τὴν θέαν ἐπιστολῶν καὶ χάρτου, ὑπὸ φρίκης κατελαμβάνετο, καὶ κλαυθμηροὺς μόνον ἤχους μετ' ἀηδίας ἐξέβαλλε. Καθ' ἣν ἡμέραν τὴν ἀσθενὴ ἡ Κλεονίκη ἐπεσκέπτετο, εἶχε φθάσει ἐπιστολὴ ἐκ Παρισίων ἐσώκλειστον περιέχουσα καὶ τὴν φωτογραφίαν τοῦ Φαίδρου, ἣν ἡ Θεοδώρα κρατοῦσα ἠνέωξε μετ' ὀλίγα λεπτά, οὕτω συνήθως πράττουσα καθ' ὅλον τὸ διάστημα τῶν τριῶν ἐτῶν, ἐλπίζουσα ὅτι δύναται ποτε ἐκ περιεργείας νὰ ζητήσῃ ἡ Κλεοπάτρα νὰ ἴδῃ τὸν γραφικὸν χαρακτῆρα τοῦ Φαίδρου. Ἡ Κλεονίκη ἅμα εἰσελθοῦσα παρὰ τῇ Κλεοπάτρᾳ ἐρρίφθη εἰς τὰς ἀγκάλας της, ἥσπάζετο τὰς χεῖράς της, καὶ γινώσκουσα ὅτι αἱ ἐπιφωνήσεις, οἱ ὄδυρμοί, αἱ συγκεκινημέναι τῆς μετανόις αὐτῆς ἐκφράσεις παρ' οὐδενὸς ἄλλου πλὴν τῆς Θεοδώρας ἦθελον κχτανοηθῇ «ἐγὼ, ἔκραζε κλαίουσα, εἰμι ἡ αἰτία τῆς συμφορᾶς της· καταράσθητί με, ὀργίσθητι κατ' ἐμοῦ, ὦ θεὲ τῆς δικαιοσύνης·» καὶ ἀμέσως κατόπιν ἀρπάζουσα ἀπὸ τῶν χειρῶν τῆς Θεοδώρας τὴν ἐπιστολὴν καὶ τὴν εἰκόνα τοῦ Φαίδρου κατεφίλει καὶ κατέβρεχεν αὐτὰς μὲ τὰ δάκρυά της. Αἱ σκηναὶ ἐκεῖναι αἱ ἔκτακτοι, αἱ ἀσυνήθεις ἐκεῖναι διὰ τὴν Κλεοπάτραν φωναὶ, ἡ θεὰ προσώπου πρωτοφανοῦς, ἥρχισαν νὰ διεγείρωσι τὴν περιέργειάν της, καὶ ἡ ἀσθενὴς συγκεντρώσασα ἐπὶ τῆς Κλεονίκης ὀφθαλμοὺς βλοσυροὺς καὶ ὀξεῖς ἐρρίφθη ἐπ' αὐτῆς, καθ' ἣν στιγμὴν αὕτη κατεφίλει τὴν φωτογραφίαν τοῦ Φαίδρου, τὴν ἥρπασεν ἀπὸ τῶν χειρῶν της, καὶ ἐπὶ δέκα περίπου λεπτά αἱ ὀψεις αὐτῆς διέμειναν ἠτενισμέναι ἐπὶ χάρτου, ὅν πρῶτην φορὰν ἤγγιζε μετὰ τρία ἔτη. Σπασμωδικαὶ κινήσεις τῆς κεφαλῆς της διέδωκαν ρῆγος ἐλπίδος εἰς τὰς δύο παρεστώσας γυναῖκας, αἵτινες ὥς ἐξ ἐμφύτου ὁρμῆς ἀμφοτέραι ἔδραμον νὰ ὑποβάλωσιν ἐνώπιόν της τὴν ἐπιστολὴν τοῦ Φαίδρου. Αἱ αὐταὶ κινήσεις, τὰ αὐτὰ βλέμματα ἐπανελήφθησαν, καὶ αἱ δύο γυναῖκες ἐπίστευσαν ὅτι ἤκουσαν τὰ χεῖλη τῆς Κλεοπάτρας ψιθυρίζοντα καὶ σχεδὸν ἀναγινώσκοντα τὴν ἐπιστολὴν. « Συγγνώμην, ἐφώνησε τότε ἡ Κλεονίκη, συγγνώμην, μήτηρ τοῦ Φαίδρου » ἐλπίζουσα τὴν πρῶτην λέξιν τῆς ἀναρρώσεώς της αὕτη πρῶτη νὰ τύχῃ καὶ φρονοῦσα ὅτι ἡ πρῶτη ἐκείνη λέξις ἤθελεν ἀρκέσει πρὸς ἐξιλασμὸν αὐτῆς εἰς τὴν καρδίαν τοῦ Φαίδρου. Τὰ πρόσωπα, ἅπερ τὴν στιγμὴν ἐκείνην περιεστοίχουν

τὴν Κλεοπάτραν, δὲν ἦσαν τὰ συνοδεύοντα αὐτὴν κατὰ τὴν μαύρην νύκτα τῆς ἐξ Ἀθηνῶν ἀπελεύσεως τοῦ Φαίδρου· καὶ ὅμως ἡ Κλεοπάτρα ἅμα ἀρχίσασα νὰ συνέρχεται ἐνόμισεν ὅτι τὴν νύκτα ἐκείνην χαραυγὴ ἀκόμη δὲν διεδέχθη. Καὶ δὲν εἶχεν ἄδικον! Τὰ τρία ἔτη τοῦ παρελθόντος, ὅπερ ἐφαίνετο ἤδη ἀρχόμενον νὰ λήγῃ, δὲν ἦσαν δι' αὐτὴν νυξ ζοφερά καὶ ἀσέληνος, νυξ ἄνευ ἄστρων, ἄνευ λυχνίας; — «Μὲ ἀγαπᾷ, λέγει» — διότι εὐτυχῶς ἐν τῇ τελευταίᾳ του ἐπιστολῇ ὁ Φαῖδρος κατὰ τύχην, εἴπερ ποτε καὶ ἄλλοτε, περιπαθεστέρας ἐκφράσεις ἀγάπης εἶχεν ἐπισωρεύσει. — «Μὲ ἀγαπᾷ, γράφει· ἀλλὰ διὰ τί νὰ φύγῃ χωρὶς νὰ μ'ἀποχαιρετίσῃ; Μήπως δὲν ἔφυγεν ἀκόμη, ἃς καταβῶμεν πάλιν εἰς τὸν Πειραιᾶ, μήπως μὲ περιμένῃ!» — «Ναί, σὲ ἀγαπᾷ, ἀπήντησεν ἡ Κλεονίκη μετὰ λυγμῶν, σὲ ἀγαπᾷ, καὶ τὸ μῖσος τοῦ ὅλον δὲν τὸ φυλάττει παρὰ δι' ἐμὲ τὴν ἁμαρτωλὴν· σὲ ἀγαπᾷ περισσότερον παρ' ὅσον νομίζεις, καὶ ἔχει δίκαιον νὰ σὲ ἀγαπᾷ, καὶ πρέπει νὰ σὲ ἀγαπᾷ· ἡ εὐγενὴς καὶ ἀγαθὴ του καρδιά ἐμὲ μόνον ἀποστρέφεται, καὶ πρέπει νὰ μ'ἀποστρέφηται· μίσησέ με καὶ σὺ, Κλεοπάτρα, ἀλλὰ συγχώρησόν με· καταράσθητί με, ἂν θέλῃς, ἀλλὰ σταμάτησε εἰς ἐμὲ τὴν κατάραν, μὴ τὴν ἀφῆσῃς νὰ πέσῃ εἰς τὸ δυστυχὲς αὐτὸ τέκνον· ὀργίσθητί με, ἀλλὰ χώρισε τὴν ὀργὴν σου ἀπὸ τοῦ γάλακτός μου, μὴ τὴν φέρῃς καὶ εἰς τὸ τέκνον μου, μῆτερ τοῦ Φαίδρου, μῆτερ ἀλγοῦσα καὶ πάσχουσα διὰ τὸν υἱόν σου.» — Ἡ Κλεοπάτρα λαβοῦσα μηχανικῶς τὸ τέκνον τῆς Κλεονίκης τὸ κατεφίλησεν εἰς τὸ μέτωπον, καὶ ἀποτόμως τότε στραφεῖσα πρὸς αὐτὴν «σὲ ἀγαπᾷ τὸ τέκνον σου;» τὴν ἐρωτᾷ; «Ναί! Κλεοπάτρα, μὲ ἀγαπᾷ καὶ μὲ πονεῖ ὅπως ὁ Φαῖδρος πονεῖ δι' ἐσέ.» — «Ἄν φύγῃ εἰς τὰ ξένα, θὰ σὲ ἀποχαιρετίσῃ;» — «Κλεοπάτρα μου, προσφιλὴς καὶ σεβαστὴ Κλεοπάτρα, δίωξε ἀπὸ τῆς κεφαλῆς σου τὴν ἀπαισίαν αὐτὴν ἰδέαν. Ὁ Φαῖδρος ἔφυγε χωρὶς νὰ σὲ ἀποχαιρετίσῃ, διότι συνεστέλλετο ἐκ πολλῆς ἀγάπης καὶ εὐλαβείας νὰ προσέλθῃ ἐνώπιόν σου· δὲν σὲ ἀπεχαιρέτισεν ἀκόμη, διότι ὁ γέρων φιλόσοφος καθηγητὴς καὶ ἡ ἀπλοϊκὴ ἐκείνη Εἰρήνη τὸν ἠμπόδισαν.» — Ὁ τρώσας ἰάσατο, ἡ ἁμαρτωλὴ ἐξιλεοῦτο πρὸ τοῦ Πλάστου καὶ τῶν ἀνθρώπων, ἡ διάνοια τῆς Κλεοπάτρας ἐπανήρχετο εἰς τὸ περικαλλὲς ἐκείνο ἐνδιαίτημα ὅθεν, κακῇ μοίρᾳ καὶ συρροῇ προσβολῶν θανασίμων, εἶχεν ἐκφύγει, καὶ ἡ ψυχὴ ἐκείνη ἡ ὑπὸ τρικυμιῶν καὶ σάλων

συνταραχθεῖσα ἐγαληνία. Ἐκ τῶν πολυαρίθμων φακέλλων, οἵτινες περιέκλειον τὰς τριετείς τοῦ Φαίδρου ἐπιστολάς, ἡ Θεοδώρα καὶ ἡ Κλεονίκη προσήνεγκον δεκάδ' αὖτις πρὸς ἀνάγνωσιν εἰς τὴν Κλεοπάτραν, καὶ ἡ χαρὰ τῆς δὲν εἶχεν ὄρια, καὶ τὰ δάκρυα ποταμῶδ' ῥέοντα κατέδρεχον τοὺς προσφιλεῖς τῶν ἐπιστολῶν χάρτας, καὶ ἀνεκούφιζον καὶ παρηγόρουν τὴν μητέρα. Τὴν πρώτην τῆς ἐπιούσης ἡ Θεοδώρα ἀνεπίσχετος ἔτρεχεν εἰς τὸν ἔφορον τοῦ νοσοκομείου καὶ εἰς τὸν ἰδικὸν ἱατρὸν τῶν φρενοβλαβῶν, ὅστις μαθὼν τὰς λεπτομερείας ἀπάσας τοῦ εὐτυχοῦς γεγονότος οὐδεμίαν πλέον εἶχεν ἀμφιβολίαν περὶ τῆς ἰάσεως τῆς σεβαστῆς καὶ συμπαθητικῆς αὐτοῦ ἀσθενοῦς, καὶ περὶ τὴν μεσημβρίαν ἡ Κλεοπάτρα εὗρίσκετο ὑγιῆς μὲν τὸν νοῦν ἐν τῇ πτωχικῇ κατωικίᾳ τῆς Θεοδώρας, ἀλλὰ ἀπειρηκυῖα σωματικῶς καὶ κατὰπεπονημένη. Ἐπὶ δύο περίπου μῆνας μετὰ τὴν ἴασιν αὐτῆς ἡ Κλεοπάτρα ἤσχολετο μελετῶσα τὰς ἐπιστολάς τοῦ Φαίδρου, ὅπως μάθῃ καὶ τὴν τελευταίαν περὶ τοῦ ἐν Ηαρισίοις αὐτοῦ βίου λεπτομέρειαν, καὶ ἐργαζομένη ὅπως, καθὼς πρότερον, πορίζηται πρὸς τὸ ζῆν, διότι μετ' ὀργῆς σχεδὸν ἀπέκρουσε πρότασιν τινὰ τῆς Κλεονίκης, παρακαλεσάσης αὐτὴν νὰ δικαιτῶνται ὁμοῦ καὶ νὰ νέμονται ἀδελφικῶς τοὺς μικροὺς πόρους, οἵτινες τῇ ὑπολείποντο ἔτι ἐκ τῶν κατὰστροφῶν τοῦ πρώην συζύγου τῆς. Ἀλλ' ἡ Κλεονίκη ὥρας ὀλοκλήρους διήρχετο παρὰ τῇ Κλεοπάτρᾳ ζητοῦσα θεραπευνίδος σχεδὸν ἔργα νὰ ἐκπληροῖ παρ' αὐτῇ, ἅπερ ὅμως ἡ πάντοτε ὑπερήφανος ἐκείνη δέσποινα ἀπεποιεῖτο ἀνεδέχθαι μόνον προθύμως νὰ τὴν ἐξιλεώσει παρὰ τῷ Φαίδρῳ, καὶ τοῦτο ἔπραξεν ἀπ' αὐτῆς ἔτι τῆς πρώτης ἐπιστολῆς, ἣν μετὰ τὴν ἴασιν αὐτῆς πρὸς τὸν υἱὸν ἔγραψεν.

Δὲν παρῆλθον ἀκριβῶς δύο μῆνες ἀπὸ τῆς νέας αὐτῆς ἀλλοιώσεως τῶν πρὸς γράμμάτων, καὶ ἐνῷ εὗρίσκοντο παρὰ τῇ Θεοδώρα διαλεγόμεναι καὶ ἐργαζόμεναι ἡ Κλεοπάτρα καὶ ἡ Κλεονίκη, εἰσέρχεται ἀήθως καὶ ἀδεξίως ξανθότριξ ἀνὴρ, εἰς οὗ τὴν θέαν ἡ Κλεονίκη ἀποτροπιαζομένη ἄρχεται νὰ ἐκφέρῃ ἀναθέματα ἐπ' αὐτοῦ καὶ εἰς τοσαύτην ἔξαψιν ἦλθεν, ὥστε, ἂν δὲν συνεστέλλετο τὴν σεβαστὴν φίλην, ἠδύνατο νὰ προβῇ εἰς κινήματα καὶ εἰς λέξεις ἀναξίας αὐτῆς. Ἡ Κλεοπάτρα τὴν καθυσέχασε, καὶ ἐπειδὴ ὁ Μάρκος — διότι αὐτὸς ἦτον ὁ ξένος — ἐπροφασίσθη ὅτι δὲν ἤρχετο εἰς ἐπίσκεψίν τῆς ἢ ὅπως φιλήσῃ τὸ τέκνον των, ἡ φιλόστοργος Κλεοπάτρα πᾶσαν με-

τῇλθεν ἐπιτηδεϊότητα, ὅπως πείσῃ τὴν Κλεονίκην νὰ ἐπιτρέψῃ ὀλίγας τοῦλάχιστον ὥρας εἰς τὸν πατέρα νὰ κρατήσῃ εἰς τὰς ἀγκάλας τοῦ τὸν τρυφερὸν αὐτῶν γόνον. Ἡ Κλεονίκη ἐμπιστευθεῖσα τὸ τέκνον τῇ Κλεοπάτρᾳ εἰς ἄλλο μετέβη παρακείμενον δωμάτιον, ὅθεν τὰ πάντα ἡδύνατο νὰ ἀκούσῃ. Ἀμα μαθοῦσα ἡ Κλεοπάτρα ὅτι ὁ Μάρκος πρὸ δέκα καὶ πέντε περίπου ἡμερῶν εἶχεν ἀφήσει τοὺς Παρισίους, περίφροντις καὶ ἀγωνιώσα ἡρώτα αὐτὸν ἂν ἐγνώρισεν ἐκεῖ ἓνα νέον Ἕλληνα σπουδαστὴν τῆς ἱατρικῆς Φαῖδρον, ἂν τὸν εἶδεν ἀναχωρῶν, καὶ, τέλος πάντων, ἂν εἰζεύρῃ νὰ τῇ εἴπῃ τι περὶ τοῦ νέου ἐκείνου. Ὁ ἡλίθιος καίτοι ἐννοήσας ὅτι εἶχεν ἀπέναντι αὐτοῦ τὴν μητέρα τοῦ Φαίδρου, ἡ τοῦλάχιστον δυνάμενος νὰ τὸ ὑποπτεύσῃ, τῇ ἀφηγήθη πᾶσας τὰς τελευταίας τοῦ υἱοῦ τῆς περιπετείας, ἐν αἷς καὶ τὴν φυλάκισιν καὶ τὴν μετεμφίεσίν του — διότι ὁ Μάρκος εἶχε μάθει τοῦτο τυχαίως — περιορισθεὶς μόνον νὰ προσθέσῃ, ὡς τελευταῖον τοῦ λόγου του σχόλιον, ὅτι πολὺ ἐλυπεῖτο γενόμενος αἵτιος τῆς φυλάκίσεως τοῦ νεαροῦ σπουδαστοῦ, ἀλλὰ δυστυχῶς δὲν ἡδύνατο νὰ πράξῃ ἄλλως ἢ νὰ φύγῃ, ὅπως καὶ ὁ ἴδιος ἀπαλλαγῇ τῶν χρεῶν καὶ τὸν πρόμαχον τῆς τιμῆς του ἐλευθερώσῃ. Ἐνεθυμείτο, ἔλεγεν, ὅτι οἱ γονεῖς αὐτοῦ ζῶντες τῷ εἶχον εἶπει πολλάκις ὅτι ἔζη ἐν Σμύρνῃ γραιὸς τις θεία ἀρκετὰ πλουσία φέρουσα τὸ δεῖνα ὄνομα, καὶ, πρὸς ἀναζήτησιν αὐτῆς, ἔσπευσε νὰ ἔλθῃ εἰς Σμύρνην, ἀλλὰ δυστυχῶς μέχρι τῆς στιγμῆς ἐκείνης δὲν κατώρθωσε νὰ τὴν ἀνακαλύψῃ. Ἡ Κλεοπάτρα ἐννοήσασα τότε κάλλιον πόσον δίκαιον εἶχεν ἡ Κλεονίκη ν' ἀποστρέφηται τοιοῦτον ἄνθρωπον ἠρκέσθη νὰ κινήσῃ τὴν κεφαλὴν τῆς «λοιπὸν, κύριε, προσθέτους, ἤλθετε διὰ νὰ ἐκμεταλλευθῇτε τὰ πλούτη τῆς θείας σας, καὶ ὅχι διὰ νὰ ἐναγκαλισθῇτε τὸ τέκνον σας!» καὶ λαβοῦσα τὸ παιδίον ἐκ τῶν χειρῶν του «Κλεονίκη, ἐφώναξε, ἐλθὲ νὰ λάβῃς τὸ τέκνον σου, διότι ὁ πατὴρ αὐτοῦ πλέον τοῦ δέοντος τὸ ἐκράτησεν εἰς τὰς ἀγκάλας του.» Ἀλλ' ἡ Κλεονίκη, πρὶν ἢ περιμεῖναι τὴν πρόσκλησιν ταύτην, εἰσέβαλε ὁρομαχίαν εἰς τὸ δωμάτιον τῆς συνεντεύξεως, διότι ἀκούσασα τὸν διάλογον ἤρχετο ἀγριώτερον ἔτι νὰ ἐπιτεθῇ κατὰ τοῦ Μάρκου. «Νέαν λοιπὸν δυστυχίαν ἐφέραμεν εἰς τὴν οἰκογένειαν αὐτὴν, ἥτις τοσαύτας ὑπέστη δοκιμασίας ἐξ αἰτίας ἡμῶν; Ὑπαγε, ἄθλιε, νὰ κρύψῃς τὸ νέον σου αἵσχος καὶ παῦσον νὰ ταράττῃς διὰ τῆς ἀποτροπαίας σου θέας τὴν μητέρα τοῦ θύμα-

τός σου. » Ὁ Μάρκος ἔσπευσε τότε νὰ ἐξέλθῃ, χωρὶς καὶ ἐξ ὑποκρισίας νὰ ζητήσῃ νὰ ἴδῃ τὸ τέκνον του. Ἀλλ' ἡ Κλεοπάτρα ἥτις, προκειμένου περὶ τοῦ Φαίδρου, ἐλησμώνει τὴν νοσεράν της κατὰστασιν καὶ τὰς δυνάμεις εἰκοσαετοῦς κόρης ἀνεύρισκεν ἐν ἑαυτῇ, μετὰ βραχυχρόνιον σιωπὴν, ἣν δὲν ἐπέτρεψε νὰ διακόψωσιν ἡ Κλεονίκη καὶ ἡ Θεοδώρα, προσπαθοῦσαι νὰ τὴν παρηγορήσωσι διὰ τὴν νέαν αὐτὴν συμφορὰν τοῦ Φαίδρου, λαβοῦσα σοβαρὸν καὶ ἐπιτακτικὸν ἦθος ἐζήτησε νὰ προσκαλέσωσιν ἀνυπερθέτως τὸν τε γηραιὸν ἔφορον τῶν νοσοκομείων καὶ τὸν ἱατρὸν τῶν φρενοβλαβῶν. Μετὰ ἡμίσειαν ὥραν οἱ ἀγαθοὶ οὗτοι ἄνθρωποι εὗρισκοντο πρὸς τὴν Κλεοπάτρα, ἥτις ἐκθέσασα αὐτοῖς, ἐπὶ παρουσίᾳ καὶ τῶν δύο φίλων της γυναικῶν, τὰ τελευταῖα ἐν Παρισίοις τοῦ υἱοῦ της συμβάντα « ἐγὼ, τοῖς εἶπε, θὰ παρουσιασθῶ εἰς τὸ Γαλλικὸν προξενεῖον ὡς θεία τοῦ Μάρκου ἐμπορευομένη καὶ ἐκτελοῦσα τραπεζιτικὰς ἐργασίας ἐν Σμύρνῃ, ἵνα ὑποστῶ τὰς συνεπειὰς ὀφειλέτιδος ἀναλαβούσης νὰ πληρῶσῃ τὰ χρέη τοῦ ἀνεψιοῦ της. Μὴ τολμήσητε νὰ μὲ διαψεύσητε, διότι θὰ μὲ φονεύσητε. » Εἰς τὴν πρώτην τοῦ ἐφόρου παρατήρησιν, ἡ Κλεοπάτρα ἠγέρθη ὡς μαινομένη, ἀλλὰ ζητήσασα συγγνώμην διὰ τὸν ἀπρεπῆ τῆς φωνῆς τόνον ἐκάθισε πάλιν, καὶ τὴν σοβαρότητά της ἐπανευροῦσα, « λοιπὸν, προσέθηκε, τὸ ἠκούσατε, οὐδεὶς καὶ οὐδεμία ἐξ ὑμῶν θὰ μὲ διαψεύσῃ. Ἡ θεία τοῦ Μάρκου δὲν ὑπάρχει πλέον εἰς τὴν ζωὴν. Τὴν οἰκογένειάν της ἐγὼ πρὸ πολλοῦ τὴν γνωρίζω, ἀλλ' οὐδὲν μέλος αὐτῆς σώζεται πλέον ἐν Σμύρνῃ. Ὅταν ἐρωτηθῇτε περὶ τῆς κατὰστάσεώς μου, θὰ βεβαιώσητε ὅ,τι ἐγὼ εἶπω εἰς τὸ Γαλλικὸν προξενεῖον. » Οἱ πχρεστῶτες ἐνθυμούμενοι ὅτι ἡ Κλεοπάτρα εἶχε πάθει τὴν φοβεράν ἐκστασιν τῶν φρενῶν ἐκ τῶν ἀντιρρήσεων, ἃς οἱ ἄλλως εἰλικρινεῖς αὐτῆς φίλοι ἀντέταξαν εἰς τὰς ὁρμὰς της, ὑπήκουσαν, καὶ τὴν αὐτὴν ἡμέραν ἡ Κλεοπάτρα παρεκάλει τὰς ἐν Σμύρνῃ Γαλλικὰς ἀρχὰς ὅπως τηλεγραφήσωσιν εἰς Παρισίους πρὸς τὸν δανειστὴν τοῦ Μάρκου ὅτι ἡ θεία του πληρόνει τὰ χρέη του. Πλὴν τῆς τηλεγραφικῆς ἠκολούθησε καὶ ἄλλη ταχυδρομικὴ ἀλληλογραφία, ἐξ ἧς ἀγνωστοῦμεν πῶς ὁ δανειστὴς ἐπέισθη νὰ ἀπαλλάξῃ τὸν ψευδῆ Μάρκον ἐκ τοῦ Clichy, διότι ἡ Κλεοπάτρα δὲν ἔδιδεν ἢ μόνον τὴν ὑπογραφὴν της. Πιθανῶς γνωρίσας οὗτος ἀκριβῶς τὰ κατὰ τὸν Μάρκον καὶ ἀκούσας αὐτὸν νὰ διηγῇται τὰ πλούτη τῆς ἐν Σμύρνῃ θείας του

ἐνόμισεν ὅτι πράγματι ἔμελλον ταχέως νὰ πληρωθῶσι τὰ ὀφειλομένα, ἢ πιθανότερον ἔτι αἰ εἰς τὸ Γαλλικὸν Προξενεῖον διαβεβαιώσεις τοῦ ἐφόρου καὶ τοῦ ἱατροῦ περὶ τῆς ταυτότητος τῆς θείας τοῦ Μάρκου εἰς τοῦτο νὰ συντελέσων — διότι οἱ ἀξιόλογοι φίλοι τῆς Κλεοπάτρας οὐδὲ στιγμὴν ὑπολογίσαντες τὰς συνεπείας τῶν καταθέσεων τῶν ὑπεστήριξαν εἰς τὸ Γαλλικὸν προξενεῖον ὅτι ἡ Κλεοπάτρα ἦτον ἡ θεία τοῦ Μάρκου, ἐμπνεόμενοι ὑπὸ τοῦ αἰσθήματος τῆς φιλανθρωπίας καὶ ἔτοιμοι ἐν πάσῃ περιπτώσει νὰ ὁμολογήσωσιν ὅτι δὲν ἠδύναντο νὰ πράξωσιν ἄλλως, προκειμένου περὶ γυναικὸς πολλαχῶς δυστυχοῦς καὶ πρὸ μικροῦ ἐκ τοῦ φρενοκομείου ἀπαλλαγείσης. Ἀλλὰ τὰ χρέη δὲν ἐπληρώθησαν ἐντὸς τῆς βραχυτάτης προθεσμίας, ἣν αὐτὴ ἡ Κλεοπάτρα ὥρισε, καὶ ἐπειδὴ εἶχεν ἐπισήμως ἐνώπιον τοῦ προξενείου διακηρύξει ὅτι ἐπηγγέλλετο τὸν ἔμπορον καὶ τὸν τραπεζίτην, ἐδικάσθῃ, κατεδικάσθῃ καὶ καθείρχθῃ εἰς τὴν πολιτικὴν φυλακὴν τοῦ ἐν Σμύρνῃ Γαλλικοῦ Προξενείου, διότι ὁ ἐν Παρισίοις δανειστὴς ἐκμανεῖς κατὰ τῆς ὑποτιθεμένης θείας καὶ εἰς κακὴν πρόθεσιν ἀποδοῦς τὴν δυστροπίαν τῆς πληρωμῆς, ἣν, ἐπίστευεν, ἠδύνατο νὰ ἐκτελέσῃ ὡς ὁμολογουμένως πλοισία, ἐξήτησατο τὴν αὐστηράν τοῦ νόμου ἐφαρμογὴν, ἀποφασισμένος, μέχρι τοῦ τελευταίου καὶ μᾶλλον μεμακρυσμένου τοῦ Μάρκου συγγενοῦς, νὰ τιμωρήσῃ τὴν τοῦ ὀφειλέτου αὐτοῦ γενεάν. Εἰς τοὺς δύο φίλους καὶ τὰς δύο φίλας τῆς Κλεοπάτρας αἱ Γαλλικαὶ ἀρχαὶ εὐκόλως ἐπέτρεψαν νὰ τὴν ἐπισκέπτωνται· ἀλλ' ἡ τολμηρὰ καὶ γενναία γυνὴ δὲν ἤκουε πλέον οὐδὲ ἡσθάνετο παρηγορίας. Μελαγχολία φρικτὴ τὴν κατέλαβεν, ἣν δυστυχῶς πολλαὶ περιστάσεις ὁσημέρῃ ἐπέτεινον. Ὑφίστατο νέαν διὰ τὸν Φαῖδρον θυσίαν, ἀλλὰ τὴν θυσίαν αὐτὴν ὁ δόλος συνώδευε, καὶ τῆς ἀπάτης συνενόχους αὕτη καθίστα τέσσαρας ἄλλας ὑπάρξεις σεβασμίας καὶ προσφιλεῖς. Ἡ κοινωνικὴ αὐτῆς θέσις ἀπὸ πτώσεως εἰς πτώσιν μετέβαινε, καὶ ἡ κοινωνία τῆς πολιτικῆς φυλακῆς, ἣν, χωρὶς νὰ ἀναστρέφεται, ἠναγκάζετο νὰ βλέπῃ περὶ ἑαυτὴν, ἀηδίας ρίγος καὶ βαρυθυμίαν μαύρην τῇ ἐνέπνεεν. Ἀλλ' ἐν ταῖς σκέψεσι καὶ ταῖς αἰσθήμασιν, ὅφ' ὧν κατείχετο ἐν τῇ φυλακῇ, οὐδὲ κόκκος ὑπῆρχεν ἐγωϊσμοῦ. Τοῦναντίον ὅ,τι μέχρις ἀπελπισίας τὴν ἔθλιβεν, ὅ,τι ἐπείζε τὴν καρδίαν της, ἦτον ὁ φόβος μήπως ἡ πτώσις αὕτη τῆς μητρὸς τὸν υἱὸν εἰς τὰς ὄψεις τοῦ κόσμου ἐπηρεάσῃ. Ἦδη ἡ πρώτη τοῦ Φαίδρου

ἀποτυχία δὲν προῆλθεν ἐκ τῆς ἐργατικῆς θέσεως τῆς μητρὸς, καθ' ἧς ἀτομικῶς αὕτη οὐδέποτε ἐγόγγυσεν, εἰς τὴν ὁποίαν ἔσμενος ὑπεβλήθη ἐν Σμύρνῃ, ὅπως μὴ, διδάσκουσα ἐν Ἀθήναις, ἀναγκάσῃ τὸν Φαῖδρον νὰ ὁμολογήσῃ ἑαυτὸν υἱὸν ταπεινῆς παιδαγωγοῦ καὶ οἰκοδιδασκαλίσεως; Καὶ δὲν ἦτον ἄρα γε πιθανὸν, καὶ ἐν τῷ μέλλοντι, αἱ τῆς μητρὸς νέαι τύχαι εἰς τὸν υἱὸν νὰ ἀντανακλασθῶσι καὶ ὁ Φαῖδρος νὰ περιφρονηθῇ ὡς γόνος μητρὸς φρενοβλαβοῦς, δολίας, κοινῆς ἐργάτιδος; Ταῦτα ἐπὶ δέκα καὶ πέντε ὅλας ἡμέρας ἐν τῇ διανοίᾳ καὶ τῇ φαντασίᾳ ἀνακυκλοῦσα, ἐπὶ ἐνὸς δὲ συνήθως παραθύρου τοῦ τῆς φυλακῆς δωματίου ἐρειδομένη, κατὰ τὰς στιγμὰς τῶν μελαγχολικῶν σκέψεων της, παραετήρησεν αἴφνης μίαν πρωτὰν ὅτι ἀπ' αὐτοῦ κατεφαίνετο εὐδαικρίτως ἢ εἰς τὴν κόμην της ἄγουσα, καὶ ἐθεῶντο οἱ πέριξ τῆς προσφιλοῦς αὐτῆς κατοικίας λόφοι, κατοικίας, μεθ' ἧς συνεδέοντο ἡ ἀρχαιότεραι εὐτυχίας ἡμέραι ἢ μεταγενέστεραι τῆς παιδικῆς ἡλικίας τοῦ Φαῖδρου ἀναμνήσεις. Ἐκτοτε πλεόν ἡμέραν καὶ νύκτα εἰς τὸ παράθυρον ἐκεῖνο προσκεκολλημένη εἶχε λησμονήσει ὁποίας ἐλπίδας ἀνεύρισκεν ἐν ταῖς ἐπιστολαῖς τοῦ υἱοῦ της, ὁποίαν πραγματικὴν εὐδαιμονίαν ἐπεφύλαττεν αὐτῇ ὁ ἀρρενωπὸς ἐν Παρισίοις βίος καὶ ἡ ἐπιστημονικὴ τοῦ Φαῖδρου προαγωγὴ, καὶ δὲν ὑπελόγιζεν ἢ τὰς πιθανὰς ἀποτυχίας, ἃς ἡ τῆς κοινωνικῆς αὐτῆς πτώσεως θέσις ἠδύνατο νὰ ἐπιφέρῃ εἰς τὸ λαμπρὸν στάδιον τοῦ Φαῖδρου. «Εἰξεύρω ὅτι θὰ τὸν λυπήσω, ἐψιθύρισέ ποτε ἀπὸ τοῦ παραθύρου ἐκείνου, οἶονεὶ ἐκφέρουσα τὸ συμπέρασμα τῶν ἐνδομύχων της λογισμῶν, εἰξεύρω ὅτι θὰ τὸν λυπήσω, ἂν ἀποθάνω· καὶ ὅμως πόσον θὰ μ' εὐηργέτει ὁ Πλάστης ἂν ἀνεκάλει με ἐκ τοῦ κόσμου τούτου. Ἡ ἀπὸ πολλοῦ ἤδη κλονηθεῖσα ὑγεία της ὑπὸ τὸ βάρος τῶν σκέψεων τούτων κατεβάλλετο ἀπὸ στιγμῆς εἰς στιγμὴν, αἱ ὥραῖαι ἀλλ' ἐπίβουλοι τοῦ ἔαρος νύκτες, ἃς πολλάκις διήρχετο ἄγρυπνος ἀπὸ τοῦ παραθύρου, ἐν ἐσπέrais σεληναίαις, ἀποβλέπουσα πρὸς τὰ δένδρα, τοὺς λόφους, τὰς ἐξοχικὰς καλύβας τῆς κόμης, αἱ ὥραῖαι, λέγω, τοῦ ἔαρος νύκτες, ἐπηρέαζον τὴν νοσεράν της κατὰστασιν, καὶ ἀπὸ τοῦ οὐρανοῦ ἐκείνου ὅθεν, κατ' ἄλλην τινὰ ἐπίσημον νύκτα, παρηγορίας αὖρα εἰς τὴν ψυχὴν της κατῆλθε, τῶρα θανάσιμος ὁρότος εἰσέβαλλεν εἰς τὸ καταβεβλημένον της σῶμα, καὶ μετὰ δύο ἐβδομάδας ὀξεῖα φθίσις ἀφῆρπαζεν αὐτὴν ἀπὸ τῆς φυλακῆς καὶ τῶν

φύβων τῆς συνεπειᾶς τοῦ δόλου, ἀπὸ τῶν εὐαρίθμων τῆς φίλων, ἀπὸ τῶν ἀγκαλῶν τοῦ μακρὰν αὐτῆς ἐκείνην μόνην, τὴν στιγμὴν ταύτην, ἀναλογιζομένου καὶ ποθοῦντος υἱοῦ τῆς. Αἱ τελευταῖαι τῆς λέξεις ἦσαν ἡ πρὸς τὴν Κλεονίκην καὶ τὴν Θεοδώραν ἐπιτακτικὴ παραγγελία ὅπως τὴν θάψωσιν ἐντὸς τοῦ νεκροταφείου τῆς κόμης, καὶ τὸ πανύστατον χαῖρε πρὸς τὰ ἐν Παρισίοις σπλάγχχνα τῆς ἀπηυθύνετο. Τὸ ὄνομα τοῦ Φαῖδρου τελευταῖον προφέρουσιν ἐνεχείρησεν εἰς τὴν Κλεονίκην μικρὸν χάρτην, ἐφ' οὗ πρὸ ἡμερῶν εἶχε χαράξει τὴν διὰ τὸ πενιχρὸν τῆς μνήμα ἐπιγραφὴν.

Ἡ Κλεονίκη ἀφῆσασα πλέον τὴν πόλιν κατόκησεν ἐν εὐτελεῖ καλύβῃ τῆς κόμης, καὶ ἐκ τοῦ ὑστερήματός τῆς προμηθευθεῖσα λιθίνην πλάκα ἐπέθηκεν αὐτὴν, τὴν ἰδιόχειρον ἐπιγραφὴν τῆς Κλεοπάτρας φέρουσαν, ἐπὶ τοῦ τάφου τῆς πολυκλαύστου δεσποίνης, ἐφ' οὗ ἀνὰ πᾶσαν αὐγὴν τὸ τέκνον αὐτῆς ἐκ τῶν χειρῶν κρατοῦσα ἤρχετο νὰ ρίπτῃ δροσερὰ τῆς ἐξοχῆς ἄνθη.

Καὶ ὁ Φαῖδρος τίποτε δὲν ἐγίνωσκε, καὶ ὁ Φαῖδρος τὰς σπουδὰς αὐτοῦ ἀποπερατώνσας δέκα περίπου μῆνας, μετὰ τὴν ἐκ τοῦ Clichy ἐξοδὸν του, ἠτοιμάζετο ν' ἀφήσῃ τοὺς Παρισίους, νὰ δράμῃ εἰς τῆς μητρὸς τὰς ἀγκάλας καὶ ὑπὸ τὴν αἰγίδα αὐτοῦ τὴν θερμουργὸν νὰ θέσῃ τὴν προσφιλεῖ του μητέρα, ἀφρόντιδα πλέον καὶ τῶν δοκιμασιῶν ἀπηλλαγμένην τῆς ἐργασίας. Ἐνεκα τῶν πολιτικῶν τῆς ἐποχῆς περιπετειῶν, — εὐρισκόμεθα ἤδη ἐν τῷ ἔαρι τοῦ 1863 — ἡ πρωτεύουσα τῆς Γαλλίας νέαν ἀνέλαβε ζωὴν καὶ μεγίστην παρείχεν ἀντίθεσιν πρὸς τὸ ἔτος 1858, ὁπότε ἡ ἐκ γνωστῆς τινος ἀποπείρας τρομοκρατορία ἐπηύξησεν. Ἀλλ' ὁ Φαῖδρος ἀνάλητος πρὸς τὴν νέαν περὶ ἑαυτὸν κίνησιν ἔσπευδε νὰ ἐπανέλθῃ εἰς τὴν Ἀνατολὴν, ἐπιφυλαττόμενος ἄλλοτε νὰ μελετήσῃ κάλλιον τὴν μεγάλην χώραν, ἣν ἐγκατέλειπε. Τὴν προτεραίαν τῆς ἀναχωρήσεώς του ἡμέραν, παράδοξός τις ἀλλὰ καὶ σύμφωνος πρὸς τὸν χαρακτῆρα αὐτοῦ ἰδέα ἀνέβη εἰς τὴν κεφαλὴν του. Ἠθέλησε νὰ ἐπισκεφθῇ τὸν δανειστὴν τοῦ Μάρκου, διὰ νὰ μάθῃ ἂν ἐπληρώθησαν τὰ χρεῖα τοῦ Ἑλλήνου, περὶ οὗ, εἶπεν, ὡς συμπολίτου αὐτοῦ ἐνδιεφέρετο νὰ λάβῃ ὅλας τὰς δυνατὰς πληροφορίας, διότι ἐξ αἰτίας του, διαβληθέντος πιθανῶς, εἶχε συκοφαντηθῇ ὁλόκληρον τὸ ἔθνος αὐτοῦ. Ὁ δανειστὴς μετὰ δύο ἡμέρας μέλλον νὰ λάβῃ τὸ ἐκ Σμύρνης ταχυδρομεῖον του δὲν ἐ-

γνώριζεν ἀκόμη τὸν θάνατον τῆς πλαστῆς θείας καὶ περιωρίσθη νὰ ἀπαντήσῃ ὅτι, «καθὼς φαίνεται, ἡ γενεὰ ὅλη τοῦ Μάρκου ὁμοιάζει τὸν ὀφειλέτην τοῦ ἐκεῖνον, διότι ἡ θεία δυστροπεῖ νὰ ἐκπληρώσῃ τὰς ὑποχρεώσεις της, ἀλλὰ δι' αὐτὸ καὶ θὰ τελειώσῃ τὰς ἡμέρας της εἰς τὴν φυλακὴν. Ἐδῶ εἶναι ἡ ἀλληλογραφία της, καὶ δὲν δύναται νὰ μὲ διαφύγῃ. » Ὁ Φαῖδρος ρίπτων τὸ βλέμμα ἐπὶ τῶν πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν τοῦ ἐπιστολῶν διακρίνει τὸν χαρακτῆρα τῆς μητρὸς του, ἐκβάλλει ἀνθρώπους λέξεις, ἀλλὰ συλλογισθεὶς εἰς ὁποίου ἀνθρώπου οἰκίαν εὐρίσκεται καὶ φοβηθεὶς μήπως, προδίδων τὰς ὑπονοίας του, ὑποστῇ νέαν τινὰ δοκιμασίαν, ἀπεχαιρέτισεν ἐσπευσμένως τὸν δανειστὴν καὶ ἐξελθὼν τοῦ οἴκου ἀφέθη ὅλος εἰς τεταραγμένην σειρὰν σκέψεων, ὑποψιῶν, φόβων, οὓς οὐδὲν μέσον εἶχε νὰ διαλύσῃ. Τηλεγραφεῖ εἰς τὸν Ἀριστείδην ὅτι αὖριον ἀναχωρεῖ εἰς τὴν Ἀνατολὴν, καὶ, ἐπειδὴ δὲν σκοπεύει νὰ ἀναβῇ εἰς Ἀθήνας, τὸν παρακαλεῖ θερμῶς νὰ κατέλθῃ ἐκεῖνος εἰς Πειραιᾶ καὶ νὰ τῷ ὁμολογήσῃ τὰ πάντα. Ὁ Ἀριστείδης μαθὼν ὅλα τὰ τελευταῖα θλιβερά ἐν Σμύρνῃ συμβάντα ἠγνώνει τί εἴξευρε καὶ τί δὲν εἴξευρεν ὁ Φαῖδρος. Τηλεγραφήσας ἐσπευσμένως εἰς Σμύρνην μηχανάει ὅτι εἰς Παρισίους οὐδὲν ἀνηγγέλη, καὶ εἰδοποιεῖ συγχρόνως ὅτι μὲ τὸ προσεχὲς φθάνει ἀνυπερθέτως εἰς Σμύρνην ὁ Φαῖδρος. Ἡ ἐν Πειραιεὶ ἐπὶ τοῦ ἀτμοπλοίου συνέντευξις τῶν δύο φίλων ὑπῆρξε σπαραξικάρδιος. Ὁ Φαῖδρος μόλις τὸν Ἀριστείδην ἀσπασθεὶς τὸν ἐρωτᾷ μήπως εἶναι φυλακισμένη ἡ μήτηρ του, καὶ ὁ Ἀριστείδης ἐννοήσας ὅτι τοῦτο μόνον ἐγίνωσκεν ἢ ὑπώπτευσεν, ἠναγκάσθη νὰ τὸν προπαρασκευάσῃ διὰ τὴν φρικτὴν καὶ ἀπαισίαν τοῦ θανάτου τῆς μητρὸς ἀγγελίαν, ἐκθέσας τὰ πάντα εἰς τὸν Φαῖδρον, πλὴν τῆς ἐσχάτης συμφορᾶς. Ἠγωνίσθη νὰ τὸν κρατήσῃ ὀλίγας ἡμέρας εἰς Ἀθήνας, ἀλλ' ἐστάθη ἀδύνατον ἐπεθύμει νὰ τὸν συνοδεύσῃ εἰς Σμύρνην, ἀλλὰ καθήκοντα οἰκογενειακά κατεπείγοντα δὲν τῷ ἐπέτρεπον νὰ ἐκπληρώσῃ τὸν ὑπὸ τῆς εἰμαρμένης ἐπιβαλλόμενον τοῦτον πόθον. Οὕτω μετὰ ἑνδεκα ἐτῶν στέρησιν τοῦ πατρῷου ἐδάφους ἐπαναβλέπει τὴν Σμύρνην ὁ Φαῖδρος· ἀλλ' ὅποια ἀντίθεσις πρὸς τὰς ἐντυπώσεις τῆς ἐκ Σμύρνης ἐξόδου! Τότε ἵπτατο φεύγων ἐπὶ πτερύγων λαμπρῶν ἐλπίδων, καὶ τώρα καθ' ἣν στιγμὴν ἔμελλον νὰ πραγματοποιήσῃ, φοβερά θύελλα ἔρριπτε κάτω τὸν πηγασόν του. Ἐν τῷ ἀτμοπλοίῳ ἅμα προσορμισθέντι, εὐρέθησαν πρῶ-

τοι ὁ ἔφορος τοῦ νοσοκομείου, ὁ ἰατρὸς καὶ ἡ Θεοδώρα. Ἐκ τῆς φυσιογνωμίας καὶ τῶν λόγων αὐτῶν ὑπέθεσε συμφορὰν σοβαρωτέραν ἐκείνης ἣν εἶχε προαγγεῖλει αὐτῷ ὁ Ἀριστείδης, περιορισθεὶς νὰ τῷ εἴπῃ ὅτι ἡ μήτηρ του ἐν τῇ φυλακῇ διὰ τοὺς γνωστούς λόγους διατελοῦσα εἶχε νοσήσει ἂν ὅχι ἐπικινδύνως ἀρκετὰ σπουδαίως. Ὅτε ἤδη εὐρίσκοντο ἐπὶ τῆς προκυμίας, ὁ ἔφορος παρεκάλεσε τὸν Φαῖδρον νὰ διέλθῃ τὴν ἐσπέραν εἰς τὴν οἰκίαν του, ἀλλ' ἐκεῖνος ἐπέμενε νὰ μεταβῇ εἰς τὴν φυλακὴν τοῦ Γαλλικοῦ προξενείου· οἱ ἄλλοι ἐπροφασίσθησαν ὅτι εἰς τοιαύτην προκεχωρημένην ὥραν αἱ επισκέψεις τῶν φυλακῶν δὲν ἐπετρέποντο, ἀλλ' ὁ Φαῖδρος ὑποπτευθεὶς τὴν ἀληθῆ αἰτίαν τῆς ἀντιρρήσεως, « εἰπέτε μοι, τοῖς λέγει, ἀτενίζων τὸν ἕνα κατόπιν τοῦ ἄλλου, ἡ μήτηρ μου ζῇ ἢ ἀπέθανεν; » Ἡ Θεοδώρα ἐξερράγη εἰς ὀδυρμούς, ὁ ἔφορος ἐδοκίμασε νὰ ψιθυρίσῃ ὅτι ζῇ, ἀλλ' ὁ ἰατρὸς μᾶλλον συνειθισμένος περὶ τοιαύτας σκηναὶς « τέκνον μου, τῷ λέγει, ὁ θεὸς νὰ σοὶ χαρίσῃ τὰς ἡμέρας ἃς ἀπ' ἐκείνης ἀφῆρσεν. » Ὑπαγε, ἄπονε γέρων, ἀπήντησεν ὁ Φαῖδρος, μαθὼν ἤδη ἀπὸ τοῦ ἀτμοπλοίου ὅτι ὁ λαλήσας ἦτον ἰατρὸς, ὕπαγε νὰ δίδῃς εἰς τοὺς προστύχους τῶν προστύχων σου νεκρῶν συγγενεῖς τοιαύτας εὐχὰς καὶ παρηγορίας· » καὶ ἡ φωνὴ του συνεχόπη, καὶ οἱ στιλπνοὶ ὀφθαλμοὶ του ἐφαίνοντο στεριευθέντες, διότι οὐδὲ ἐν δάκρυ εὔρε ν' ἀνακουφίσῃ τὴν εἰς τοὺς μυχοὺς τῆς καρδίας του κατενεχθεῖσαν πληγὴν. Τὸν ὠδήγησαν εἰς τὴν οἰκίαν τῆς Θεοδώρας, ἔνθα μηχανικῶς εἰσελθὼν ἤρξατο βιαίως νὰ βηματίζῃ, οὐδὲν τῶν εἰς παρηγορίαν λεγομένων ἀκούων, εἰς οὐδένα τῶν παρεστώτων τὴν ἐλαχίστην προσοχὴν δίδων. Περὶ τὸ μεσονύκτιον ἐζήτησε νὰ κατακλιθῇ, ἀλλὰ κλεισθεὶς μόνος εἰς τὸν θάλαμον ὅστις τῷ προσδιωρίσθη ἐπανελάβε τοὺς βιαίους ἐν αὐτῷ βηματισμούς του, καὶ ὅτε περὶ τὸ χάραγμα τῆς ἡμέρας ἐννόησεν ὅτι ἅπαντες ἐκοιμῶντο ἐξελθὼν τῆς οἰκίας, διαβάς τὴν πόλιν, χωρὶς μηδὲ καὶ ἀπλῆς περιεργείας βλέμμα νὰ ρίψῃ εἰς τὰ περὶ αὐτὸν, ὅπως ἴδῃ ἂν καὶ πόσον ὁ χρόνος τὴν πόλιν μετέλλαξεν, ὥρμησεν εἰς τὴν ἐσχάτην, ἀνεῦρε τὴν ὁδὸν τῆς μητρικῆς αὐτοῦ κώμης, περιεπλανήθη εἰς τοὺς περίξ γνωστούς αὐτῷ λόφους καὶ μὲ ἐν ὅπλῳ εἰς τὰς χεῖρας ἐζήτηε νὰ ἀνακαλύψῃ εἰς ποῖον ἐρημικὸν τόπον ἡδύνατο καταλλήλότερον νὰ πετάσῃ τὸ πεπτωκὸς ἤδη αὐτοῦ σῶμα. Σιωπηλὸς δὲ καὶ ἀλαλὸς μέχρι τῆς μεσημβρίας « ἐγὼ βεβαίως, ἀνέκραξε, καθ' ἣν

στιγμὴν ἤκουσεν ἐν ὥρολόγιον τῆς Ἐκκλησίας νὰ ἤχοι τὴν δωδεκά-
την ὥραν τῆς ἡμέρας, ἐγὼ βεβαίως τὴν ἔχω φονεύσει· ἀλλὰ
δὲν θέλω νὰ δικασθῶ ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων, πρέπει νὰ σπεύσω διὰ
νέου ἐγκλήματος νὰ παρουσιασθῶ εἰς τὸν Πλάστην καὶ ν' ἀκού-
σω ἐκεῖ ἄνω τὴν ὀριστικὴν τῆς ἀληθινῆς δικαιοσύνης ἀπόφασιν.»
Ἀλλὰ ἰδέα τις κατέλαβε τὸ πνεῦμα αὐτοῦ ὥσει ἀστραπὴ· ἡγνόει
ποῦ εἶχεν ἐνταφιασθῇ ἡ μήτηρ αὐτοῦ, εἰς τὴν πόλιν δὲν ἤθελε
πλέον νὰ ἐπιστρέψῃ, ὅπως, ἔστω καὶ διὰ προσποιητῆς γαλήνης,
τὸ μάθῃ, τῶν διαβαστῶν οὐδένα ἐπεθύμει νὰ πλησιάσῃ, διότι μετ'
οὐδενὸς πλέον ἐν τῷ κόσμῳ αὐτῷ ἐννόει νὰ λάβῃ συγκαινωνίαν. Ἀλ-
λὰ καὶ ἂν τὸν ἀνεχάλυπτε, δὲν θὰ ἡσέβει ἄρᾳ γε γονυπετῶν ἐπὶ τοῦ
ἱεροῦ μνήματός της; Ἐπῆλθεν ἡ νύξ, καὶ τὰ φοβερά αὐτὰ προβλή-
ματα δὲν εἶχε λύσει ἀκόμη ἡ τεθορυβημένη διάνοιά του. Τὸ μεσο-
νύκτιον ἐπλησίαζε, καὶ ἡ ταραχὴ αὐξάνουσα ἀπεμάκρυνε πᾶν λύσεως
εἶδος. Τὸ μεσονύκτιον ἐκεῖνο ἔφερεν ἀπὸ τοῦ μεγάλου σαββάτου
πρὸς τὴν εὐφρόσυνον τοῦ Πάσχα Κυριακῆν, καὶ οἱ κώδωνες τοῦ ναοῦ
ἤρξαντο τοὺς χριστιανοὺς προσκαλοῦντες. Φαιδροὶ ἔτρεχον οἱ χω-
ρικοὶ πρὸς τὴν ἐκκλησίαν, καὶ ἐνῶ ὅσον οὐπω ἡ ἀτμοσφαῖρα ἀντήχει
ἐκ τῶν ᾠδῶν τοῦ «Χριστὸς ἀνέστη,» ἐνῶ πάντες μὲ τῆς Ἀναστάσεως
τὴν χαρὰν ἀνέμενον τὴν ἡμέραν, εἰς μόνος διεπραγματεύετο καὶ συνω-
μίλει μετὰ τοῦ θανάτου, εἰς μόνος ἠύχετο νὰ παραταθῇ ἡ σκοτία,
καὶ μία μόνη φωνὴ μακρόθεν ἀντήχει δυσάρμοστος πρὸς τὴν εὐφρό-
συνον ψαλμωδίαν: «Μητραλοῖα, κρύψε τὸ πρόσωπόν σου ἀπὸ τῶν προ-
σώπων τῆς ἐλπίδος καὶ τῆς χαρᾶς καὶ δράμε εἰς τὰς ἀγκάλας τοῦ
παρωργισμένου σήμερον Ἄδου. » Ἀλλὰ μυστηριώδης δαίμων μὴ ὑ-
πογράφων τὴν καταδίκην καὶ τὸν τίτλον τοῦ μητραλοῖου ὤθησεν αὐ-
τὸν εἰς τὸν περίβολον τοῦ ναοῦ, καὶ ἐνῶ τὰς λαμπάδας πάντες ἀ-
νάπτουσι χαρμολύπῃ, βλέπει αἴφνης πένθιμον καὶ μελανεῖμονα κό-
ρην χωριζομένην μεθ' ἐνὸς τέκνου ἀπὸ τοῦ πλήθους καὶ μετὰ βημά-
των δειλῶν ὀπίσθεν τοῦ ἱεροῦ διευθυνομένην ἐν τῷ μέσῳ τῶν τάφων,
πεντήκοντα περίπου βήματα ἀπεχόντων. Ὁ Φαῖδρος διακρίνει τὴν
μετανενοημένην ἁμαρτωλὴν, τρέχει κατόπιν της καὶ λησμονῶν τὴν
συγγνώμην, ἣν διὰ τῆς μητρὸς αὐτοῦ τῇ εἶχεν ἄλλοτε ἀπονείμει,
διὰ τῆς μιᾶς χειρὸς λαμβάνει τὴν χεῖρα ἐκείνης καὶ τὴν ἄλλην ἄο-
πλον ἀλλ' ἐπιθετικὴν ὑψοῖ κατ' αὐτῆς. « Λυπήσου τὸ τέκνον μου

καὶ συγχώρησόν με, φωνάζει ἡ Κλεονίκη, στρέψασα καὶ ἀπροσδοκῆτως τὴν ἀγρίαν ὄψιν τοῦ Φαίδρου αἰφνης συναπαντῶσα. Ἀνάγνωθι πρῶτον αὐτὴν τὴν πλάκα καὶ ἔπειτα φόνευσόν με. » Ἀρπάζει τὴν λαμπάδα ἀπὸ τῆς ἀναισθήτου τῆς Κλεονίκης χειρὸς, γονυπετεῖ περιδεῆς, τὸ φῶς τρέμει εἰς τὴν παλάμην του, ἀλλὰ ἀναγινώσκει τὴν ἐπιγραφὴν.

«Ὅταν βροχαὶ, χάλαζαι καὶ χειμῶνες, ὅταν ζεφύρων αὔραι ἢ σφοδρῶν ἀνέμων πνοαὶ πλήττωσι τὴν πλάκα τοῦ μνήματός μου, τὰ ὅστ' αὐτῷ μου νήδυμον θὰ κοιμῶνται καὶ θ' ἀναπαύηται ἀνάλγητος ἡ ψυχὴ μου. Ἀλλ' ὅταν δύο δάκρυα ὡς μαργαρίται στυλῖνοι ἡχῇσωσιν ἐπὶ τοῦ μαρμάρου, τὰ ὅστ' αὐτῷ μου θὰ σκιρτήσωσιν ἀπὸ τῆς χαρᾶς, ἱλαρὰ ἡ ψυχὴ μου θὰ ἀσπασθῇ τοὺς ἀστέρας, ὅθεν οἱ μαργαρίται κατέπεσον. Ζήσατε φεγγοβόλοι τοῦ Φαίδρου ἀστέρες τοὺς δυστυχεῖς νὰ παρηγορῇτε, εἰς τοὺς ἁμαρτωλοὺς συγγνώμης παραμυθίαν νὰ δίδητε.

ΚΛΕΟΠΑΤΡΑ.

Οἱ μαργαρίται ἤχουν ἤχον ἐλαφρὸν ἐπὶ τοῦ μαρμάρου, τὰ ὅστ' αὐτῷ ἐσκίρτησαν ἐν τῷ τάφῳ, καὶ ὥσπερ ἀγγέλου γλυκερὰ χεῖλη ἠσπάσθησαν τοῦ Φαίδρου τὰς ὄψεις.

Ἐνα μῆνα μετὰ τὸ Πάσχα τοῦ 1863, ὁ Ἀριστείδης ἀνεγίνωσκε τὴν ἐξῆς τοῦ Φαίδρου ἐκ Σμύρνης ἐπιστολήν.

» Ἀγαπητέ μοι Ἀριστείδη.

» Ἐκ βάθους ψυχῆς σὲ εὐγνωμονῶ, διότι ἐν Παρισίοις εὕρισκομένῳ μοὶ ἀπέκρυψας τὰς συμφορὰς τῆς μητρός μου· εὐγνωμονῶ πάντας ὅσοι μὲ ἀφῆκαν ἡσυχον νὰ σπουδάζω, νὰ συνθέτω τὰς ἐπιστολάς ἐκεῖνας αἵτινες μετὰ τῶν σκηνῶν τῆς μετανόιας τῆς Κλεονίκης ἐπανήγαγον αὐτὴν εἰς τὸ φῶς ἐκ τῆς ἀπαισίας ἐκείνης καὶ ζοφερᾶς τῆς διανοίας σκοτίας. Ἀλλ' ὅχι, μὴ πιστεύσης ὅτι αἱ ἐπιστολαί μου, ἡ ἐν Γαλλίᾳ ζωὴ μου τὴν ἐθεράπευσαν. Ἐξαίρεσέ με ἀπὸ τῶν ἀγαθῶν τοῦ κόσμου τούτου πνευμάτων ἅτινα φέρουσι τὴν καλὴν μοῖραν δι' ἑαυτοὺς, τὴν εὐδαιμονίαν καὶ τὴν ἐλπίδα εἰς τοὺς ὁμοίους των. Εἰξεύρω ὁποῖαν ἢ εἰμαρμένη μοὶ ὥρισε θέσιν, καὶ τὴν κατέλαβον ἡδὴ· εἶναι ἡ θέσις τῶν πονηρῶν δαιμονίων, εἶναι τὸ ἀπέραντον χάος ἐν ᾧ οἱ μητραλοῖαι καὶ οἱ ἁμαρτωλοὶ κατεδικάσθησαν μέχρι τῶν αἰώνων τῆς συντελείας ἀγῆρατοι νὰ πλάνωνται. Ἐπασχεν ἄλλοτε ἡ

ὑγεία μου, ἢ εἰς παραφορᾶς ἐξάλλου στιγμᾶς ἐζήτησα τὰς ἡμέρας μου διὰ τῶν ἰδίων νὰ περατώσω χειρῶν. Ἀλλὰ σήμερον φέρω τὴν εὐρωστίαν τοῦ καταδίκου, καὶ ὁσάκις εἰς τῆς ἀθύσσου τὸ χεῖλος προσέλθω, φωνὴ ἐξ αὐτῆς πνιγερὰ ἐκπορευομένη ζῆθι ἀκόμη, μοὶ λέγει, ζῆθι ἕως οὗ αἱ τρίχες σου ὑπὸ τὰς πνοὰς τῶν ἀρῶν λευκανθῶσιν.

» Ἀριστείδη μου φίλε.

» Ἐπρόφερές ποτε τὰς λέξεις «πανταχοῦ καὶ πάντοτε ξένος;» εἶθε μὴ τὰς προφέρης· εἶναι λέξεις τὴν εἰκόνα ζωγραφίζουσιν τῆς μαύρης ἀπελπισίας, τῆς ἀπομονώσεως ἐν τῷ κόσμῳ· ἂν θέλῃς αἱ λέξεις αὐταὶ μηδέποτε εἰς τὸν νοῦν σου νὰ ἀναβῶσι, μηδέποτε νὰ ἐξέλθωσι τῶν χειλέων σου, ἀγρύπνει ὅταν κοιμᾶται ἡ μήτηρ σου, ἀγρύπνει τὰς νύκτας εἰς τὸ πλευρόν της καὶ μὴ κοιμᾶσαι ἢ ὅταν μόνον ἔξυπνος ᾖ ἐκείνη.

« Ἡ Καῖσαρ ἢ τίποτε » ὑπῆρξεν ἄλλοτε τὸ προσφιλὲς σύμβολόν μου, ὅτε ἠδυνάμην νὰ ἀποθάνω· «πανταχοῦ καὶ πάντοτε ξένος» εἶναι σήμερον τὰ λευκὰ γράμματα ἅπερ βλέπω ἐπὶ τῆς μαύρης σημαίας μου χαραγμένα, σήμερον ὅποτε πρέπει νὰ ζήσω διὰ νὰ ἀποτίσω τὴν ποινὴν τοῦ ἐγκλήματός μου. Ἀλλὰ πότε θὰ τὴν αὖρω, τὴν ἀξίαν τοῦ ἐγκλήματός μου ποινὴν; Θωπεύω τὰς Ἐρινύας τοῦ Ἀδου καὶ κλαίων τὰς ἱκετεύω ὅπως κατασπαράξωσι τὰ σπλάγχνα μου, ἀλλ' ἐκεῖναι μὲ αἱματόνουν μόνον καὶ φεύγουν· ἀκόμη, φωνάζω, σπαράξατ' ἀκόμη, διότι αἱ ἀλγηδόνες μου εἰσέτι δὲν ἔφθασαν εἰς τὸ μέγεθος τοῦ ἐγκλήματός μου· ἀλλ' αἱ Ἐρινύες δὲν μὲ ἀκούουν.

» Ἀριστείδη μου, δὲν ἔχω πλέον ἄλλην ἐλπίδα παρὰ τὰ ἀναθέματα τῶν μητέρων. Ὅταν ἐκεῖναι ὥς διὰ μιᾶς χειρὸς μὲ λιθοβολήσωσι, τότε μόνον ἐλπίζω ἀπὸ τοῦ αἵματος τῆς κεφαλῆς μου νὰ ἀναθάλωσι τρίχες λευκαὶ, καὶ αἱ τρίχες ἐκεῖναι εἰς ὅφεις μεταβαλλόμεναι νὰ περιβάλωσι τὸν τράχηλον τοῦ μητραλοίου. — Ἀλλὰ ὁ μητραλοῖας ἀλγῶν οὕτω καὶ δυσειδῆς νὰ περιφέρηται πλάνης ἀπὸ ἄκρου εἰς ἄκρον τῆς γῆς καὶ νὰ μὴ ἀφήσῃ τὴν τελευταίαν δυσώδη πνοὴν τοῦ ἢ ὅταν γερόντων καὶ νέων, γυναικῶν καὶ ἀνδρῶν, βρεφῶν καὶ παιδίων τὰ ἀναθέματα κατὰ τῆς ψυχῆς του περισυλλέξῃ, ὅταν τὴν καθολικὴν καταδίκην τοῦ κόσμου ἰδίους ἀκούσῃ ὡσί. Ναί, μητέρες! εἰς σᾶς μόνον ἐλπίζω, μητέρες, οἰκτεῖρατε τὸν ἀγνώμονα τῆς Κλεοπάτρας υἱόν, ἀνοίξατέ του τοῦ κρυεροῦ Ἀδου τὰς πύλας, ἀφήσατέ τον νὰ

ἀποθάνῃ. Μητέρες τῆς γῆς ὅλης τῆς οἰκουμένης, στείλατε κατὰ τῆς κεφαλῆς αὐτοῦ τὴν σώτειράν του κατάραν· αὐτὴν μόνην περιμένει διὰ νὰ τελειώσῃ τὰ βάσανά του. μητέρες καταράσθητε τὸν

ΦΑΙΔΡΟΝ. »

Ἄλλὰ αἱ μητέρες δὲν θέλουσι τὸν ἀκούσει, διότι αἱ μητέρες δὲν ἐγεννήθησαν διὰ νὰ καταρῶνται οὔτε τὰ ἴδια αὐτῶν τέκνα οὔτε τὰ τέκνα τῶν ἄλλων. Ὅσαι τῶν μητέρων ἤθελον τύχει νὰ ἀναγνώσωσι τὴν ἐπιγραφὴν τοῦ ἐπιταφίου λίθου τῆς Κλεοπάτρας θὰ εἴξευρον νὰ τὴν ἐρμηνεύσωσι κάλλιον τοῦ Φαίδρου, ὅστις νωπὴν εἰσέτι τὴν πληγὴν ἔχων τῆς δεινῆς συμφορᾶς περιεπλανᾶτο εἰς μακρῶν φασμάτων χάος. θὰ ἐγνώριζον ὅτι ἡ Κλεοπάτρα δὲν ἐζήτει ἐκδίκησιν κατὰ τοῦ υἱοῦ της, ἀλλὰ ἐν βλέμμα εὐμενὲς τῶν μητέρων ὅλων τοῦ κόσμου, μίαν εὐχὴν δι' αὐτὸν καὶ μίαν εὐλογίαν ἀπὸ τῶν εὐαισθητῶν σπλάγχχνων ἐξερχομένην ἀπασῶν ὅσαι ἐπόνεσαν διὰ τοὺς υἱοὺς των, ὅσαι ἠγρύπνησαν ἐπὶ τοῦ λίκνου αὐτῶν γαλουχομένων ἢ τοὺς ἐστερήθησαν εἰς τὰ ξένα ὑπὲρ τοῦ ἄρτου ἢ ὑπὲρ τῆς παιδεύσεως ταλαιπωρουμένους.

Προσωπικῶς τὸν Φαίδρον δὲν ἐγνώρισα. Εἰξέυρω μόνον ὅτι ζῇ ἔτι πλανώμενος εἰς τῆς Ἀνατολῆς τὰς μεγαλουπόλεις καὶ μετ' ἀδελφικῶν φροντίδων τῶν φρενοκομείων τοὺς ἀσθενεῖς θεραπεύων. Ὅταν ποτὲ τῆς εὐγενοῦς ταύτης καὶ φιλανθρώπου μονομανίας ἀπαλλαγῇ, ὅταν ἡ θερμουργὸς αὕτη ψυχὴ εἰς ἄλλα στάδια τὸν ὠθήσῃ, ἀκράδαντως πιστεύω ὅτι λαμπρὰς σελίδας περὶ αὐτοῦ ὁ ἄτεχνος τοῦ βιογράφου του κάλαμος θέλει χαράξει. Αἱ σημειώσεις αἵτινες ὑπὸ κοινοῦ φίλου ἐμοῦ καὶ τοῦ Φαίδρου μοι ἐνεπιστεύθησαν, αἱ πληροφορίαι ἃς περὶ τοῦ χαρακτῆρος του ἔλαβον — χαρακτῆρος εἰς πολλὰς παραφύρους ὁρμὰς ὑποβαλλομένου, ἀλλὰ ὑπὸ καλλιτεχνικῶν τάσεων κοσμουμένου, πρὸς τὰ ὑψηλὰ, τὰ καλὰ καὶ τὰ εὐγενῆ ρέποντος — μοι ἐμπνέουσι τὴν ἐλπίδα ὅτι θέλω λάβει ποτὲ ἀφορμὴν εἰς νέαν νὰ φέρω σχέσιν τὸ φιλόκαλον δημόσιον τῶν ὁμοεθνῶν μου μετὰ τοῦ γενναίου τέκνου τῆς Ἰωνίας.

Ἄλλοι τῶν ἡρώων καὶ τῶν ἡγεμονικῶν οἰκῶν τὰς τύχας ἐπὶ τοῦ θεάτρου δραματουργοῦντες ἃς προκαλῶσι τὸν θαυμασμόν καὶ τὰς συγκινήσεις τοῦ κόσμου ὑπὲρ τῶν ἀνωτέρων τούτων τοῦ πλανήτου πνευμάτων. Τὸ κατ' ἐμὲ, ἐπιτρέψατέ μοι τὴν ταπεινὴν ταύτην ὁμο-

λογίαν, θὰ προτιμῶ πάντοτε τὰς ὁδύνας τῶν πασχουσῶν μητέρων,
τοὺς στεναγμοὺς τῶν ἀφανῶν ἐργατῶν, τὰς θλίψεις τῶν δι' ἰδίων
χειρῶν τὰς τρίβους τοῦ βίου ὁμαλιζόντων, διὰ τῆς ἀδεξίας γρα-
φίδος μου νὰ φωτογραφῶ.

